

Klauzál téren felállítandó „Gettó- emlékmű”

Budapest Főváros VII. kerület Klauzál téren és az egykori
gettó-határ által átszelt 16 utcametszetben elhelyezendő jelek

-

egyeztetési terv

-

2023. 06. 08.

Megrendelő: Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros
Önkormányzata

Tervező: Hetedik Műterem Kft.
Felelős tervező: Szabó Levente DLA, Biri Balázs
Építész munkatárs: Rátgéber László

Grafikai terv: Polgárdi Ákos (SUBMACHINE)

Technológiai szakértő: Varga Péter István (VPI Kft.)

Tartalomjegyzék

O1	címlap
O2	impresszum és tartalomjegyzék
O3	koncepció és műszaki leírás műszaki leírás konceptiórajz, m 1:6000
O6	a központi elem terve helyszínrajz axonometria metszet, m 1:10 felülnézet, m 1:10 látványtervi részlet, m 1:1 elemterv, m 1:15, 1:20 közműhelyszínrajz, m 1:500
13	az egykori gettyó-határt jelző elemek terve áttekintő helyszínrajz, m 1:3000 helyszínrajz, m 1:25 részletterv, m 1:1 látványtervi részlet, m 1:1 elemterv, m 1:2 fotódokumentáció felmérési tervek, m 1:20
52	tipográfiai koncepció
55	látványtervek

Előzmények

Jelen vázlatterr (egyeztetési terv) elkészítésével 2023. május 4-én kelt tervezési szerződés keretében bízta meg Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros Önkormányzata a Hetedik Múterem Kft-t. A tervezési szerződés alapja a 2021-ben készült nyilvános ötletpályázat I. díjas pályaműve.

„E munkarész célja az I. díjas pályamű finomhangolása, részleteinek vázlattervi szintű kimunkálása, a Megrendelő képviselőjével, valamint a Klauzál téri köztérrekonstrukciót tervező tájépítész irodával (Geum Múterem Kft., Székhely: 1123 Budapest, Alkotás utca 3.) történő egyeztetése, majd ezek alapján egyeztetési dokumentáció elkészítése, továbbá az engedélyezéssel kapcsolatos teendők feltérképezése, szükség esetén előzetes egyeztetése.

A tervdokumentáció 1:50, 1:10 léptékben rajzban és műszaki leírásban rögzíti az emlékhely-együttes egyes elemeinek pontosított műszaki-építészeti részleteit, valamint tervezői költségbecslést ad annak várható bekerülési értékéről.”

Jelen tervdokumentáció a 2021-es I.díjas terv továbbfejlesztett, módosított és pontosított megoldásait foglalja össze, és alapja a részletes kiviteli tervdokumentáció elkészítésének.

Az emlékmű koncepciója

A pesti gettó 0,3 km²-es területén több, mint 70 000 ember élt összezsúfolva. A gettót 1944. december 10-én zárták le. A gettó felszabadításakor, 1945. január 18-án az utcákon több ezer, csak a Klauzál téren kb. 3000 temetetlen holttest feküdt. A felszabadítás után az áldozatokat ideiglenesen a gettó zöldterületein temették el. Az áldozatok egy részét a Klauzál téren három kisebb tömegsírban helyezték el, mely holttesteket később exhumálták és a Salgótarjáni úti temetőben hantolták el. Az áldozatok közül 2881 holttestet (közülük 1140 név szerint ismert áldozatot) a Dohány utcai zsinagóga udvarán, 24 közös sírba temettek el, mely ma az egyetlen gettón belüli tömegsír maradt, melyet nem exhumáltak.

Az egykori pesti gettó területén, illetve annak közvetlen környezetében több emlékmű is található, melyek különböző eszközökkel kísérlik meg kifejezni a kifejezhetetlent. A meglévő emlékművekben közös, hogy vagy pontszerűen jelölnek meg, magyaráznak egy-egy helyet, vagy mint a legfőbb emlékhely, temetőként őrzik az áldozatok emlékét. A Klauzál tér a gettónak nemcsak központi tere, de az ide behurcoltak átvizsgálásának és kifosztásának éppúgy helyszíne volt, mint az egykori tömegsíroknak. Ugyanakkor meggyőződésünk, hogy az egyre halványabb emlékü traumatikus múltat egyetlen, helyhez kötött objektumban megfogalmazni igazán hatásosan nem lehetséges, így tervünkben egy olyan emlékhely kialakítását javasoljuk, mely nem csak egy pontszerű beavatkozásban gondolkozik, hanem egy kontextus vizualizációjára törekszik. Nagyszabású, nagykiterjedésű elgondolásra, amely mégis apró, és alig észrevehető. Elgondolásunk szerint ez a kettősség az esélye az emlékeztetésnek és a felfoghatatlan ábrázolásának is.

Az egyetlen egykor valós, s ezért megjelölhető fizikai valóság a gettó határa, melynek „előhívása” – párban a Klauzál térre javasolt pontszerű beavatkozással – egyben ábrázolja, fejezi ki a gettóba érkezés, lakásokba beosztás folyamatát, a bezártság megélését, a bekövetkezett személyes és közösségi tragédiát.

A koncepciónak két, egymással szorosan összefüggő eleme és helyszíne van. Az egyik magának az egykori gettónak a közterületi lehatárolása, annak ma érzékelhetetlen határvonala. A másik a gettó egykori legnagyobb tere, központja. A terület be- és kilépési pontjainál alig észrevehető jelek hálózata jelenik meg, a Klauzál tér egykori mértani középpontjában pedig egy jól látható jelet javaslunk, aminek lényege egyszerre a hely, a teljes tér szimbolikus megjelölése és a hálózatos, gettóléptékű emlékhely kontextualizálása.

Az emlékmű a terület körüljárásával, egy-egy elemének hétköznapi, egyszeri vagy ismételt bejárásával válhatna befogadhatóvá. Az emlékezés munkával jár, a nagy kiterjedés kontextusának megéléséhez szükséges szellemi és a bejáráshoz kellő fizikai munka esélyt teremthet az emlékmunkához is, egyénileg éppúgy, mint a legkülönbélebb kis- és nagyobb közösségek számára. Így javaslatunk és annak elemei éppúgy alkalmasak az egyéni kontemplációra, mint a reprezentatív, rituális emlékezés megrendezésére, ahogy alkalmas városi séták helyszínéül, ill. osztályok edukációs alkalmainak szervezésére is.

Az egykori határhelyzetek megjelölése

Az 1944. november 29-én kiadott rendelet alapján, a 1944. december 10-én lezárt gettót az 1945. január 18-i felszabadításig egy erős határ vette körül. A gettó határa legtöbbször egymáshoz kapcsolódó tűzfalakkal állt, pár helyen a meglévő kerítést esetleg felhasználó, belső udvart elválasztó falként jelent meg, az utcákon pedig fa palánkként.

Egykor a közterületről e palánkok voltak mind kívülről, mind belülről érzékelhetőek. Mindösszesen 16 utcán (Wesselényi utcán kétszer, Síp utcán, Kazinczy utcán kétszer, Nagy Diófa utcán, Nyár utcán, Klauzál utcán, Akácfa utcán kétszer, Dob utcán kétszer, Csányi utcán, Kis Diófa utcán, Holló utcán, Rumbach Sebestyén utcán) ment keresztül az egykori határ, melyek pozíciói ma is azonosíthatók, ugyanakkor e határhelyzetek megjelenése ma egymáshoz képest is nagyon eltérő: aszfaltozott, kiskockakővel vagy beton térkővel burkolt járdák és utcával síkba burkolt felületek vegyes minőségben. Ma, közterületen az egykori határra – a Dohány utcai zsinagógánál elhelyezett táblán kívül – semmi nem utal, észrevétlenül sétálunk át rajtuk nap mint nap. Javaslatunkban ezeket a helyzeteket jelölnénk meg finom, alig észrevehető elemekkel. Az egykori határhelyzetekben javasolt beavatkozások a mindennapi életet nem gátolják, nem tolazkodnak előtérbe, alig észrevehetőek és műszakilag egyszerűen kivitelezhető jelek sorozatából állnak. Az építés elképzelhető egy ütemben, de akár úgy is, hogy az egyes utcák egykori palánkfalának nyomvonalát kijelölő jelek eltérő időben a Klauzál téri jelet megelőzően készülnek el, kihasználva az emlékhely állítás folyamatszerűségében meglévő emlékeztetelakítási lehetőséget, ill. alkalmazkodva a tér új köztérépítészeti rendszerének kialakulásához.

A határokat jelölő elemek a központi elemmel azonos műkö anyagúak, bronz intarziával és savmart, kifestett szöveggel. Az egyes elemek 3x80 cm alapterületű, 10 cm vastag, burkolat síkjába süllyesztett speciális receptúrájú, fagyálló, műkö téglatestek. A felső felületében 1x1 cm széles bronz rúd jelöli az egykori határt, melyet a műkö felületbe savmart, kifestett szöveg egészít ki. Az határokat jelölő elemekből két típus készül, melyek az egyes utcák két-két járdafelületébe kerülnek. Az egyik magyar-angol, a másik magyar-héber felirattal. A 16 utcán átfutó egykori palánk helyén így 16-16, összesen 32 db határt jelölő elemet helyezünk el.

A határt jelző elemek vegyes, meglévő burkolatba kerülnek: túlnyomórészt aszfalt felületbe (23 db), illetve különböző méretű beton térkőbe (7 db) és bazalt kiskockakőbe (2 db). A tervezett elemek az egyes utcák utolsó gettóba tartozó épületének sarkához tapadva kerülnek a járdák burkolatába, hasítékként jelölve az egykori gettót lezáró fa palánk elvi helyét.

A tér megjelölése annak egykori középpontjában

Maga a Klauzál tér, mint városi tér traumatikus hely, a gettó szimbolikus és nagyon is valóságos tere volt: egyszerre a gettóba való belépés és kifosztás egykori helye, a gettó területének egyetlen nagy köztere és az egykori tömegsírok helyszíne. Olyan arányos beavatkozásra van szükség, ami olvashatóvá teszi a helynek a traumatikus múltját, de nem nap mint nap szembeötlő, nem az emlékezést súlykoló módon. A központi, pontszerű elem elhelyezésénél az 1944-es állapotot – erőteljes központ köré koncentrikusan ültetett fákkal alakított teret – vesszük alapul. A központi elem pozíciójának az egykori tér központját javasoljuk, mely a tervezett köztérépítészeti kialakítás egyik zöldfelületébe esik. Ez a pozíció így egyben a tér időbeli értelmezésére is kísérletet tesz, utal a traumatikus múlt valós téri környezetére, halvány emléknymókként megjelenítve annak egykori centrumát.

„Sajnos nincs meg a keskenyfilm arról, ahogy, mint egy kis Chaplin ott bukdácsolok görkorcsolyámon, továbbá – miután akkoriban sarkoktól sarkokig két egymást keresztező, tehát átlós járda volt csupán – hosszú évekig krumplipürét csak úgy voltam hajlandó enni, ha előtte belehúztam kanállal a két Klauzál térére hajazó átlót... Na ezt a kisfiút öt évvel később sok kis társával együtt a tévesen asylyumnak gondolt Zsidó Árvaházból a Duna partra vitték a nyilasok, majd a hirtelen kitört heves orosz rakétatámadástól rémülten szertefutottak, mi gyerekek meg el onnan, így életben maradva.” – emlékezett vissza Kemény György 2014-ben, s ez az idézet pontosan utal az egykori térszerkezetnek az egykori kollektív tudatban meglévő jelentőségére.

A központi elem egy 225 cm átmérőjű, kör alaprajzú műkö korong, melynek alapterülete pontosan 4 m². A korong felső felületében egyedi, szabálytalan elosztásban jelenik meg 3000 db, 2x2 cm-es, 5 mm vastag bronz lemez. A korong palástján három nyelvű (angol, magyar, héber) értelmező szöveg készül. A szöveg savmart, majd kifestett. A korong egy monolit vasbeton alaptestre ül fel, mely így ellebegteti az emlékművet a gyepterülettől, mely alulról kikönnnyített, a felső lemez 15 cm, a palást 20 cm vastag, elein 3 mm-es fózolással. A korong anyaga a határt jelölő kisebb elemekkel azonos megjelenésű és minőségű, speciális receptúrájú, fagyálló műkö.

A 4 m² kifejezi és átélhetővé teszi a túlsúfolt 0,3 km²-es gettóban az 1 emberre jutó átlagos terület nagyságát. A 3000 db bronz lemez pedig a felszabadításkor talált temetetlen áldozatokra utal, mely szám természetesen pontosítható a rendelkezésre álló adatok alapján. A Klauzál téri emlékjel felszíne sajátos reliefként, absztrakt felületként jelenik meg az egykori tér fókuszában.

Az önmagában míves korong különös, szokatlan, megfejteti, megérteni való tárgyként jelenne meg a téren, de a vele kapcsolatosan megszerzett, hallott, véletlen vagy szándékoltan elsajátított tudás az emlékezés újabb, egyre mélyebb rétegéhez segítheti hozzá az emlékezőt.
Az emlékjel palástján körben magyar, angol és héber nyelven a teljes koncepciót röviden összefoglaló alábbi szöveg olvasható, a körbejárás aktivitásával, s ezáltal a befogadó emlékeztető bevonásával:

„ Ott, ahol a pesti gettó kijárait 1944-45 fordulóján deszkapalánk vette körül, a 16 utcán átfutó egykori területhatáron ma a járdákba építve talál egy-egy jelet a járókelő. A gettóba kényszerültek mindegyikére fejenként 4 m²-nyi terület jutott, éppen akkora, mint ennek a korongnak a területe. A 3000 temetetlen áldozat emlékét hordozza itt ez az emlékmű, pontosan az egykori Klauzál tér középpontjában.”

Tipográfiai koncepció

Az emlékmű tipográfiai vonatkozásainak megfogalmazásához a vészkorszak-korabeli bürokrácia banalitásának jellegzetes megtestesüléseit vettük alapul: azokat a Budapestet elborító plakátokat, amelyek felszólítják a zsidókat ingóságai, majd ingatlanjaik, végül szabad mozgásuk feladására. A korszakra jellemző módon a plakátok intenzív betűkeveréssel komponáltak, és mai szemmel meglepő „könnyelműséggel” halmozzák a különböző betűstílusokat: a talpas didone-októl, a széles, döntött groteszkeken át, a keskeny fabetűkig és szecessziós címtípusokig. Az emlékmű feliratainál ezt a diverzitást szerettük volna megjeleníteni – természetesen kortárs formába öntve –, amikor a különböző nyelvi változatoknál nem egy betűtípus különböző metszeit használtuk, hanem egymáshoz stilisztikailag nem kötődő, de mégis jól komponálható típusokhoz nyúltunk.

Adatbázis és virtuális háttér

Az egyeztetések során megfogalmazódott, hogy célszerű volna az emlékmű átadásával, avatásával egyidejűleg egy olyan webes felületet létrehozni, amely részben az emlékhely koncepcióját, részben az egykori áldozatok adatbázisát tartalmazza, összeköti a határpontokat vagy a Klauzál téri emlékjelet meglátogatók számára.

Egyeztetések, engedélyezés és közműhálózat

A tervet több alkalommal egyeztettük a Klauzál tér köztérépítészeti terveit készítő Geum Műterem Kft.-vel, a tervezett kialakítás a köztérépítészeti megoldásokkal összehangolt.
Jelen terv munkaközi változatát és a pályázati tervhez képest javasolt változtatásokat 2023. május 24-én egyeztettük Sólyom Benedek főépítésszel és 2023. június 5-én bemutattuk a VII. kerület Erzsébetváros Önkormányzata Képviselő testületének is, akik támogatták a javasolt módosításokat.
A módosított tervet egyeztettük Dr. Toronyi Zsuzsannával, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatójával, aki támogatta azt. Az adatok pontosítása és az esetlegesen bemutatatható további információk egyeztetése folyamatban.
Az Önkormányzattal történt egyeztetés alapján az emlékmű kialakításával érintett utcák járdái kerületi fenntartásúak és tulajdonúak, így a VII. kerület felé kell beadni kérelmet, a kivitelezéshez egy közútkezelői és tulajdonosi hozzájárulást kell kérni hivatali kapun keresztül.
A 16 utcában elhelyezett, az egykori határokat jelölő elemek a meglévő közműveket nem érintik az elemek kis vastagsága miatt, így közműegyeztetés nem szükséges.
A központi elem a Geum Műterem Kft. által készített kiviteli terveken közel azonos pozícióban, azonos mérettel szerepel, így annak közműegyeztetése a Klauzál tér köztérépítészeti tervezése során megtörtént.
A Klauzál tér érintett részén közmű nem halad át, azok a tér peremére összpontosulnak. Az emlékmű közvetlenül semmilyen közműnyomvonallal nincs átfedésben, tágabb környezetében kizárólag bontandó elektromos vezetékek találhatók, illetve a tervezett zöldfelületen körben új elektromos nyomvonal lesz kialakítva.

Ütemezés és tervezői költségbecslés

Ütemezés

a kiviteli tervdokumentáció tervezett határideje: 2023. augusztus 28.

a tervezett emlékmű elemeinek becsült gyártási ideje: kb. 2 hónap
a tervezett emlékmű elhelyezése, a határt jelző elemek telepítése: kb. 1 hónap
mindösszesen kb.: 3 hónap

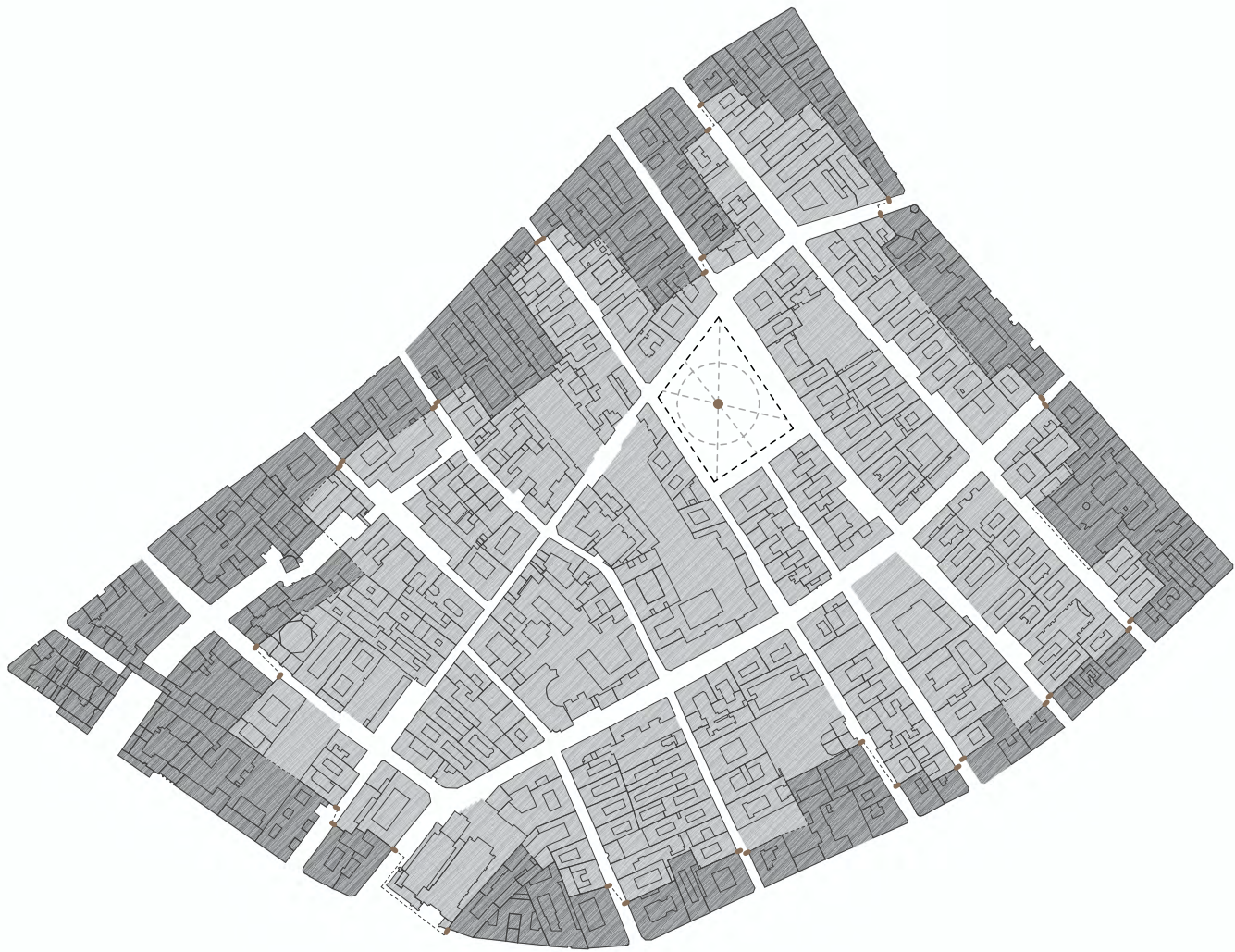
Költségbecslés (nettó)

központi elem gyártása: 8.475.000 Ft
központi elem alapozása, elhelyezése: 1.900.000 Ft
határt jelző elemek gyártása (32 db): 6.375.000 Ft
határt jelző elemek elhelyezése: 2.100.000 Ft
mindösszesen kb.: 18.850.000 Ft

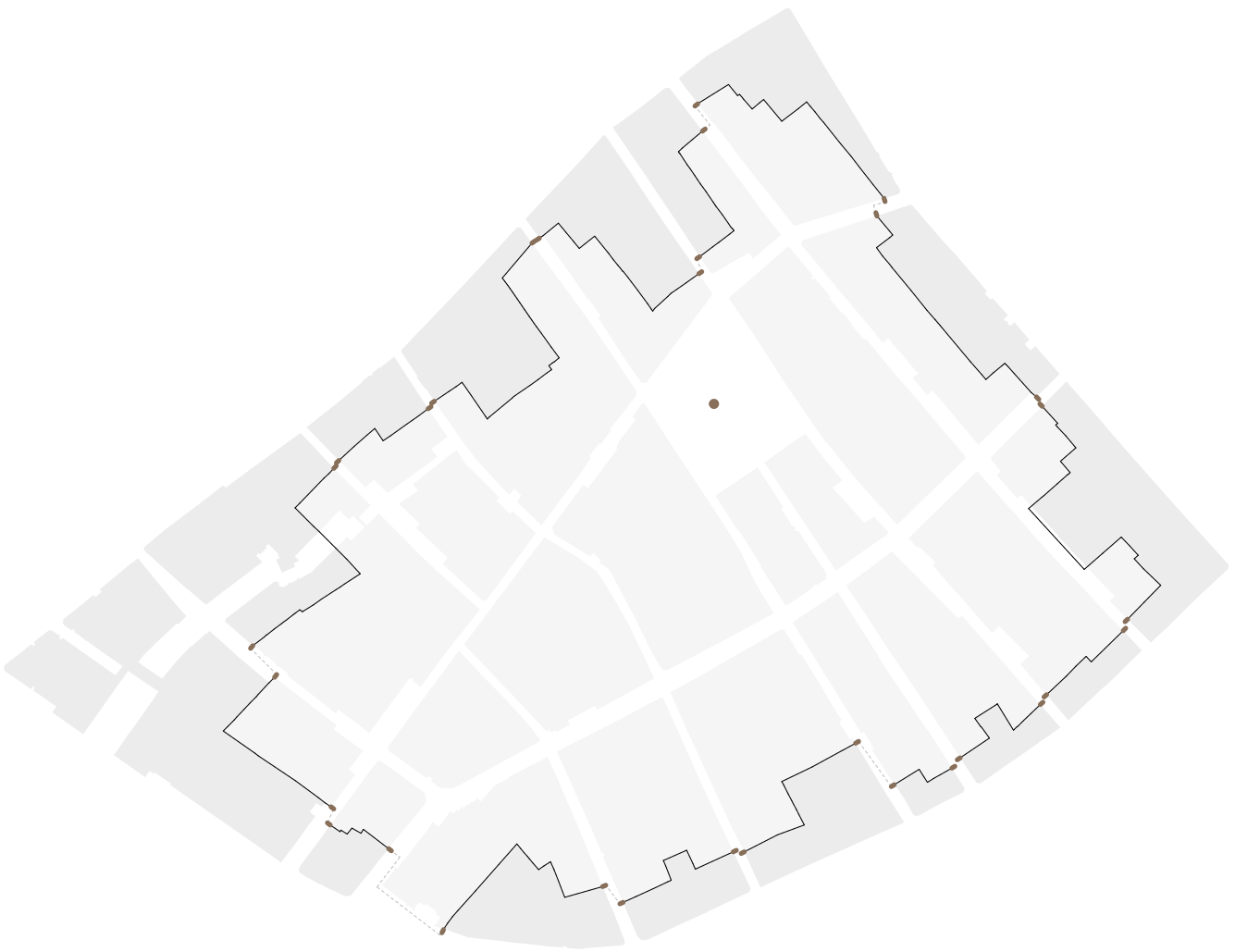
Budapest, 2023. június 08.

Szabó Levente DLA
okleveles építészmérnök
É/1 01-4084

Biri Balázs
okleveles építészmérnök
É 01-6442

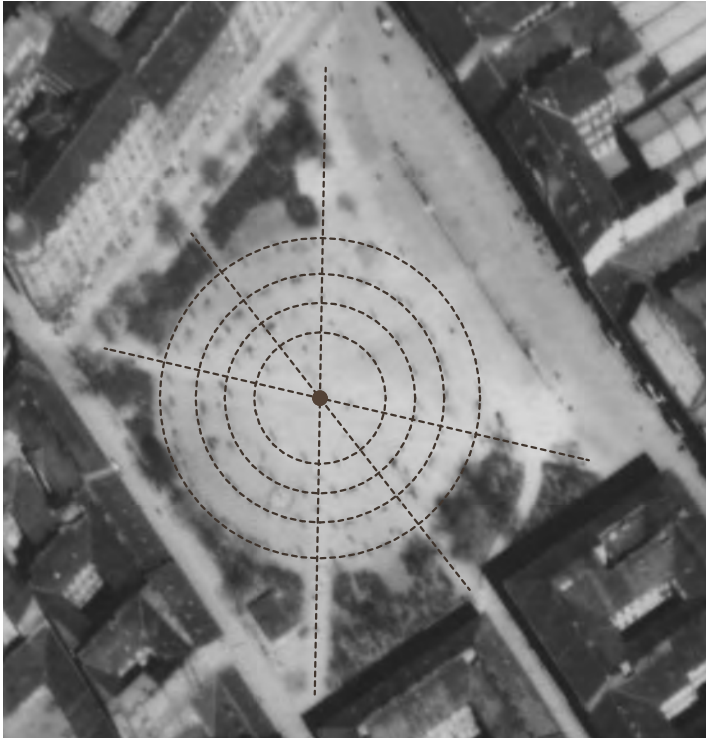

↑ az egykori pesti gettó területe a mai városszövetben, m 1:6000

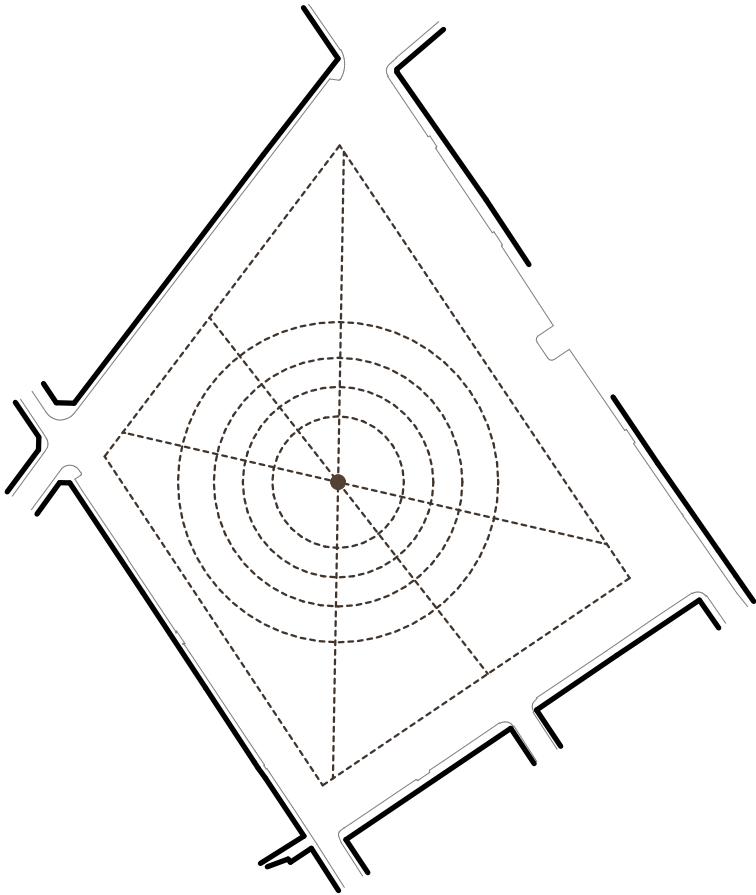

↑ az emlékmű koncepciójának két eleme: Klausál téri központi elem és a gettó határ, m 1:6000

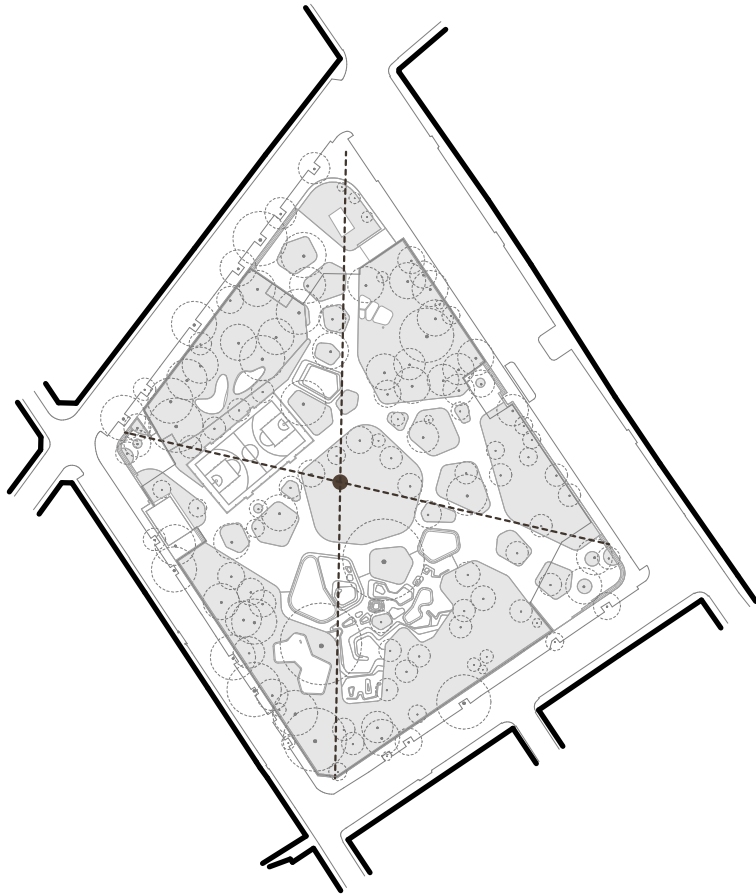

↑ a Klauzál tér egy 1944-es légifelvételen

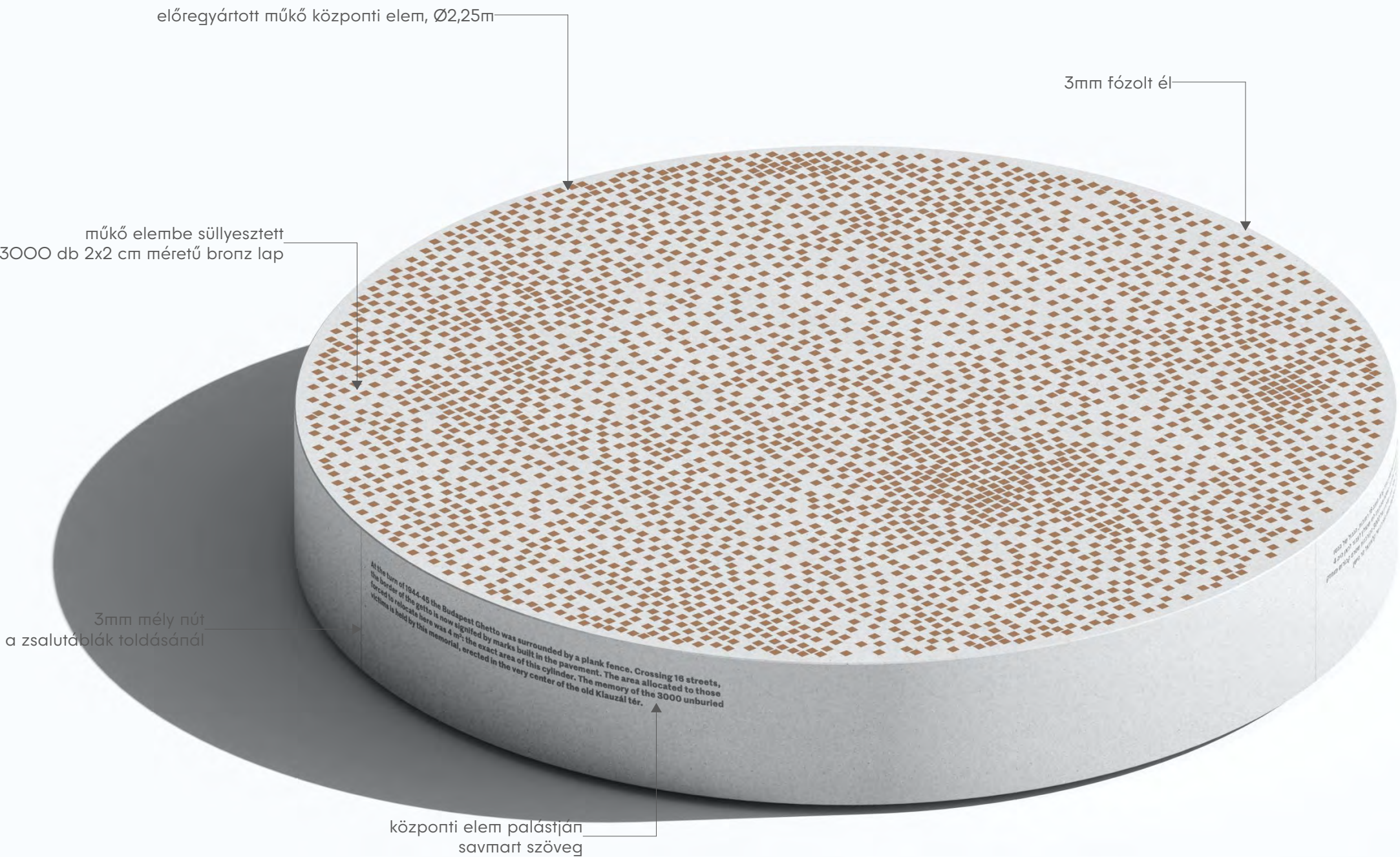

↑ az korabeli térstruktúra

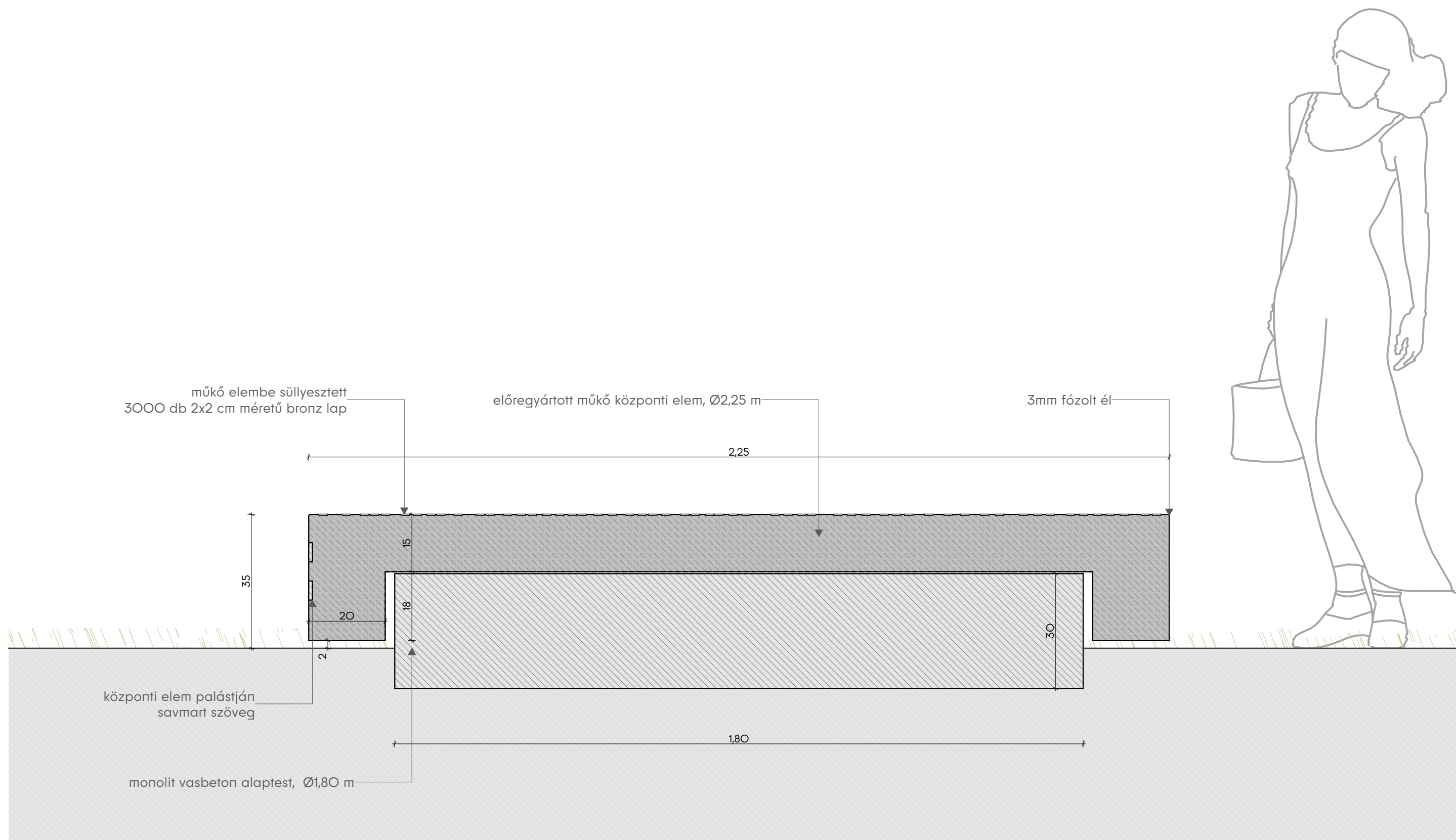

↑ a tervezett Klauzál tér és a központi elem

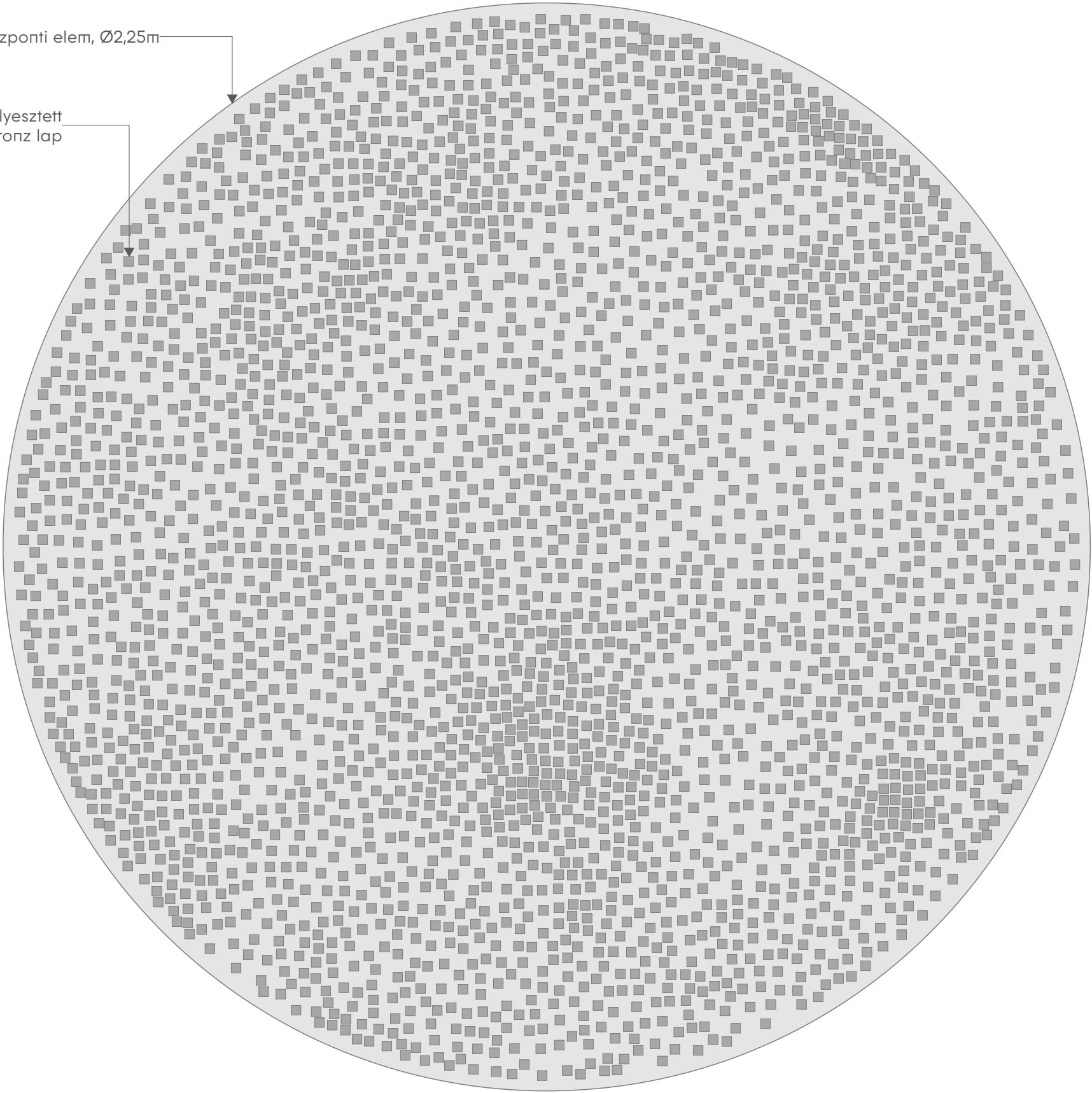
↑ a tervezett központi elem axonometriája

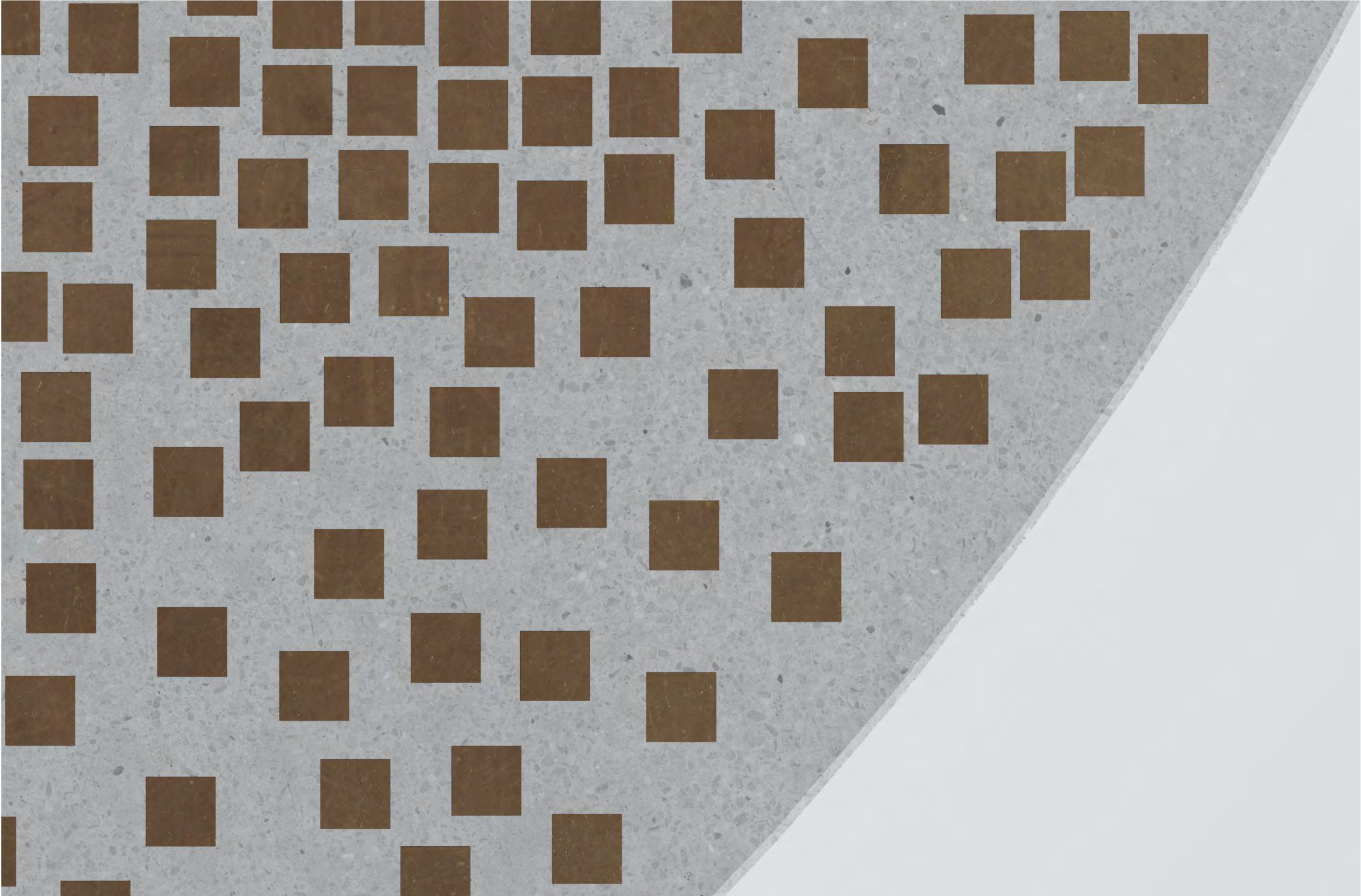
↑ a tervezett központi elem metszete, m 1:10

előregyártott műkő központi elem, Ø2,25m

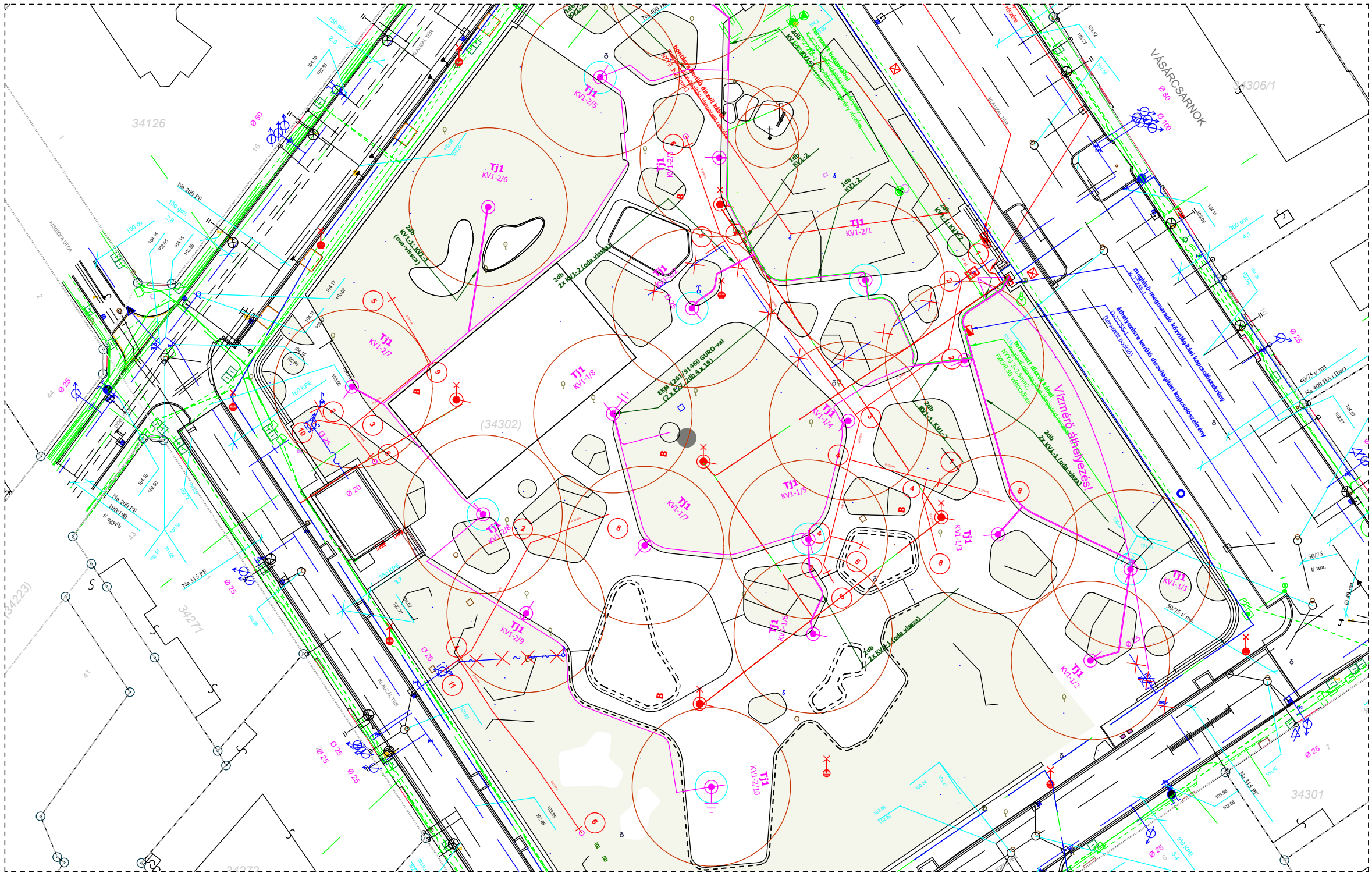
műkő elembe süllyesztett
3000 db 2x2 cm méretű bronz lap

↑ a tervezett központi elem felülnézete, m 1:10

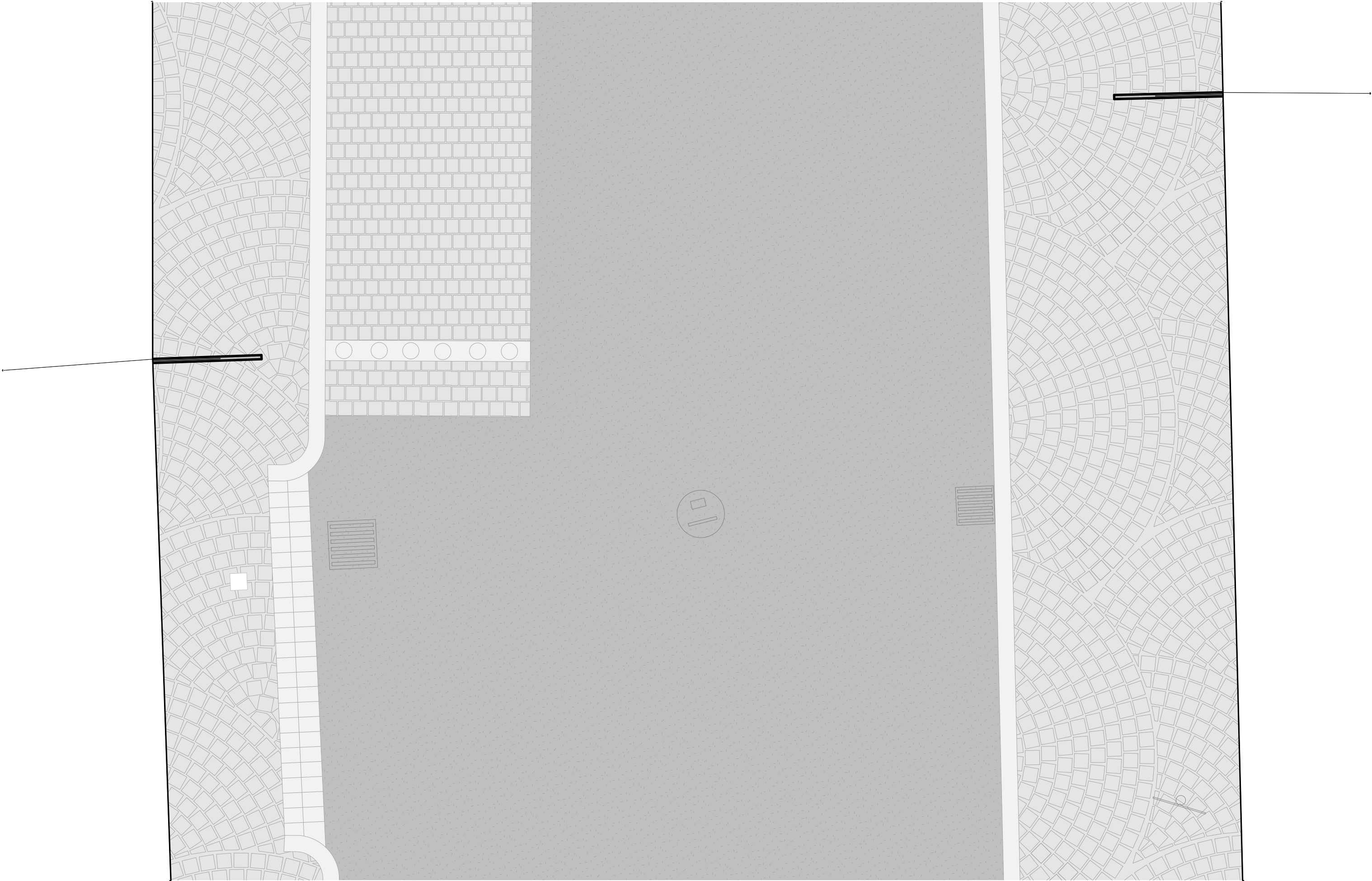

↑ a tervezett központi elem részlete, m 1:1

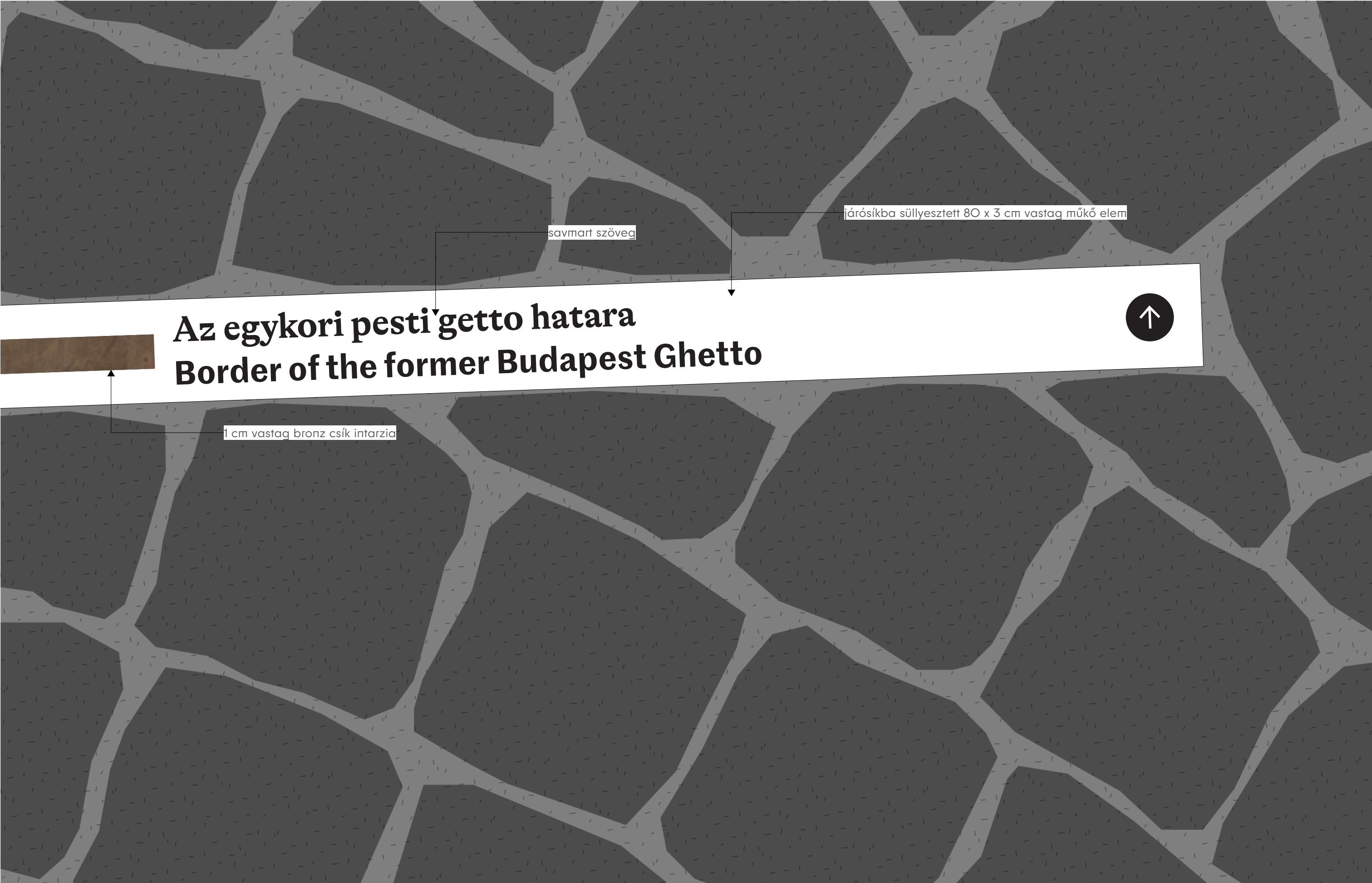

† a Klauzál tér közmű helyszínrajza

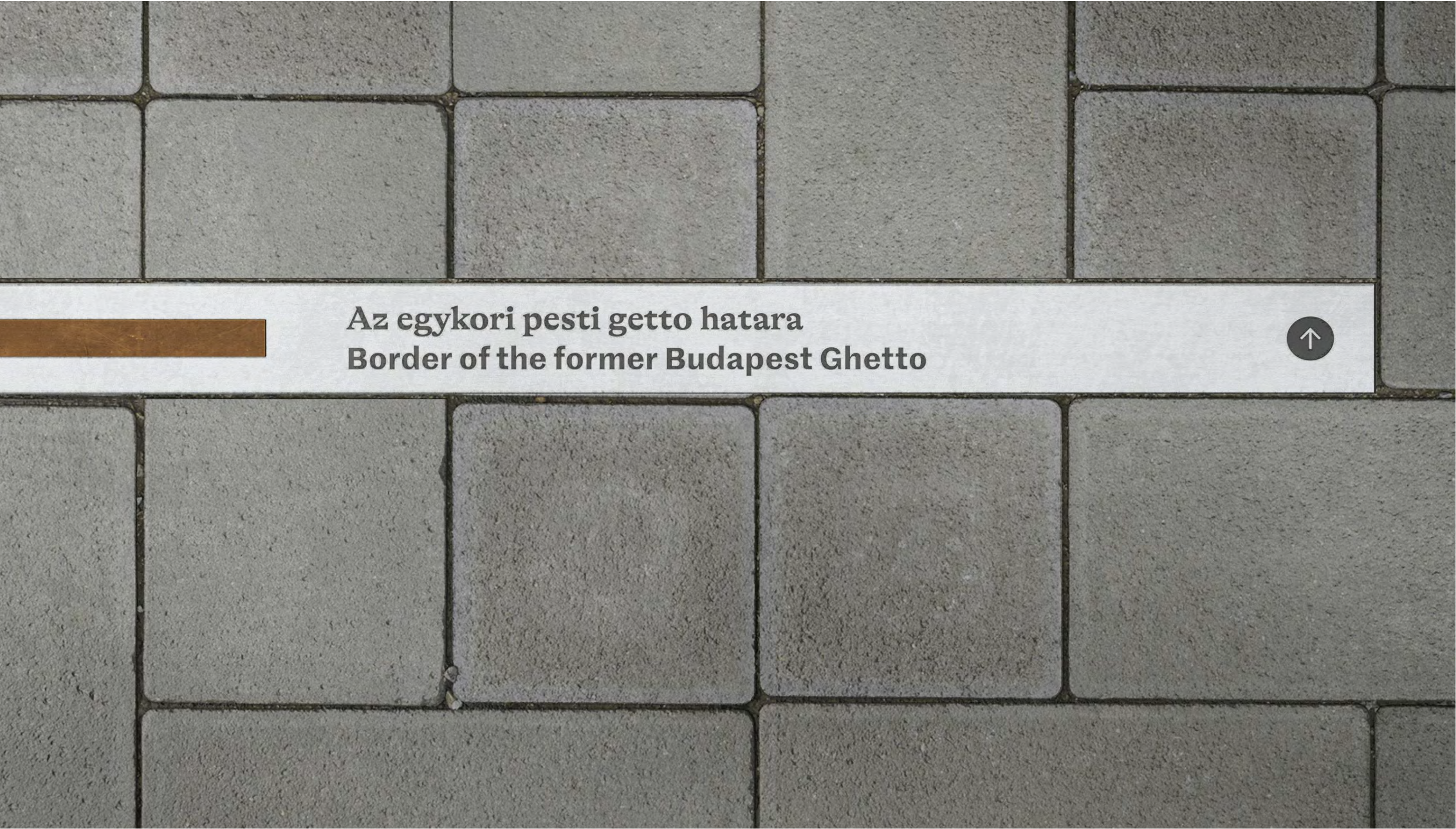

↑ az egykori határhelyzetek megjelölése keskeny hasítékszerű elemekkel, m 1:25

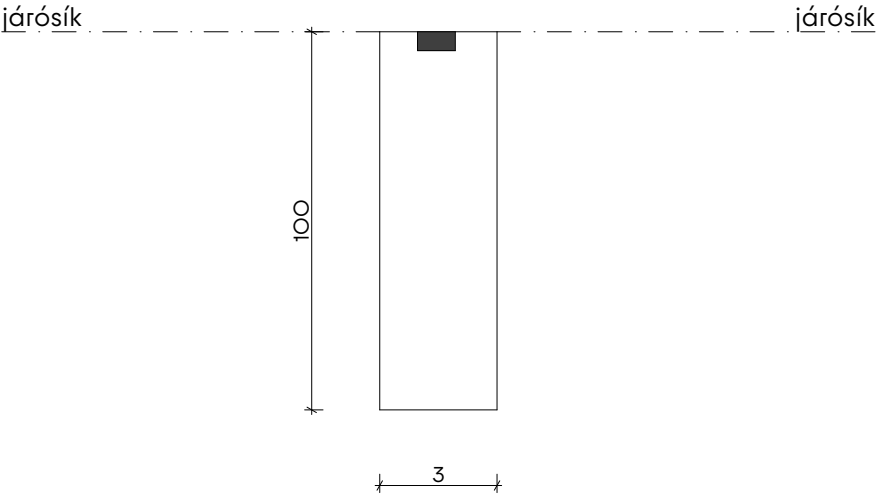
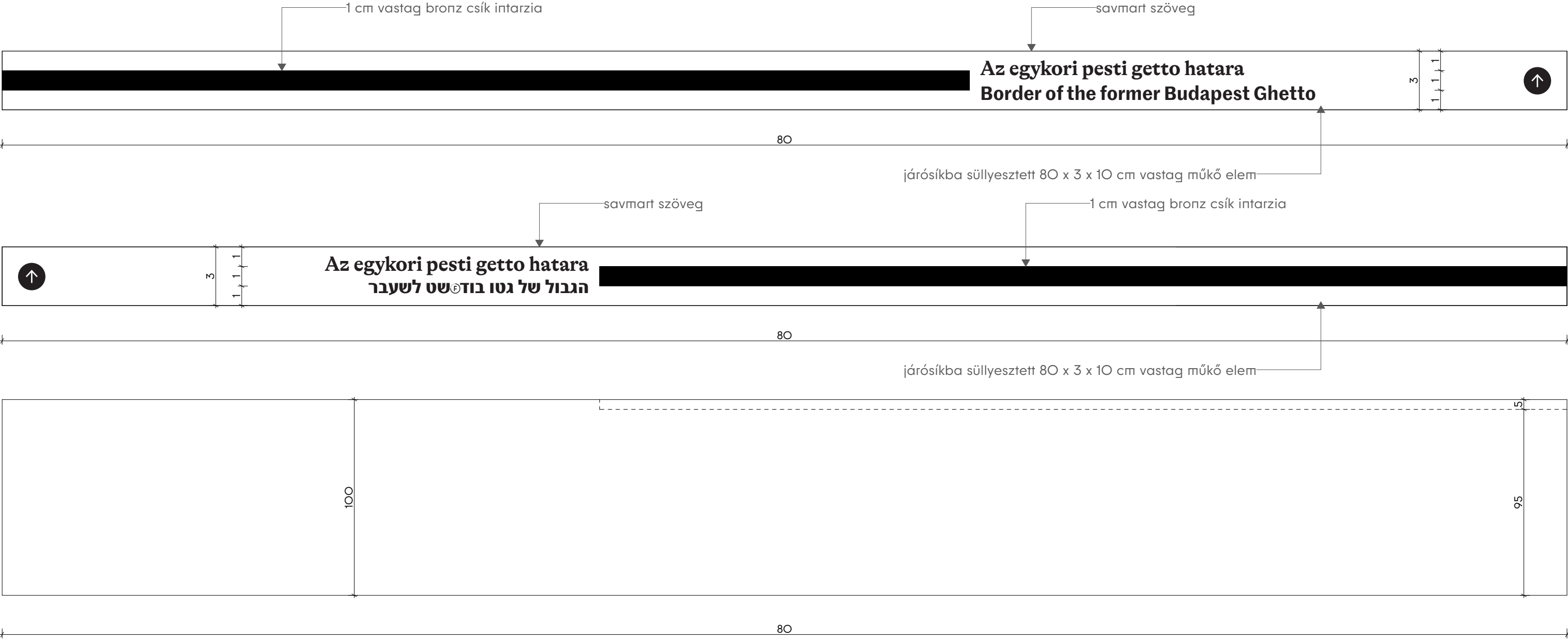

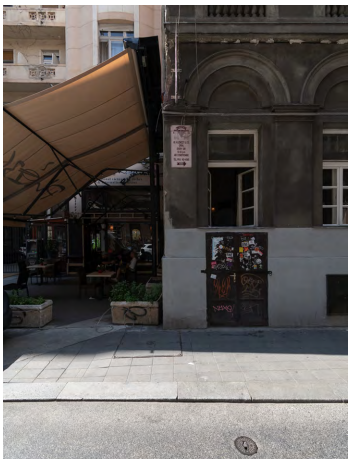
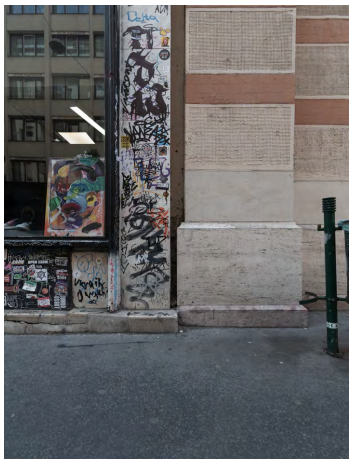
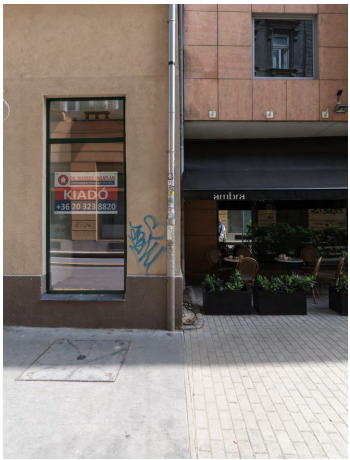
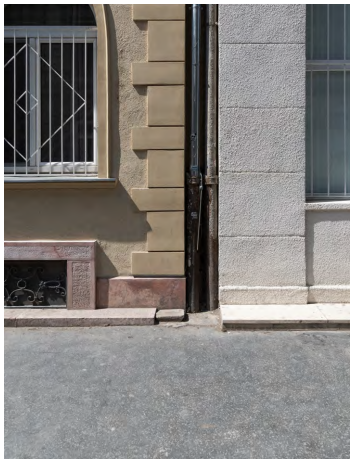
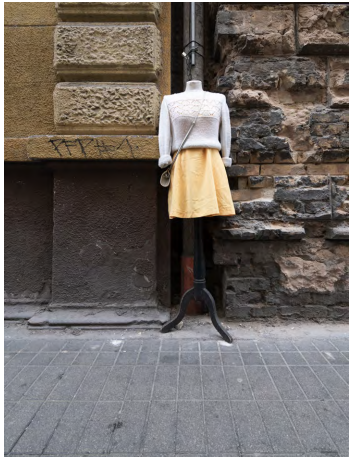
↑ a tervezett elem felülnézeti részlete, m 1:1

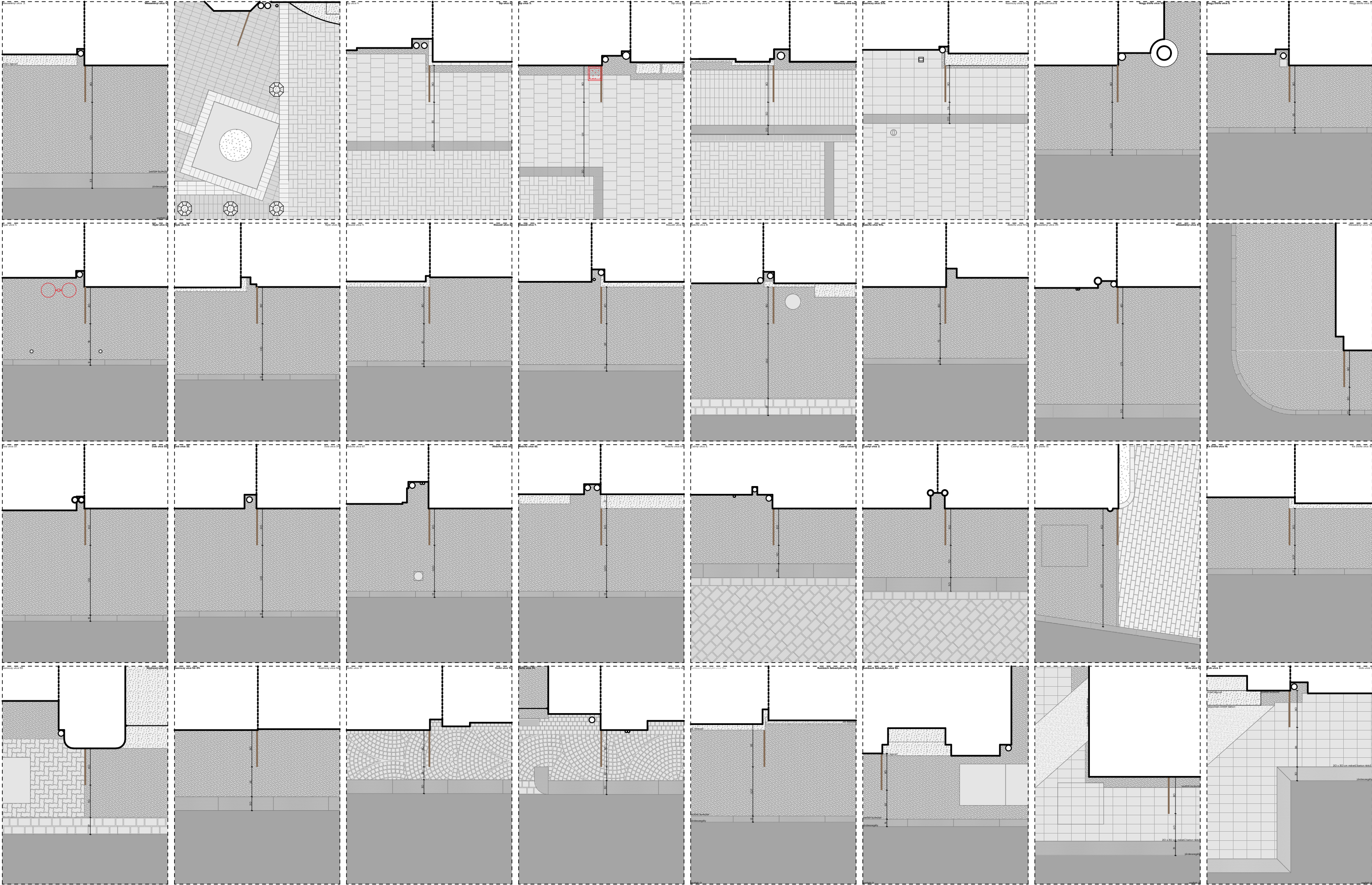

↑ a tervezett elem felülnézeti részlete, m 1:1

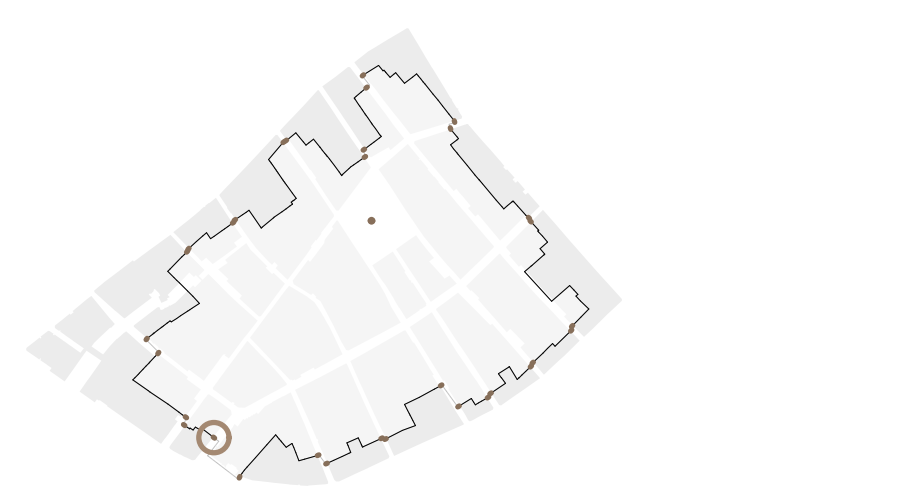
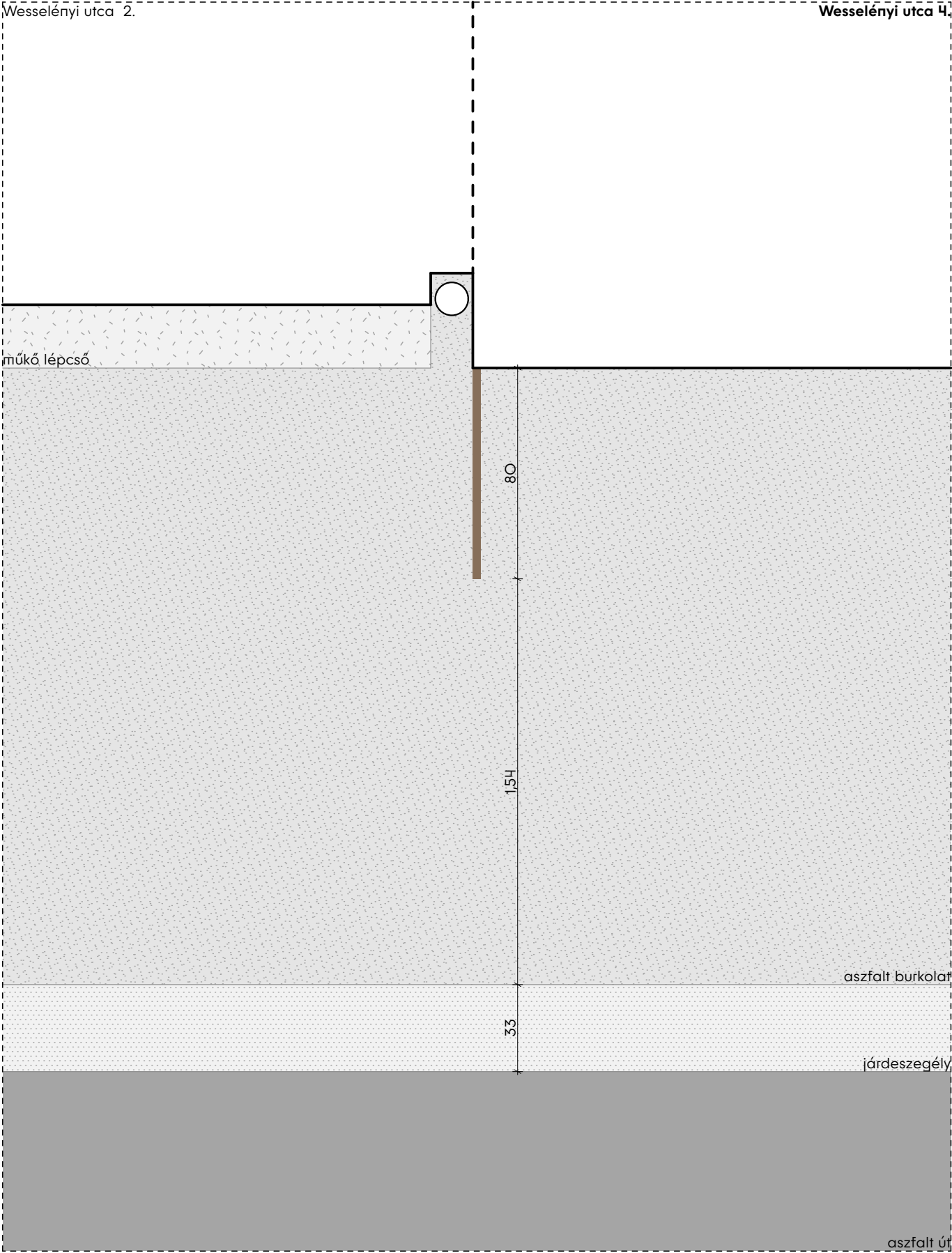

† az egykori géttó-határ által átszelt 16 utcametszet fotódokumentációja

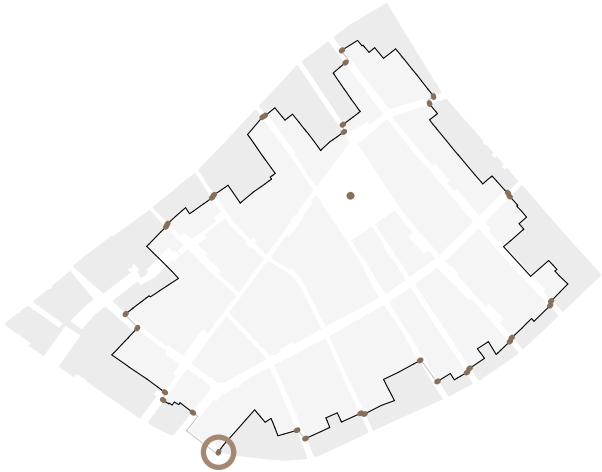
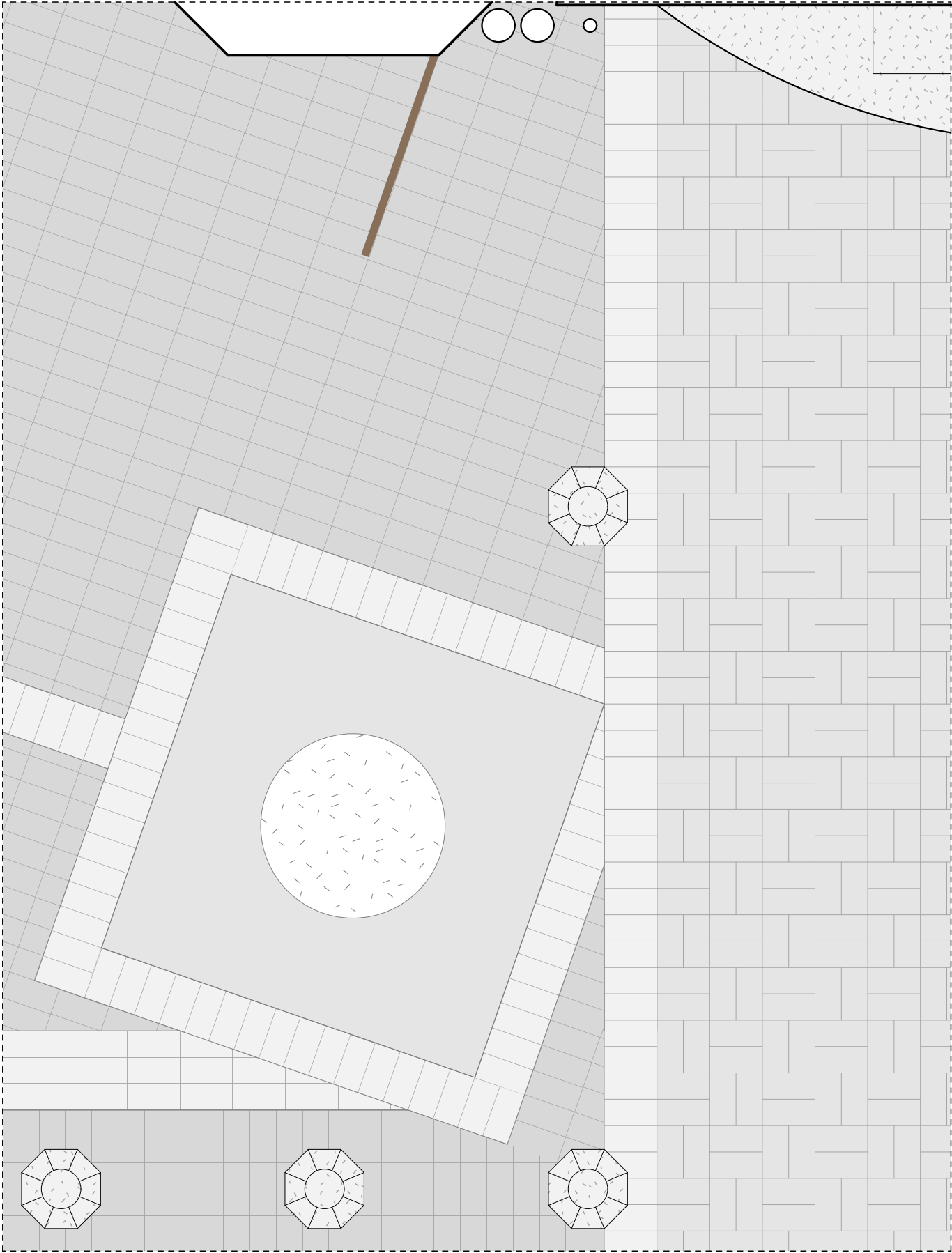
↑ az egykori gettó-határ által átszelt 16 utcametszet felmérési terve

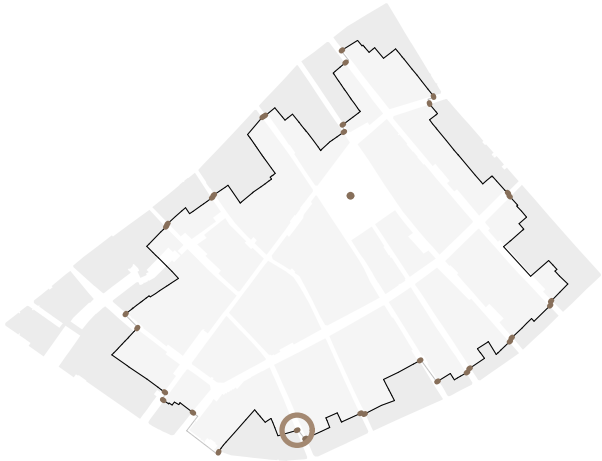
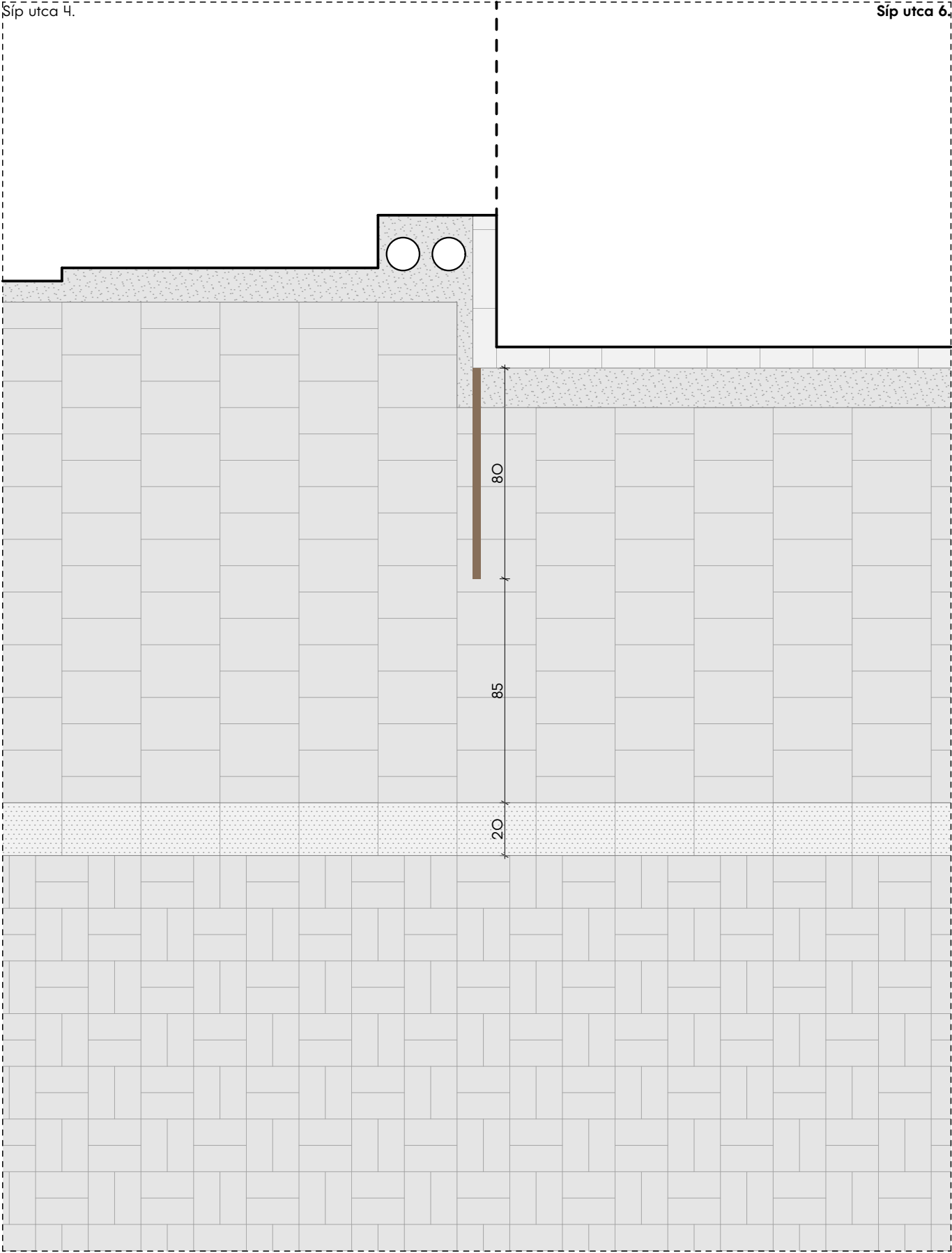

O1A/16

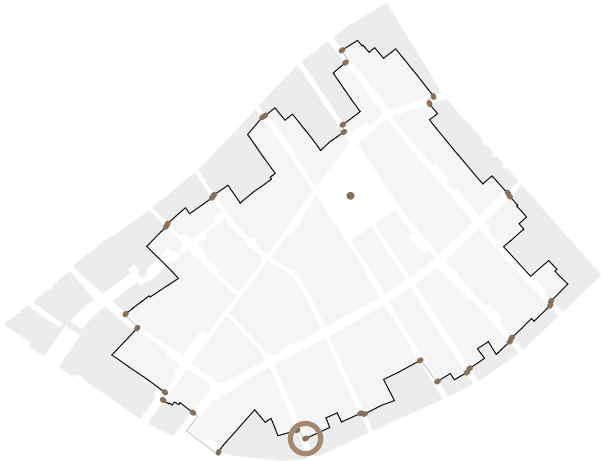
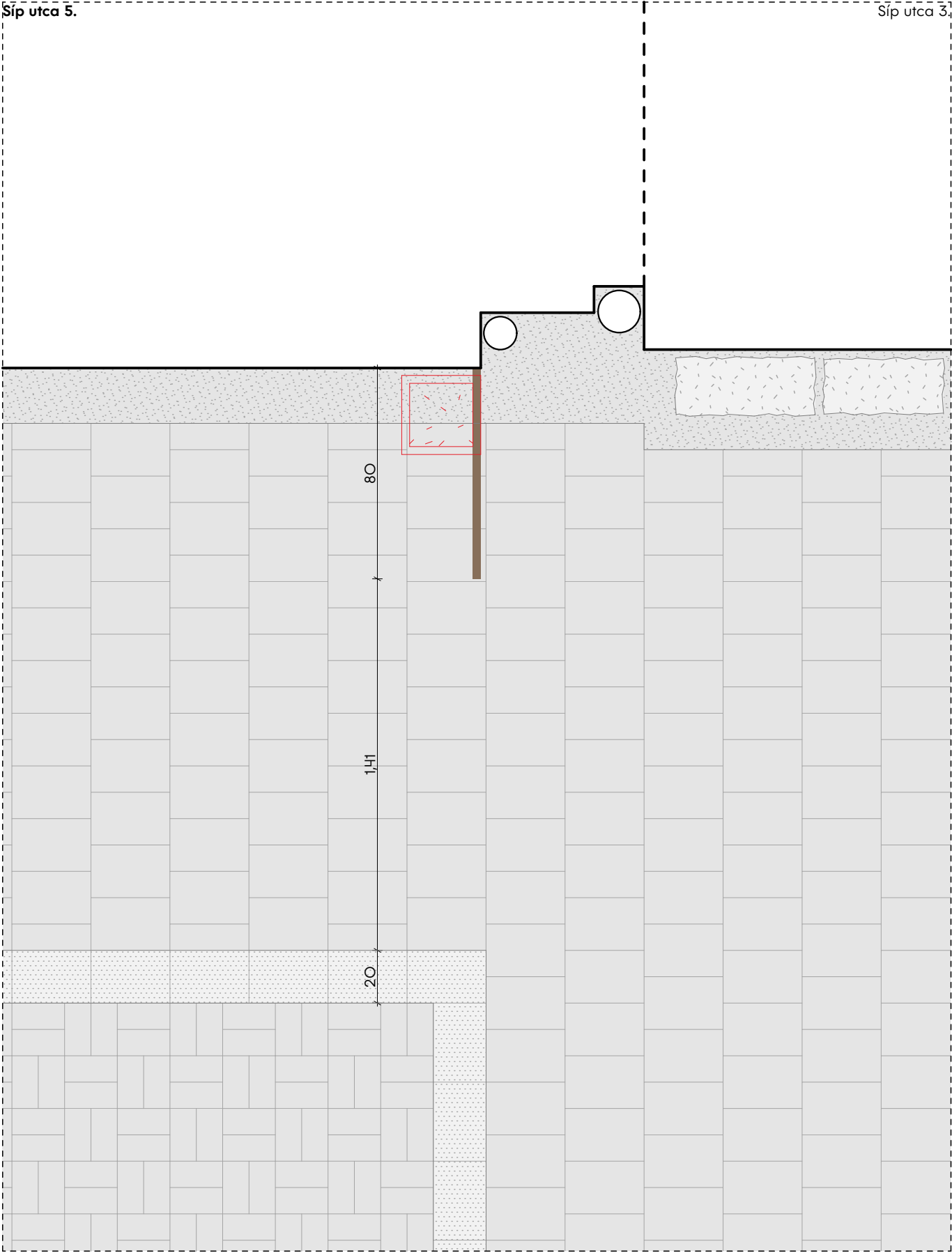
O1B/16

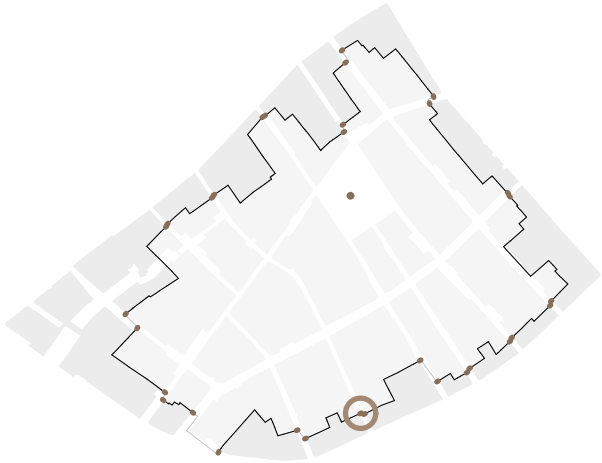
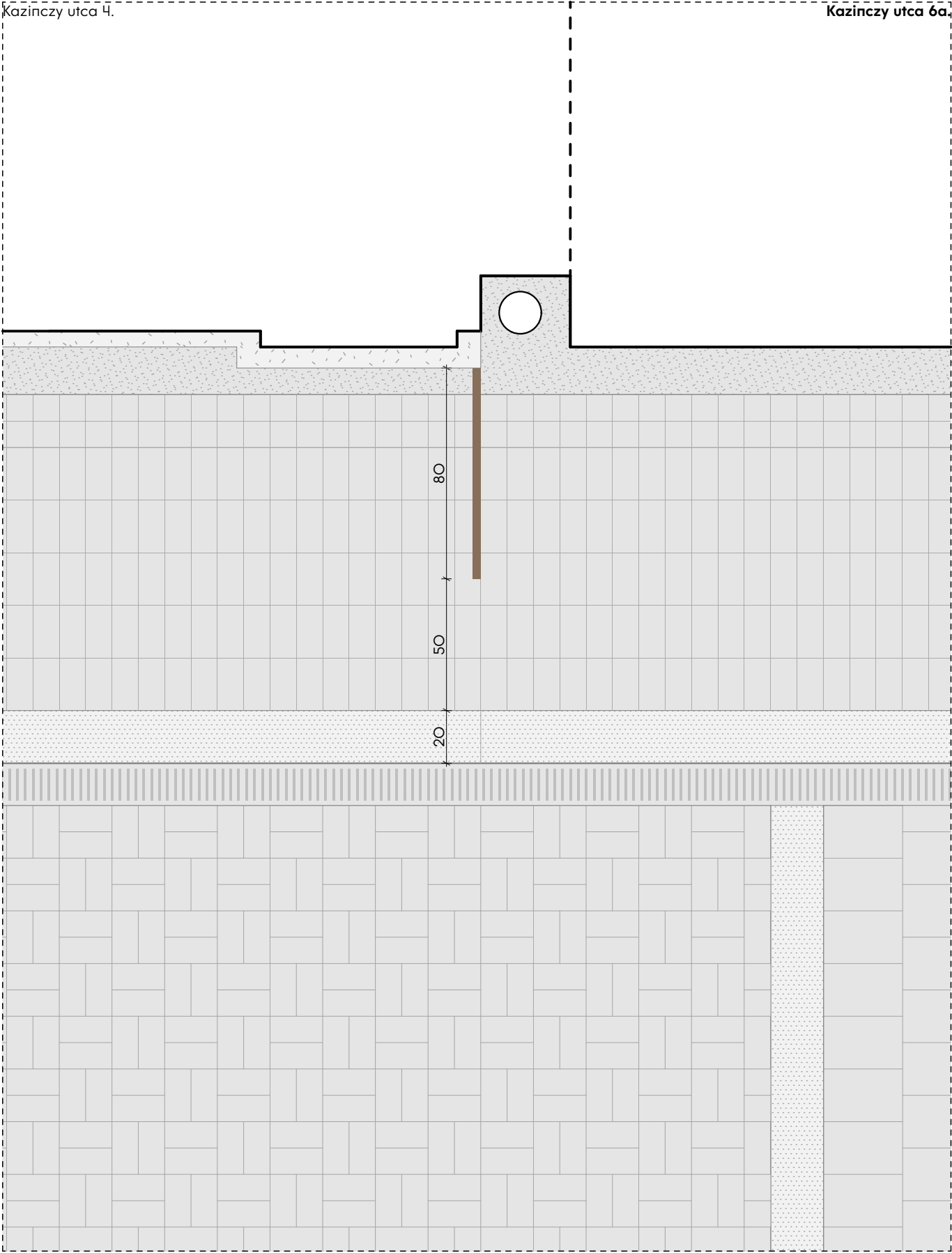
O2A/16

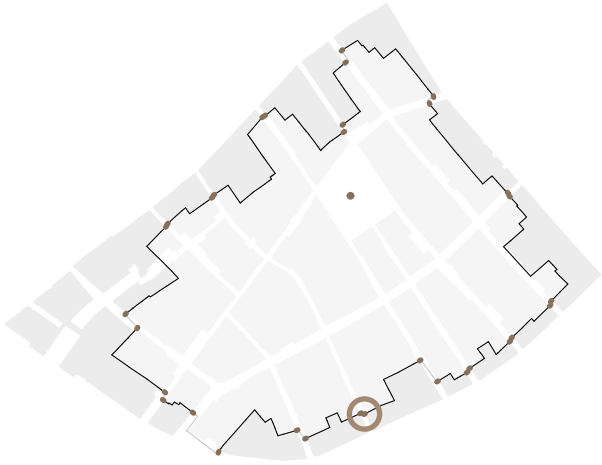
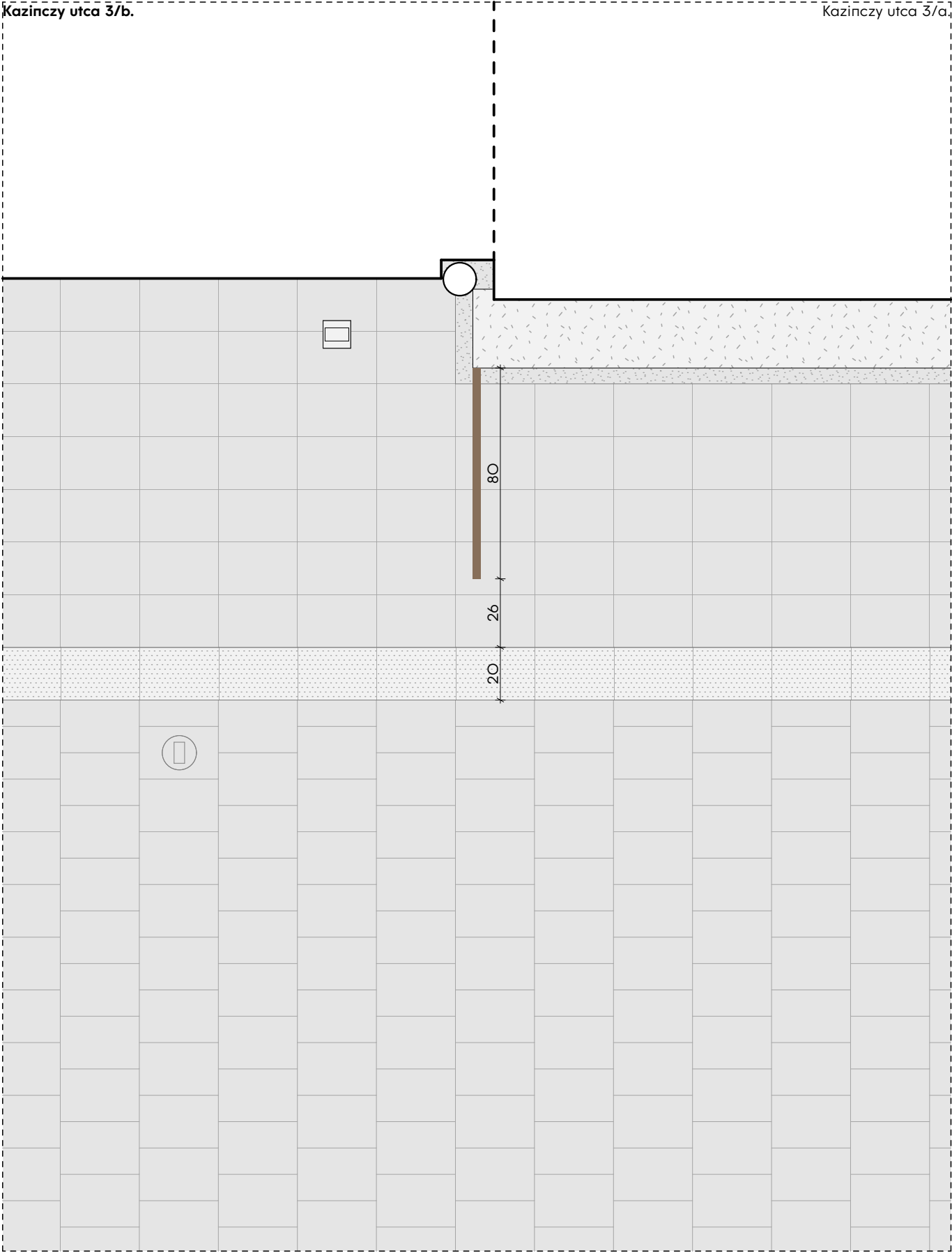
O2B/16

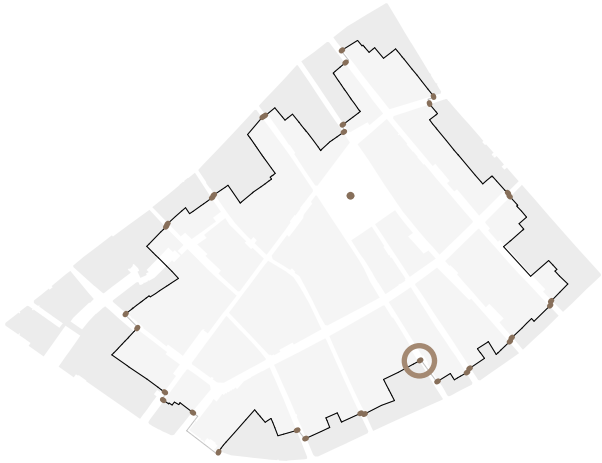
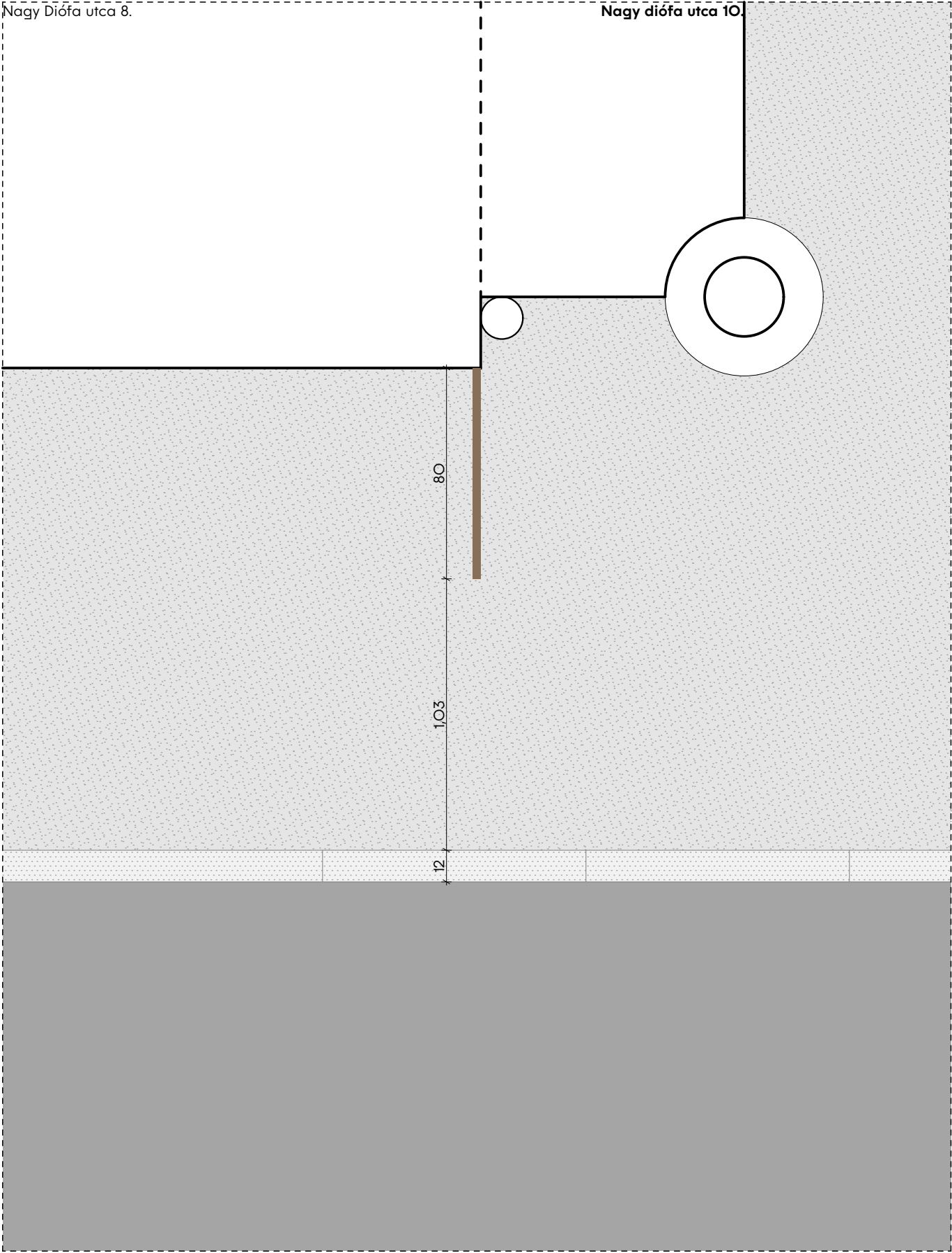
O3A/16

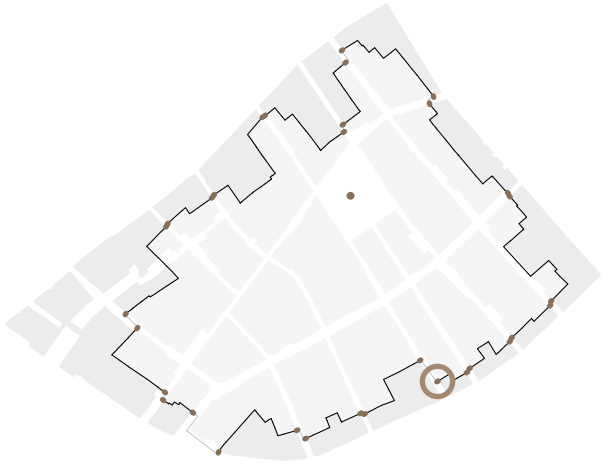
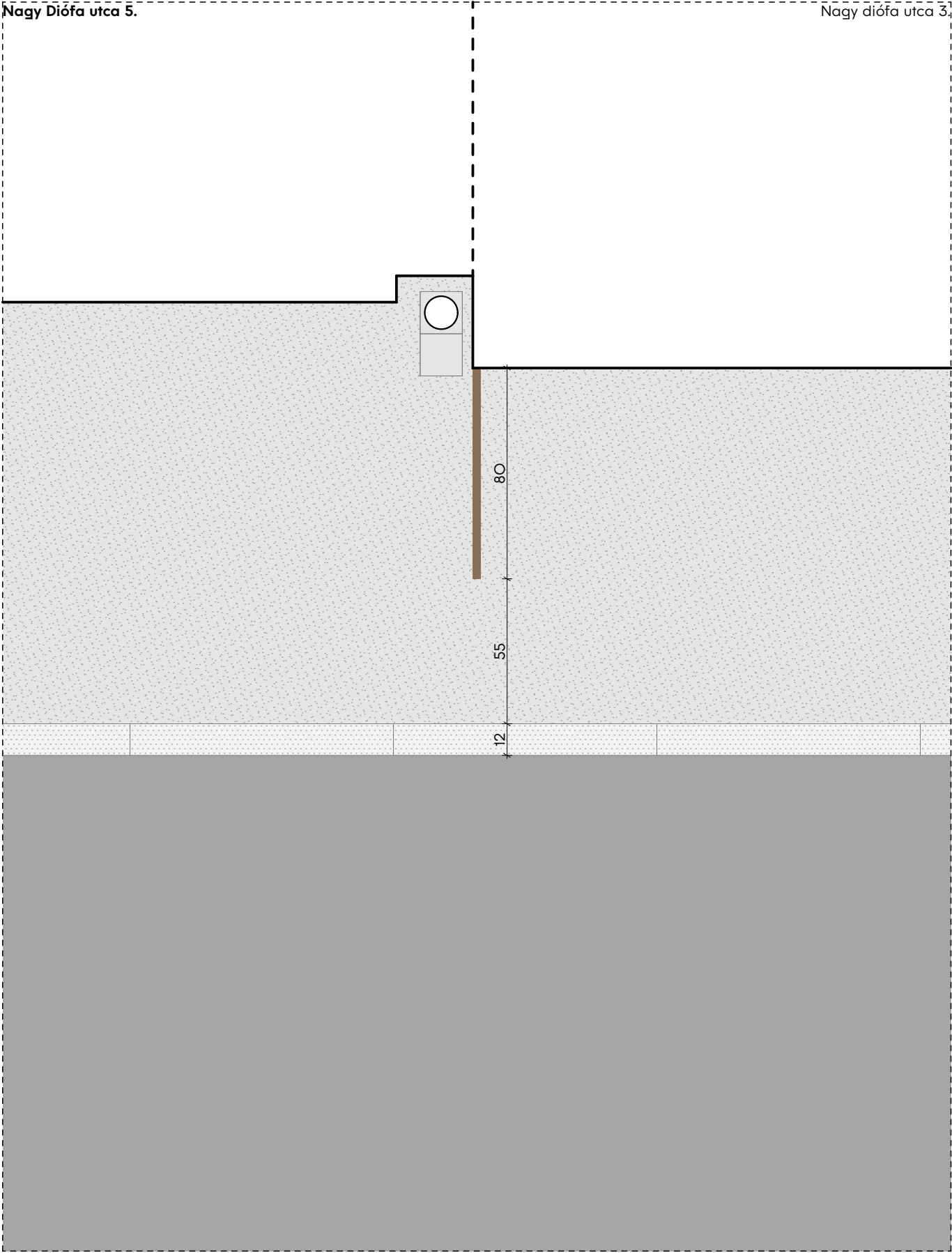
O3B/16

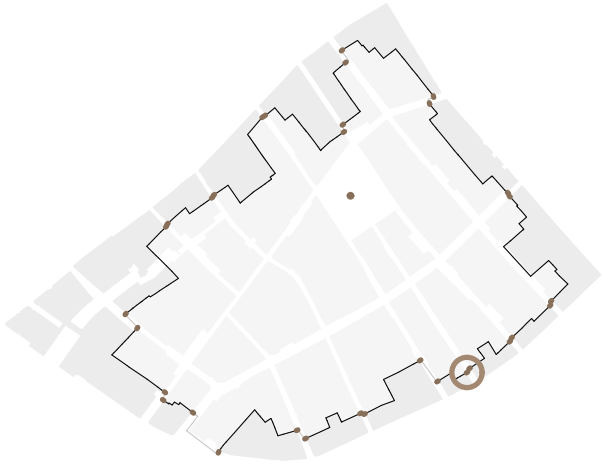
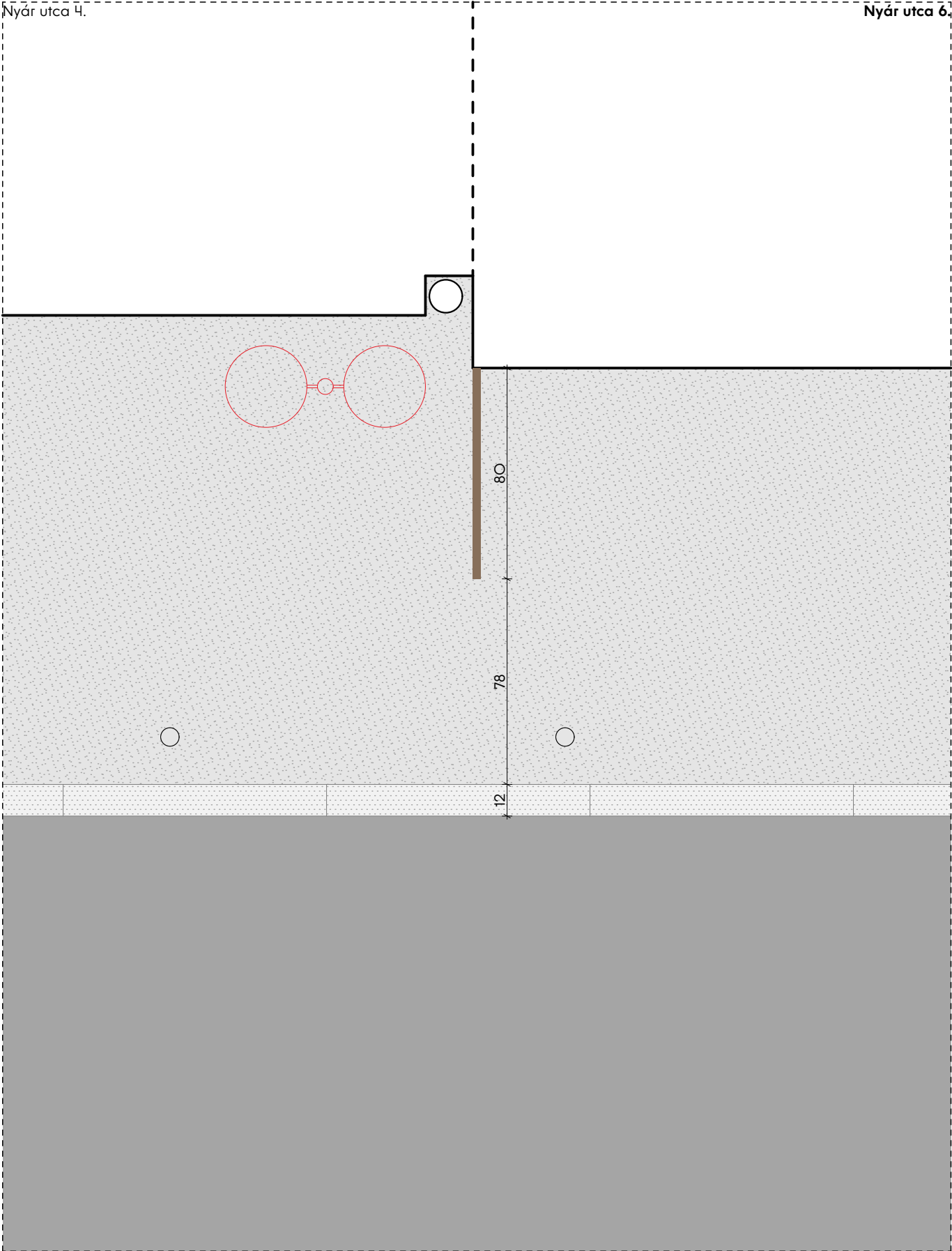
O4A/16

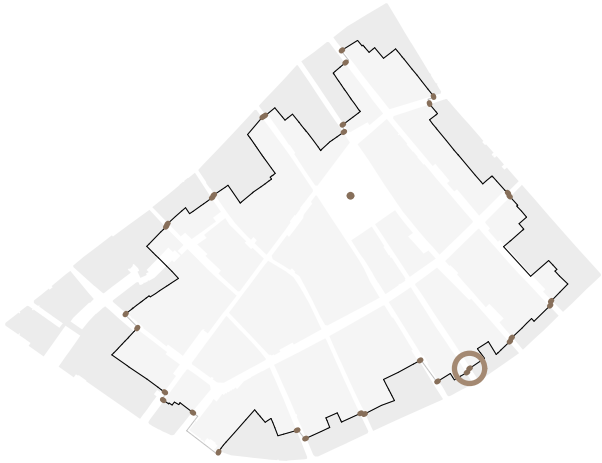
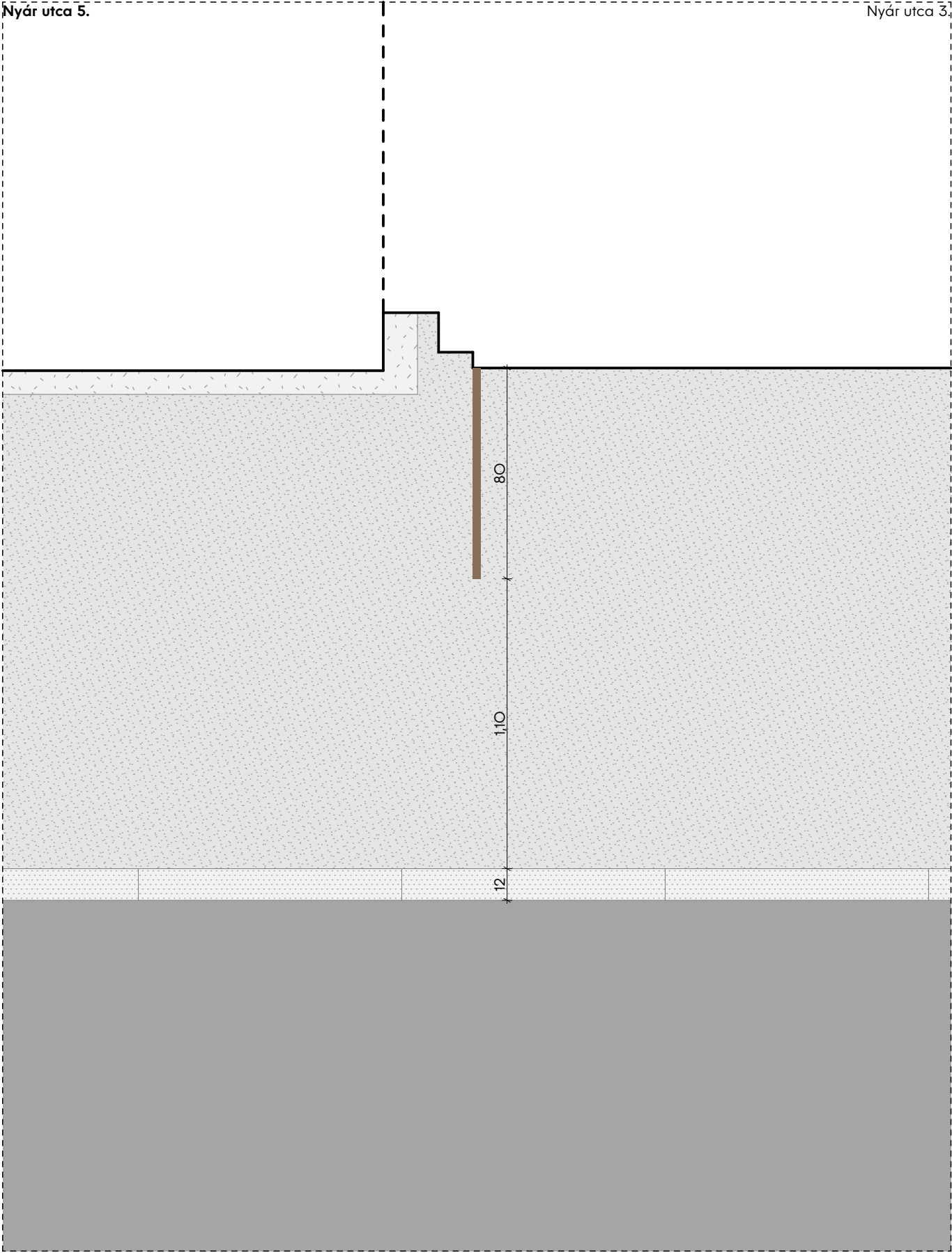
O4B/16

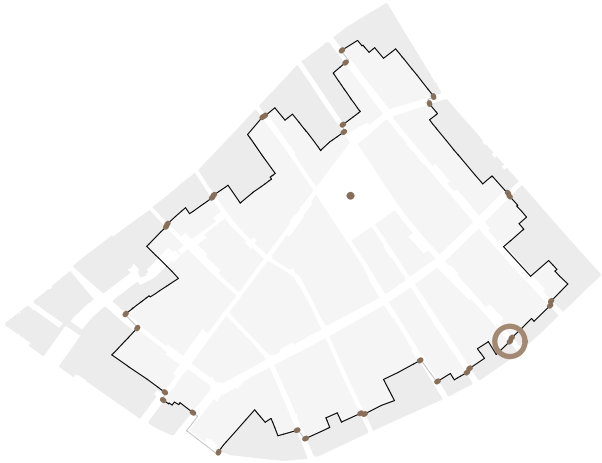
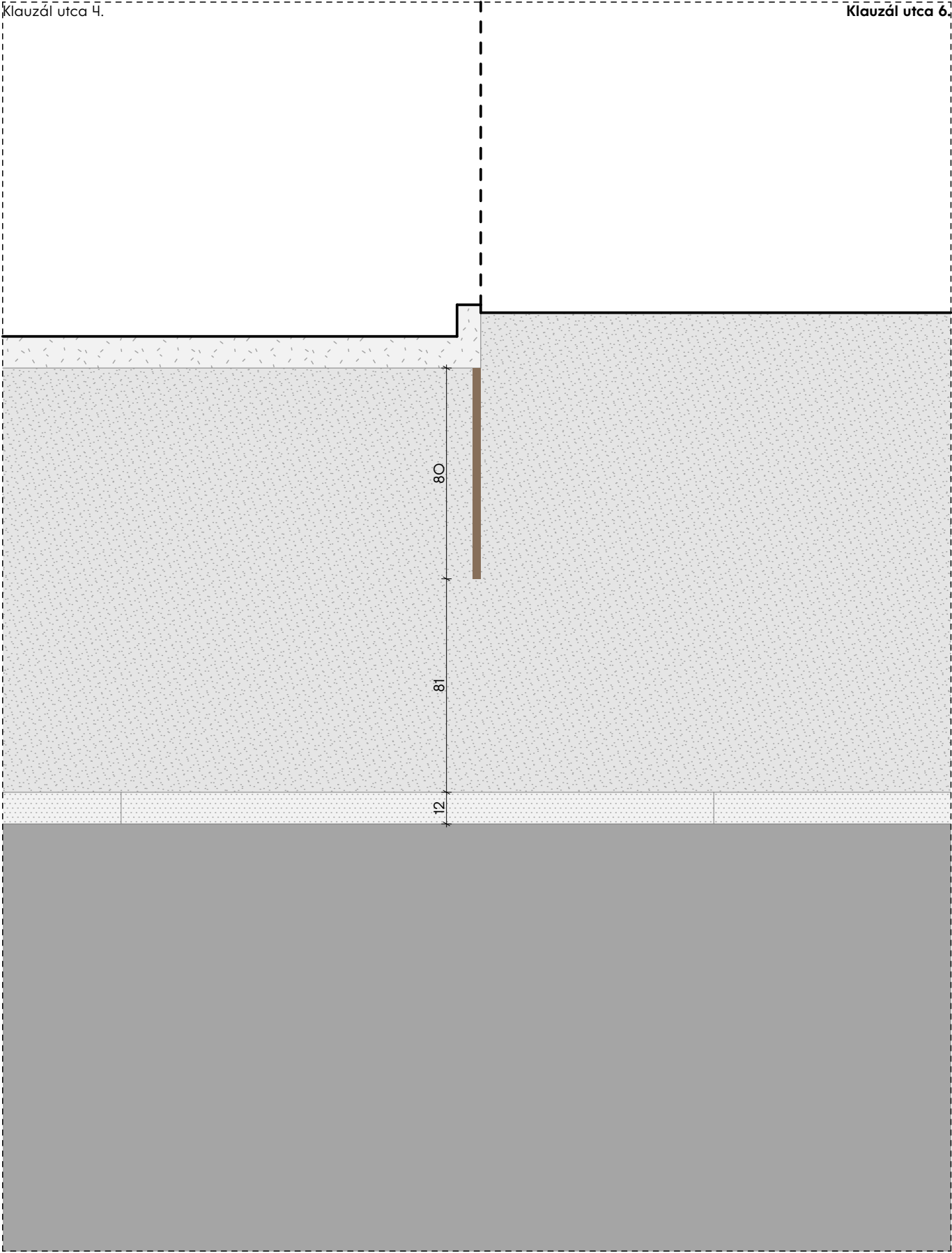
O5A/16

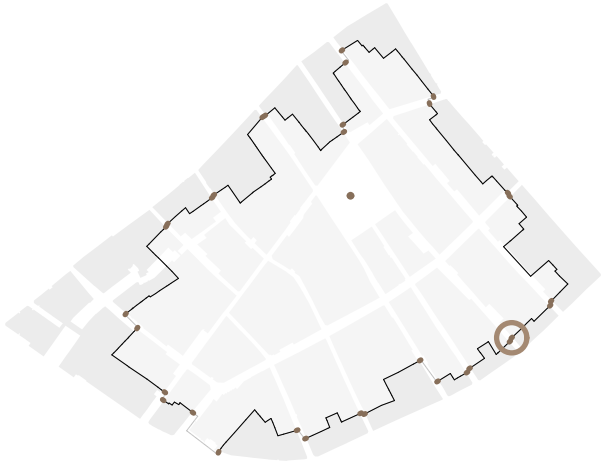
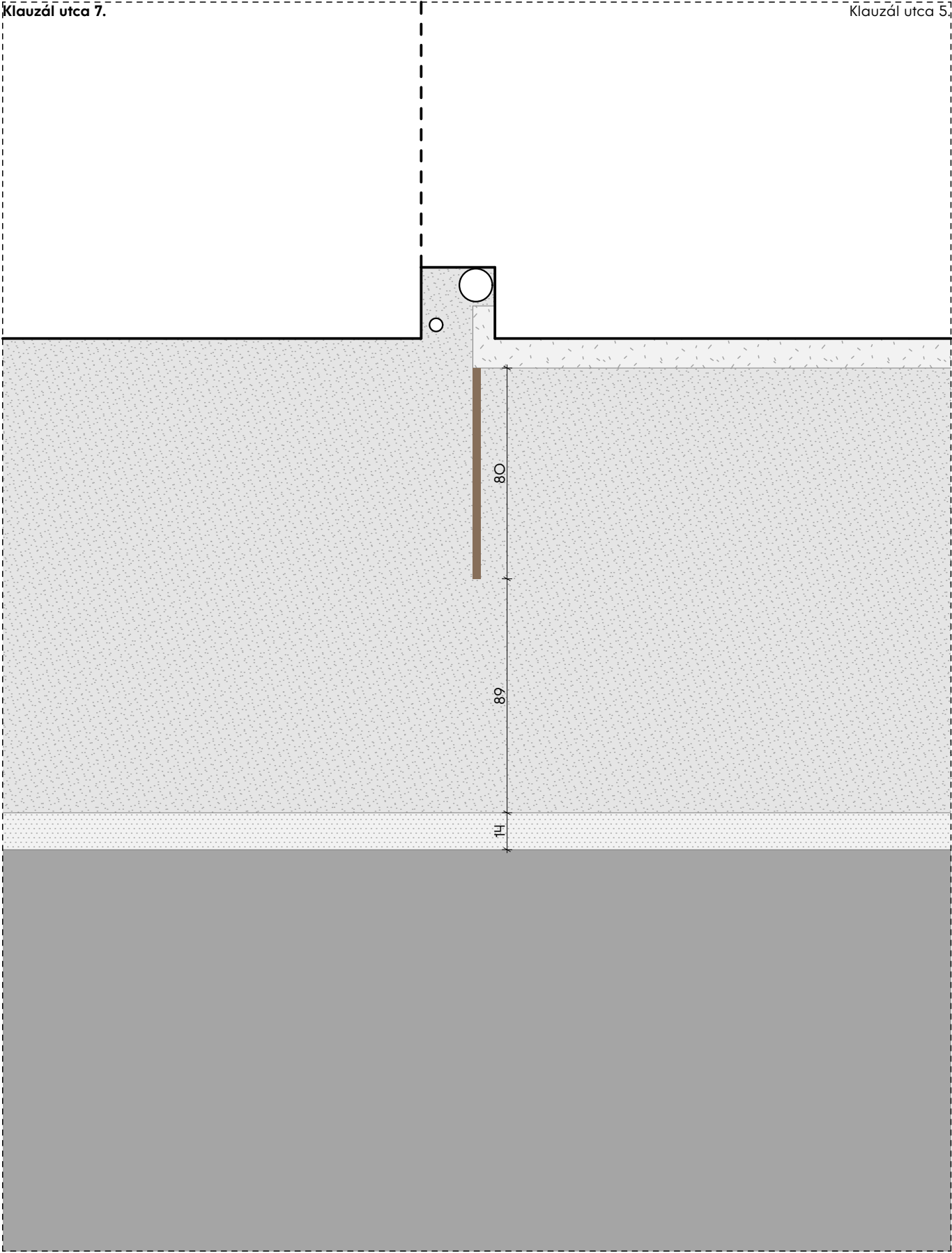
O5B/16

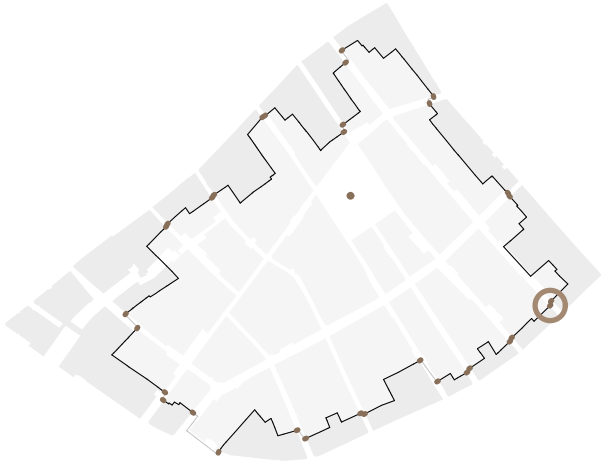
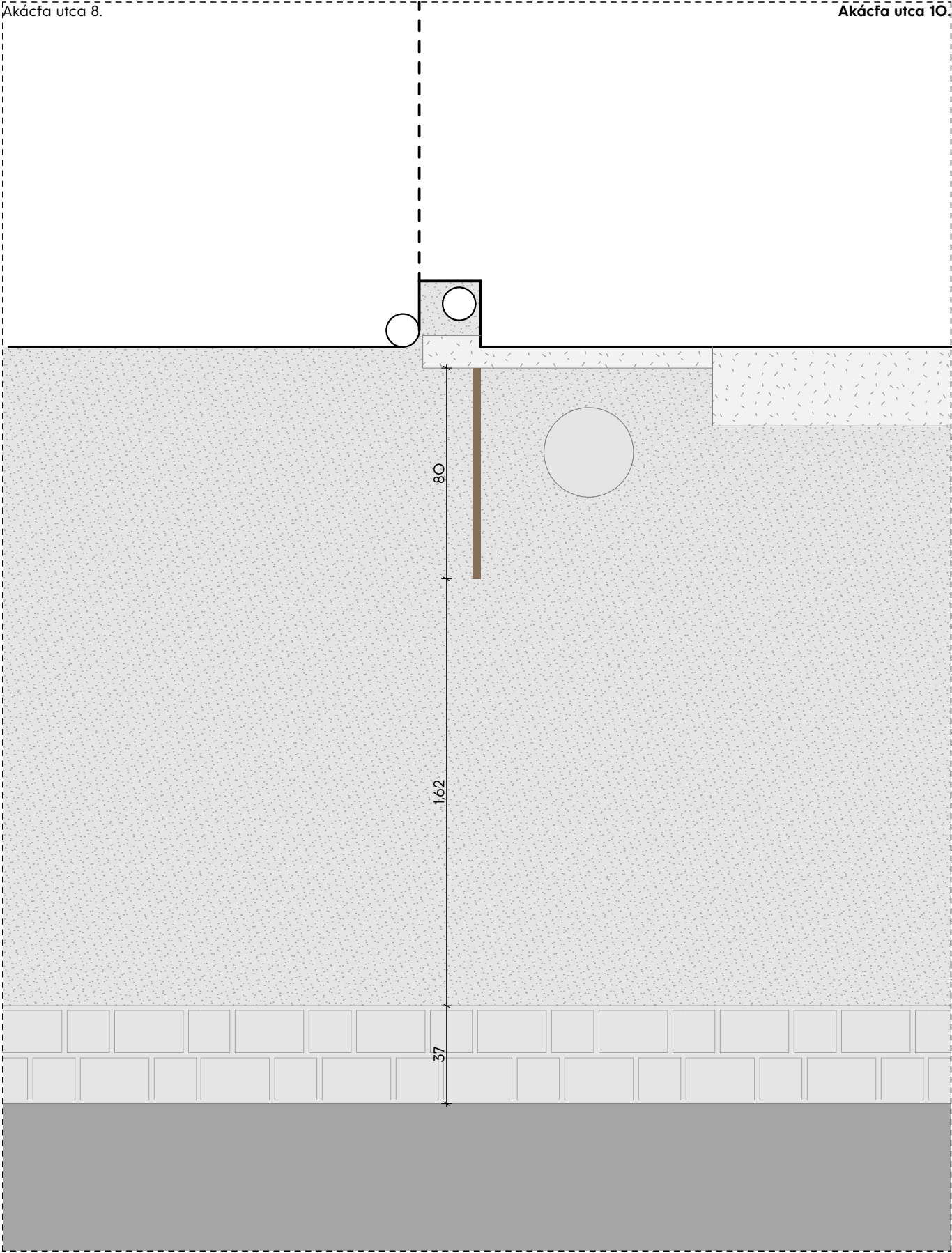
O6A/16

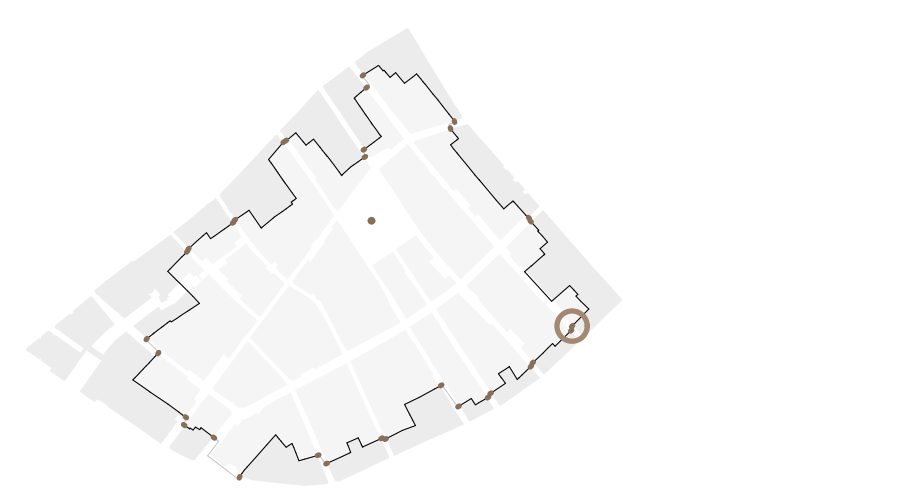
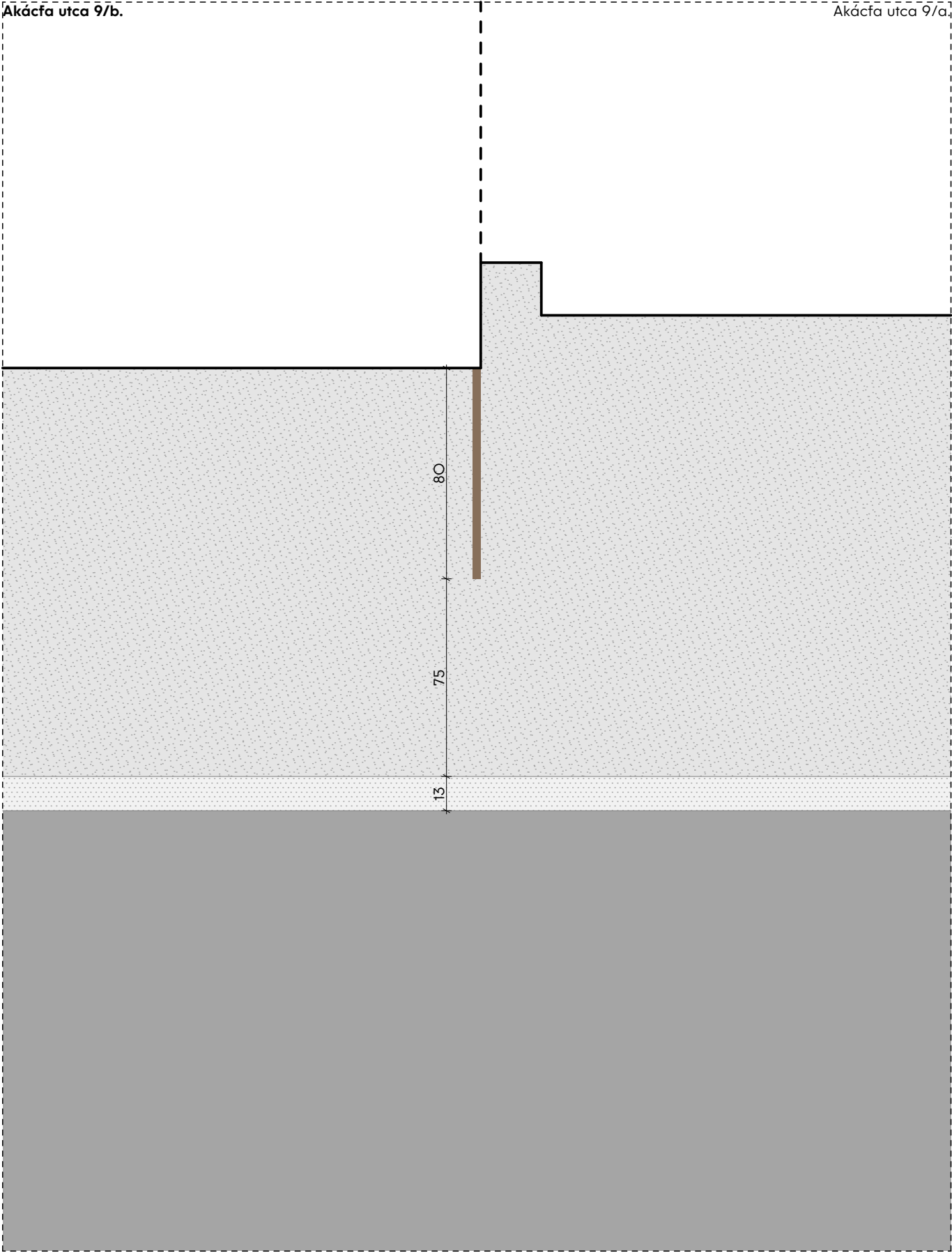
O6B/16

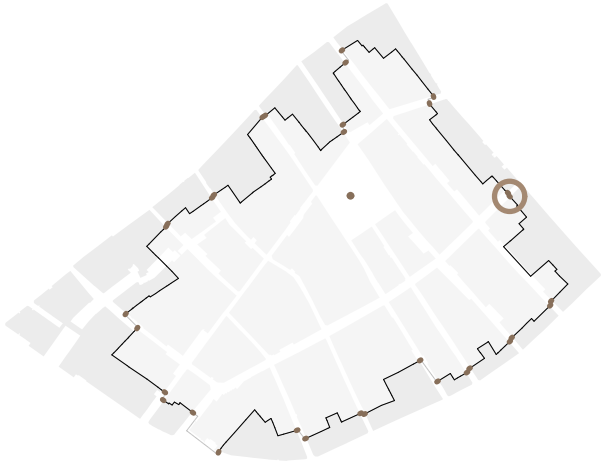
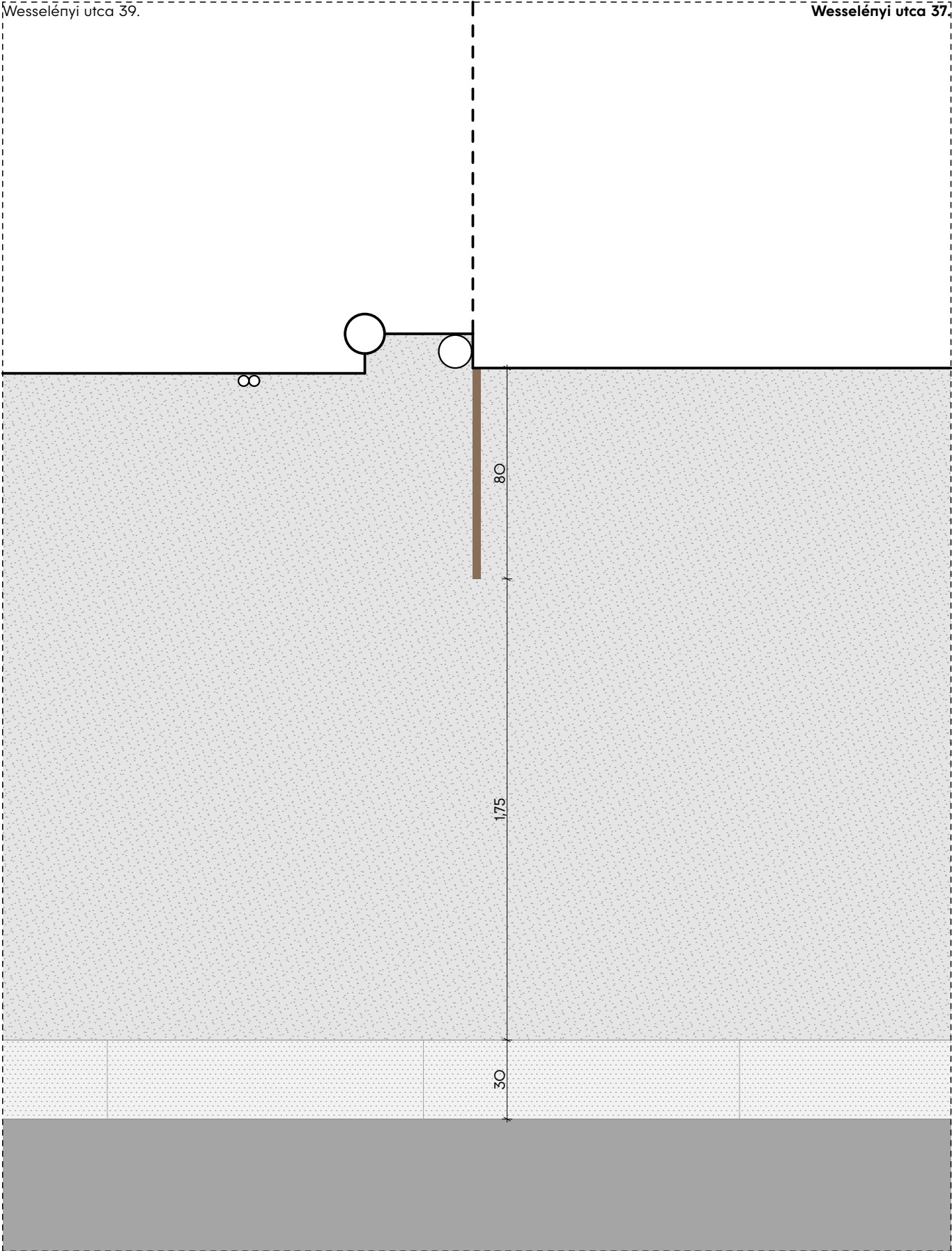
O7A/16

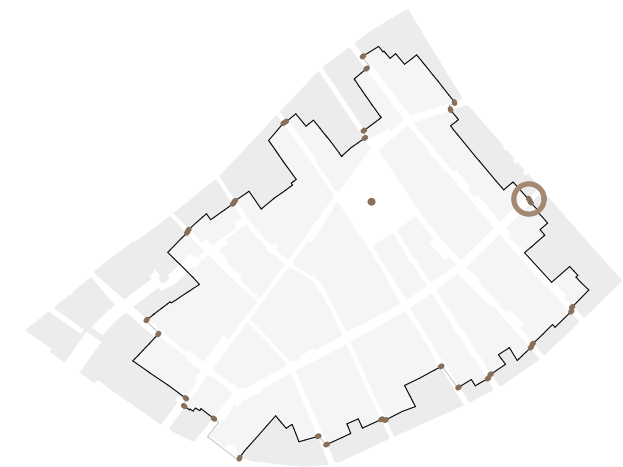
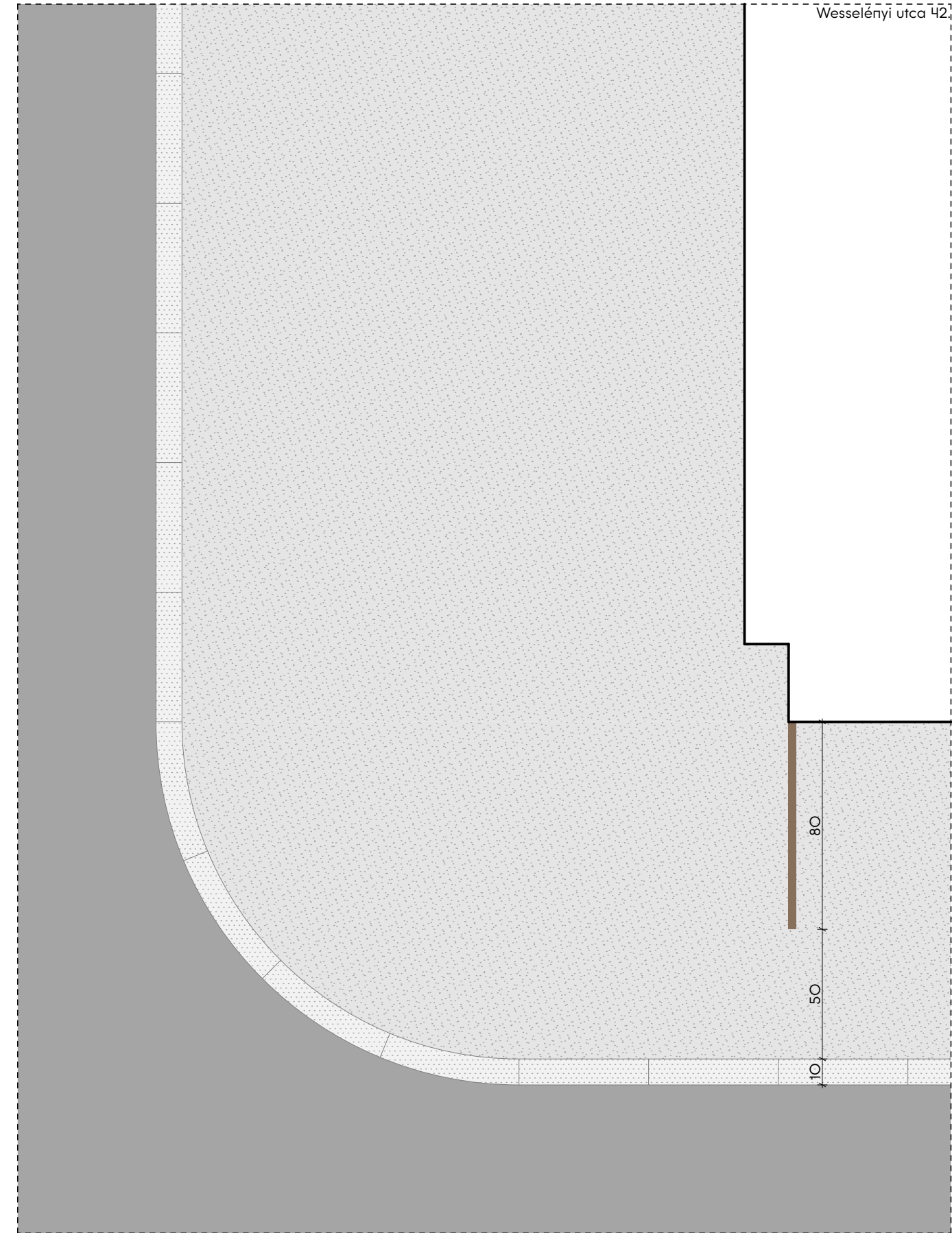
O7B/16

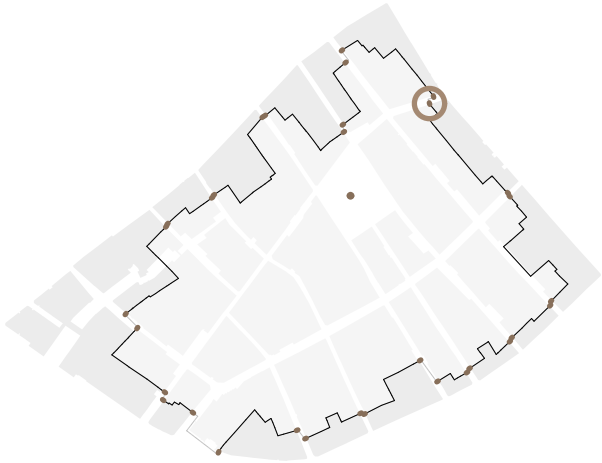
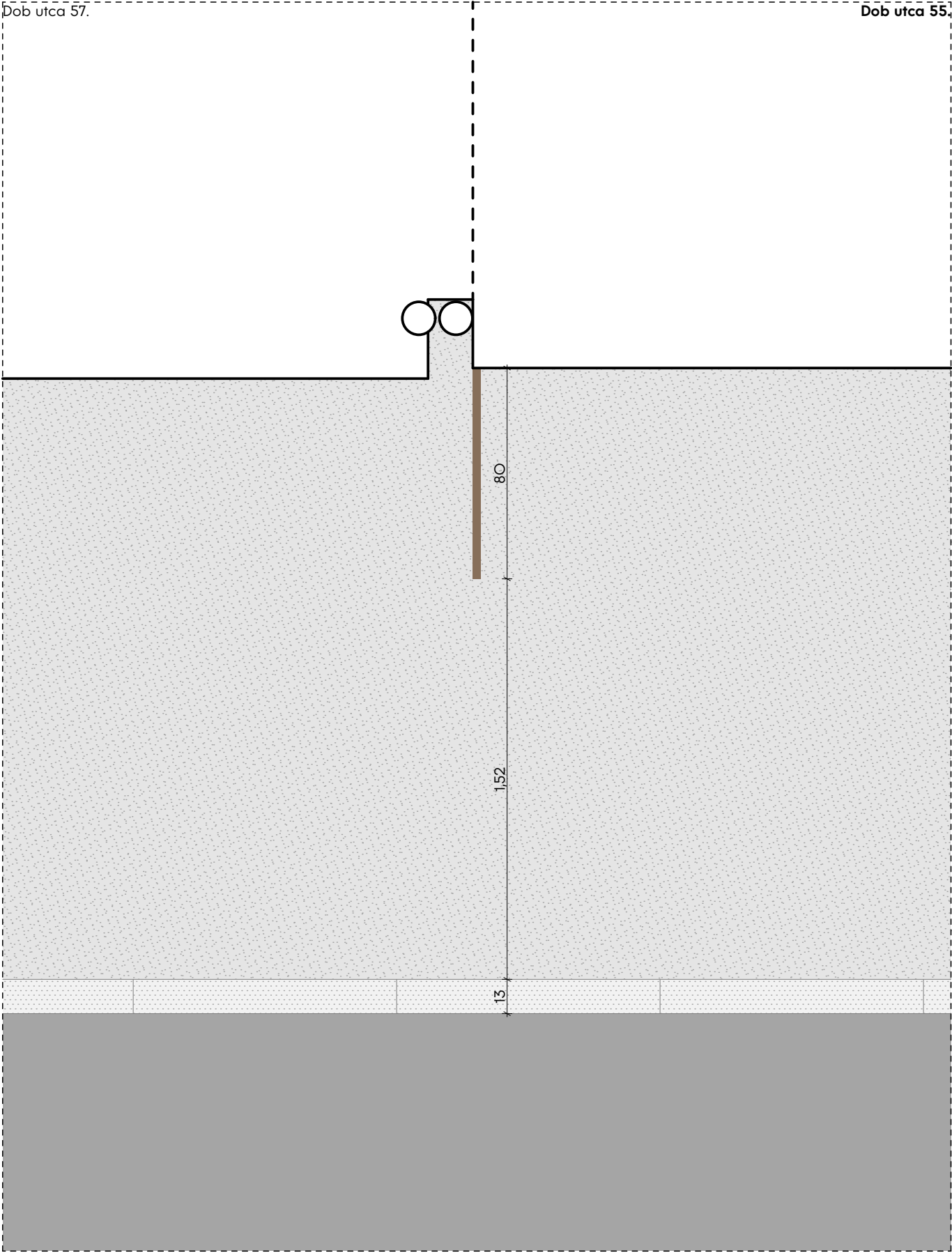
O8A/16

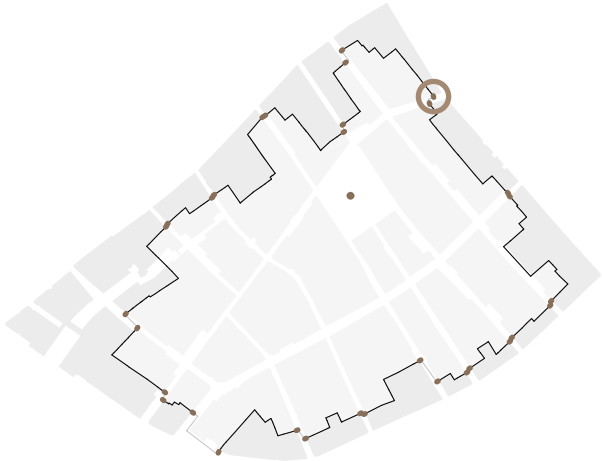
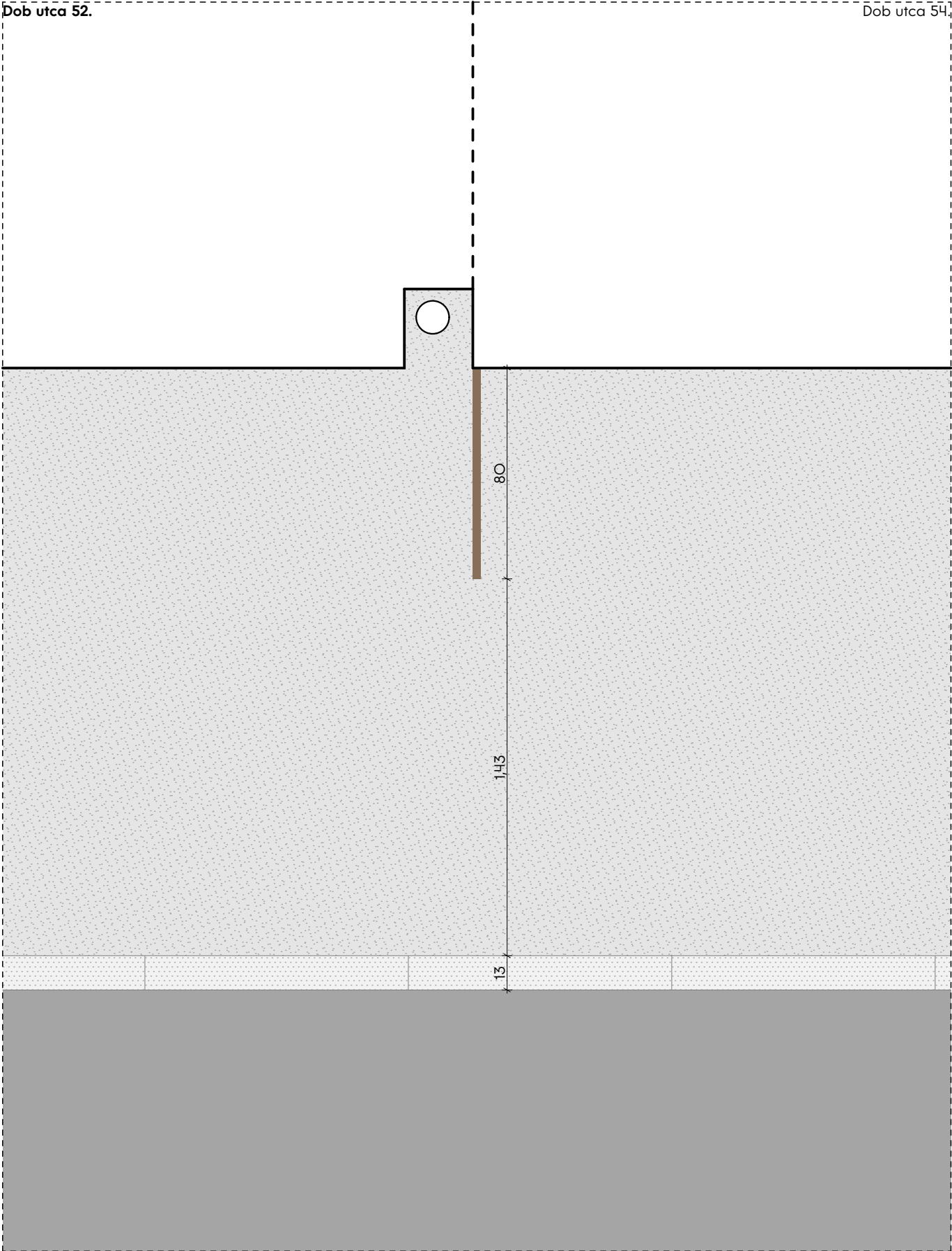
O8B/16

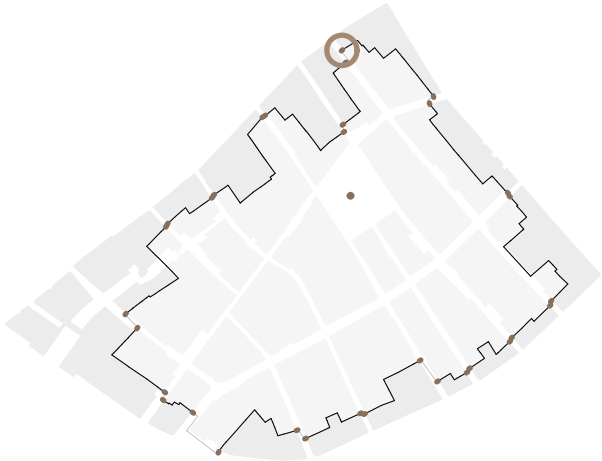
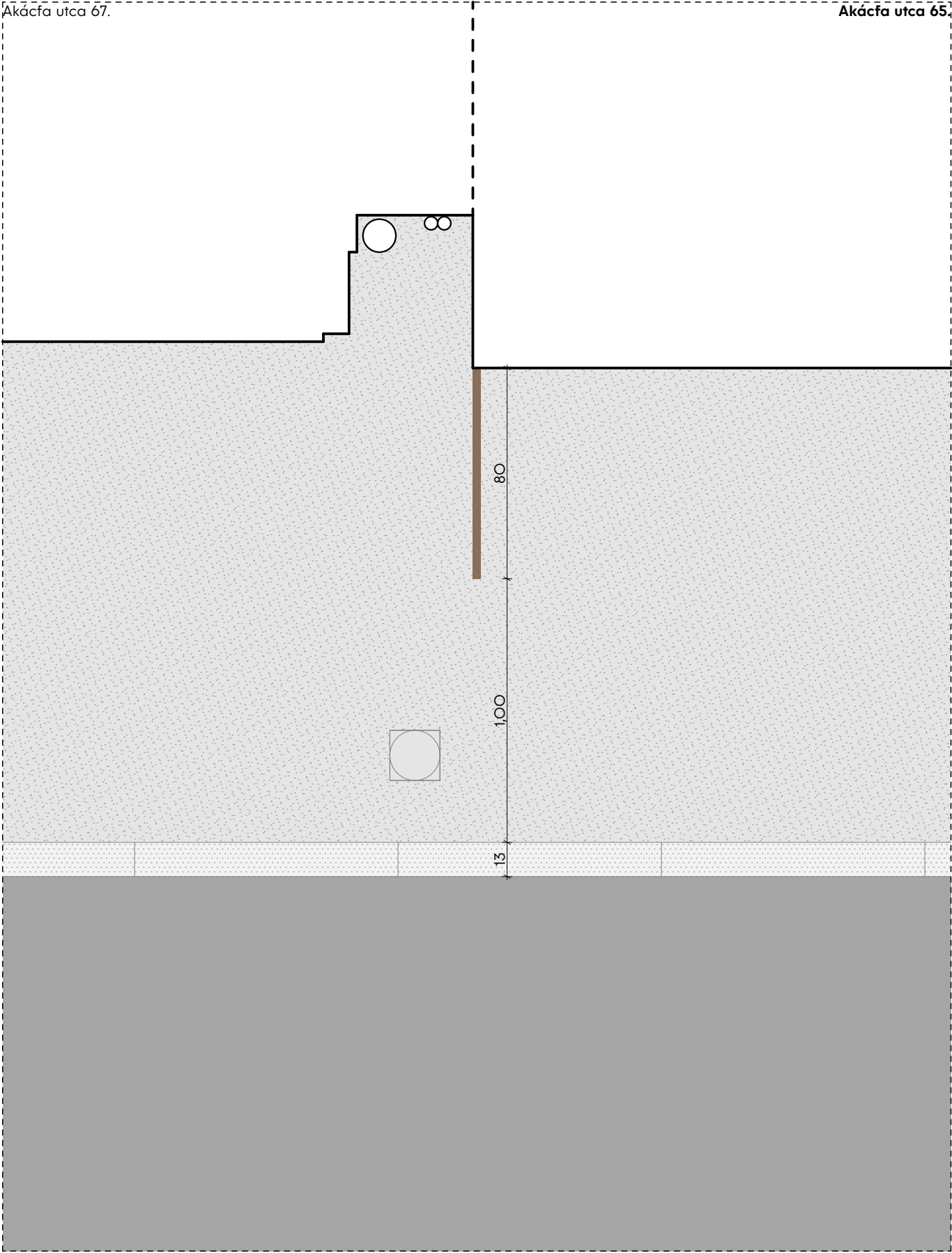
O9A/16

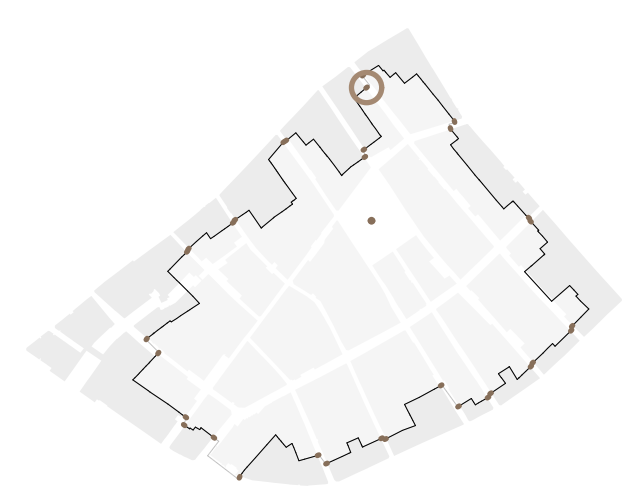
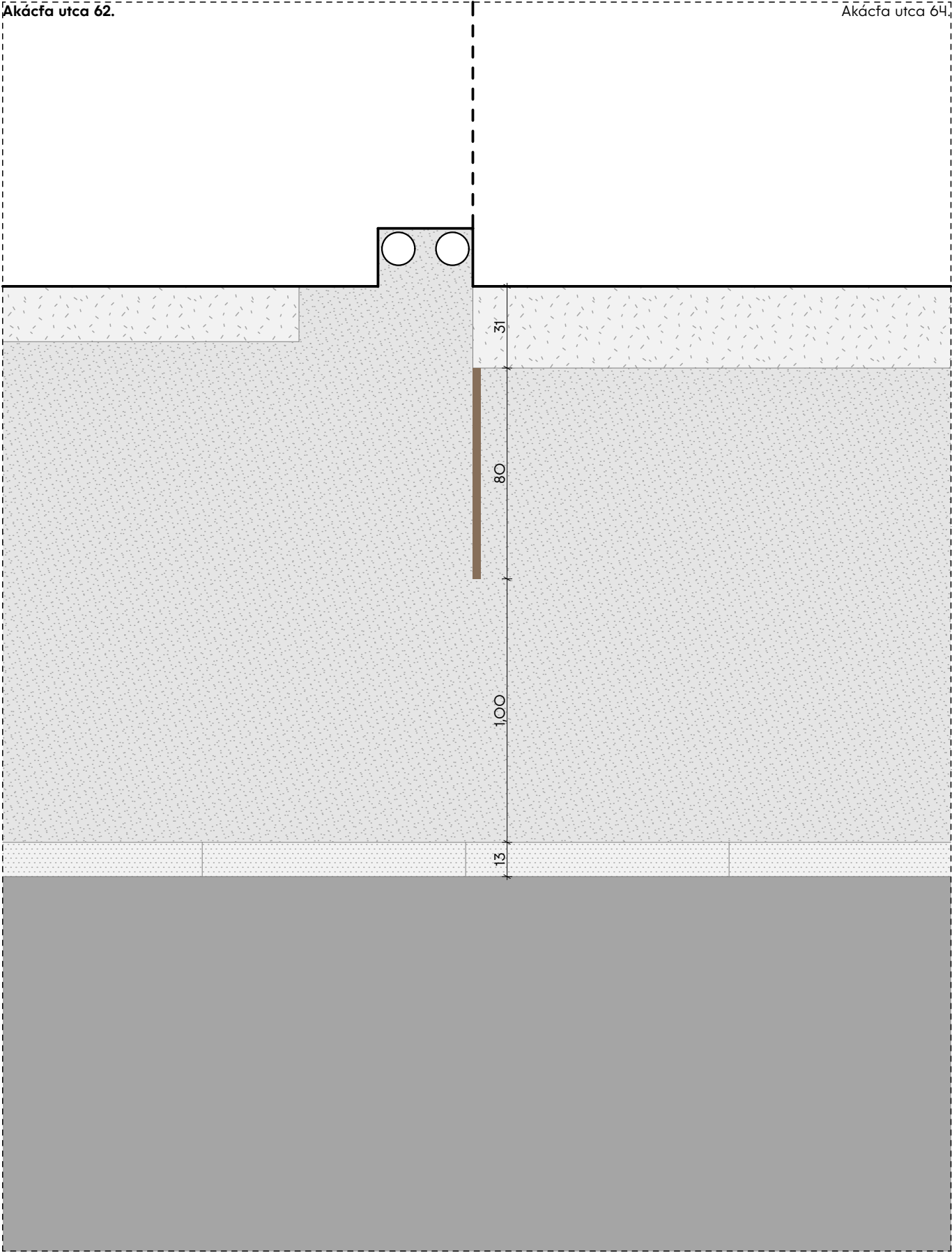
O9B/16

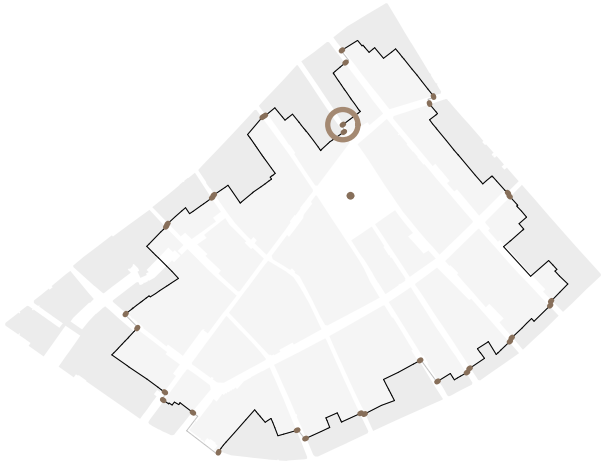
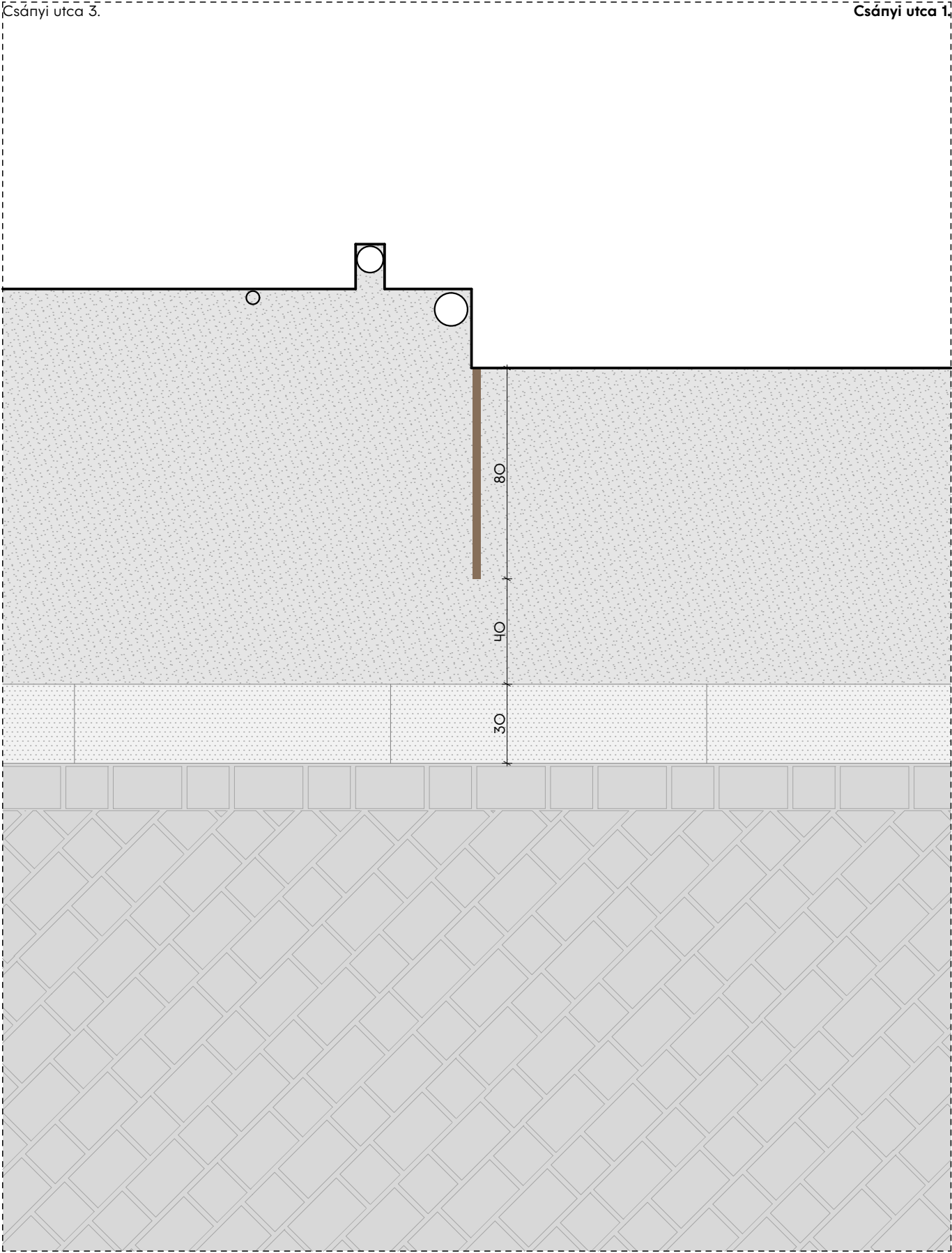
10A/16

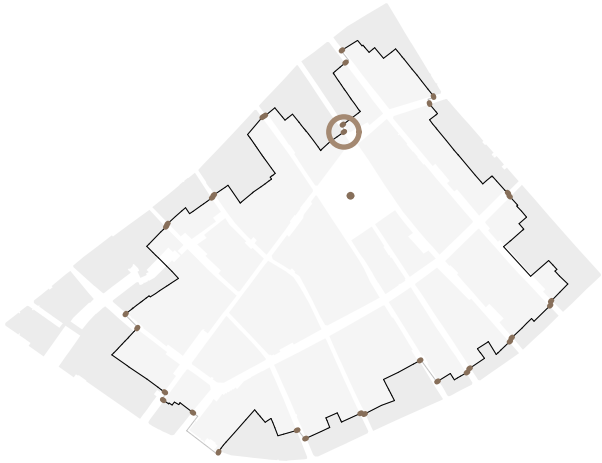
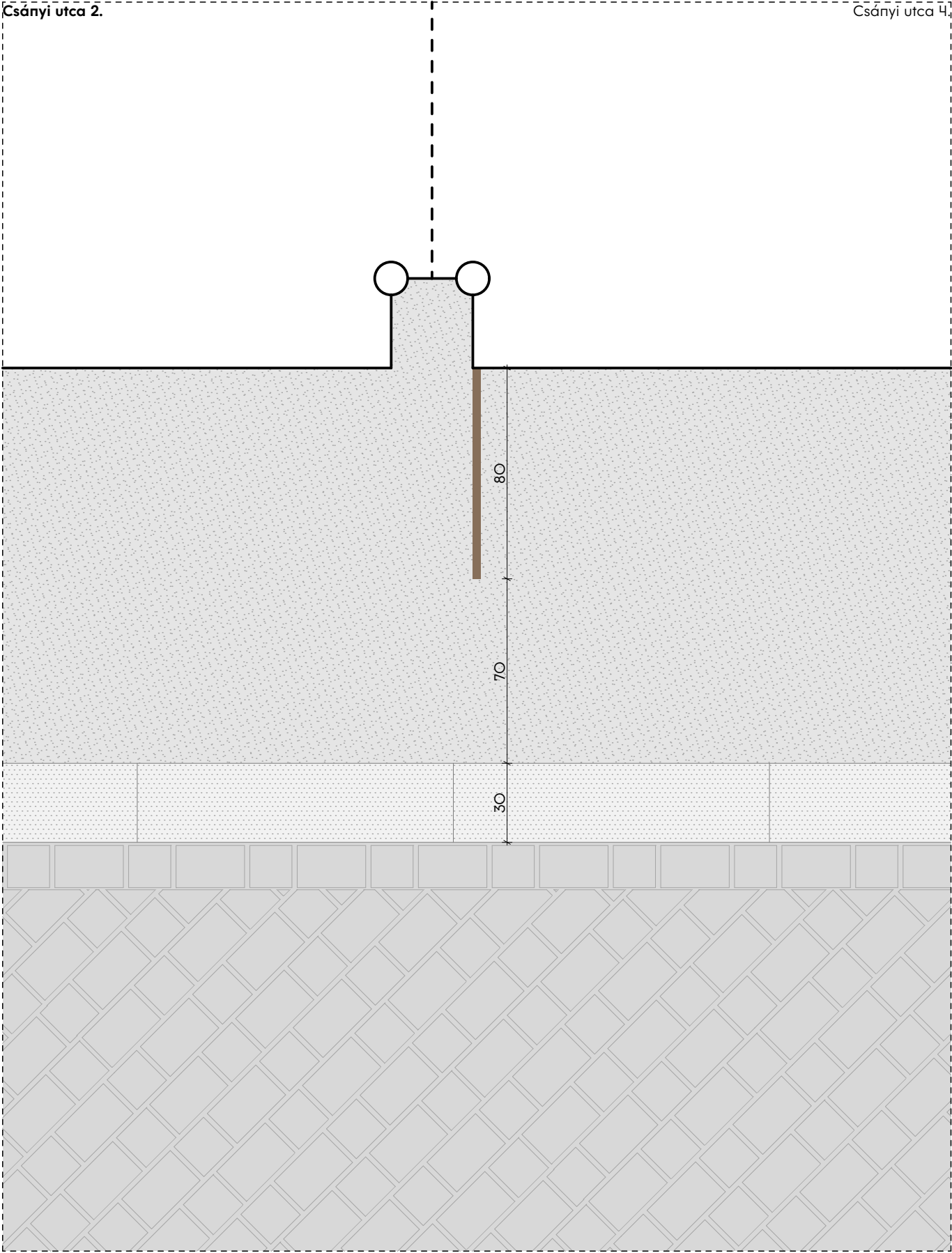
10B/16

11A/16

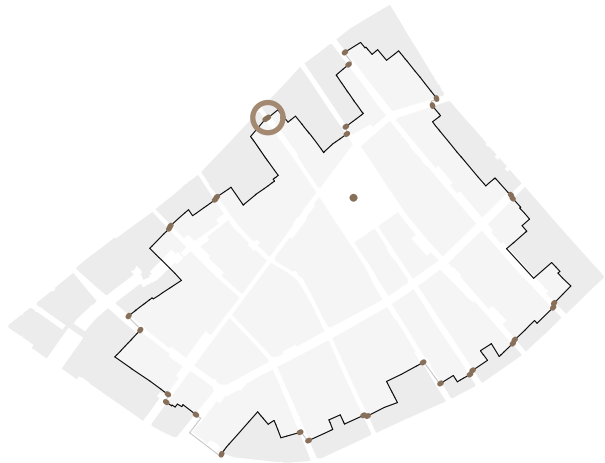
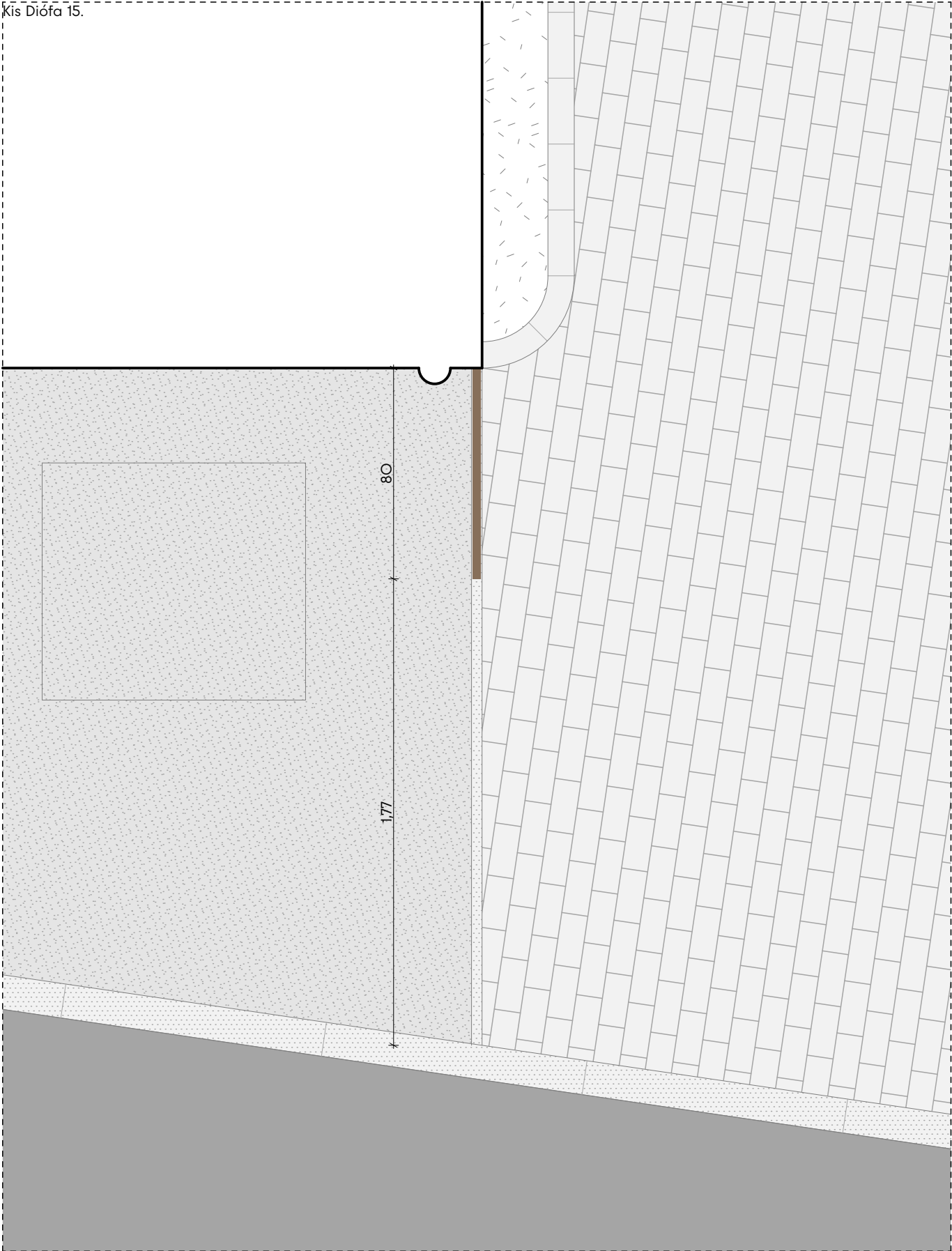

11B/16

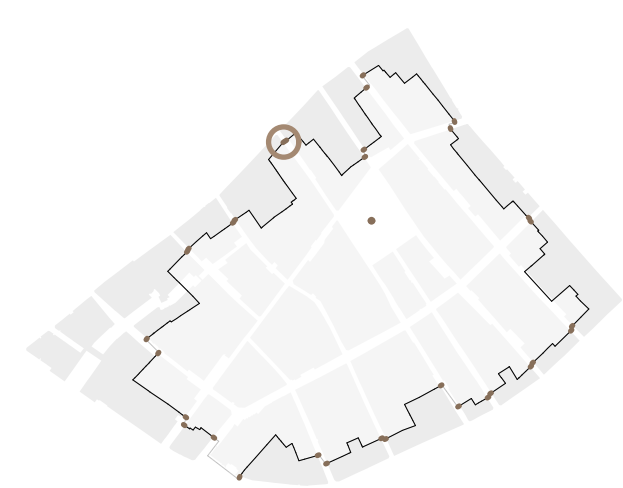
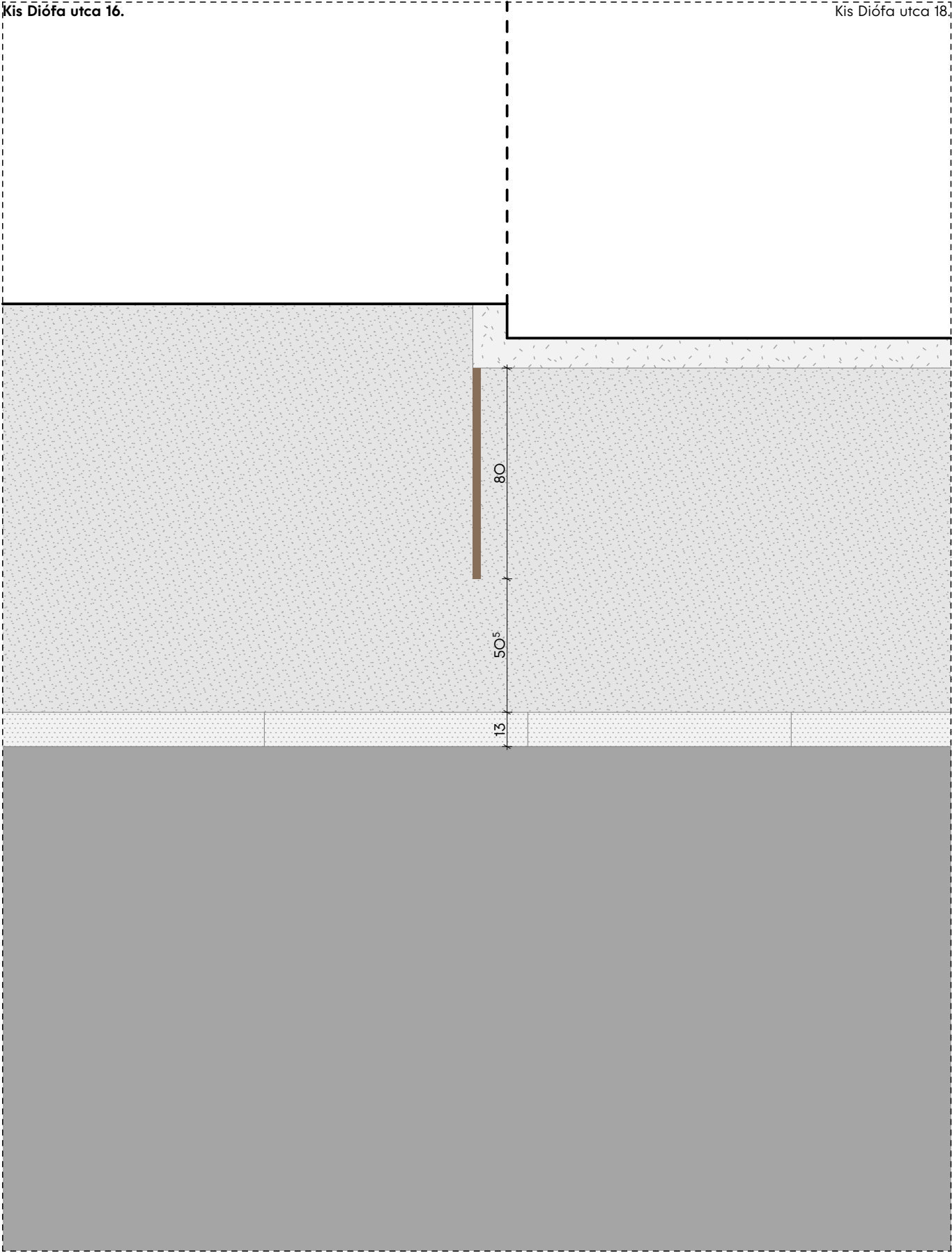

Kis Diófa 15.

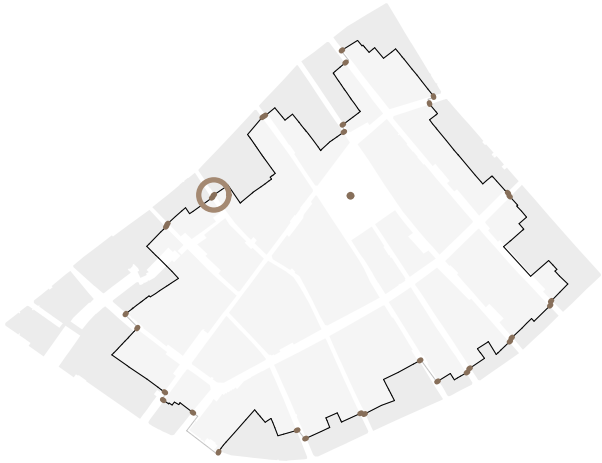
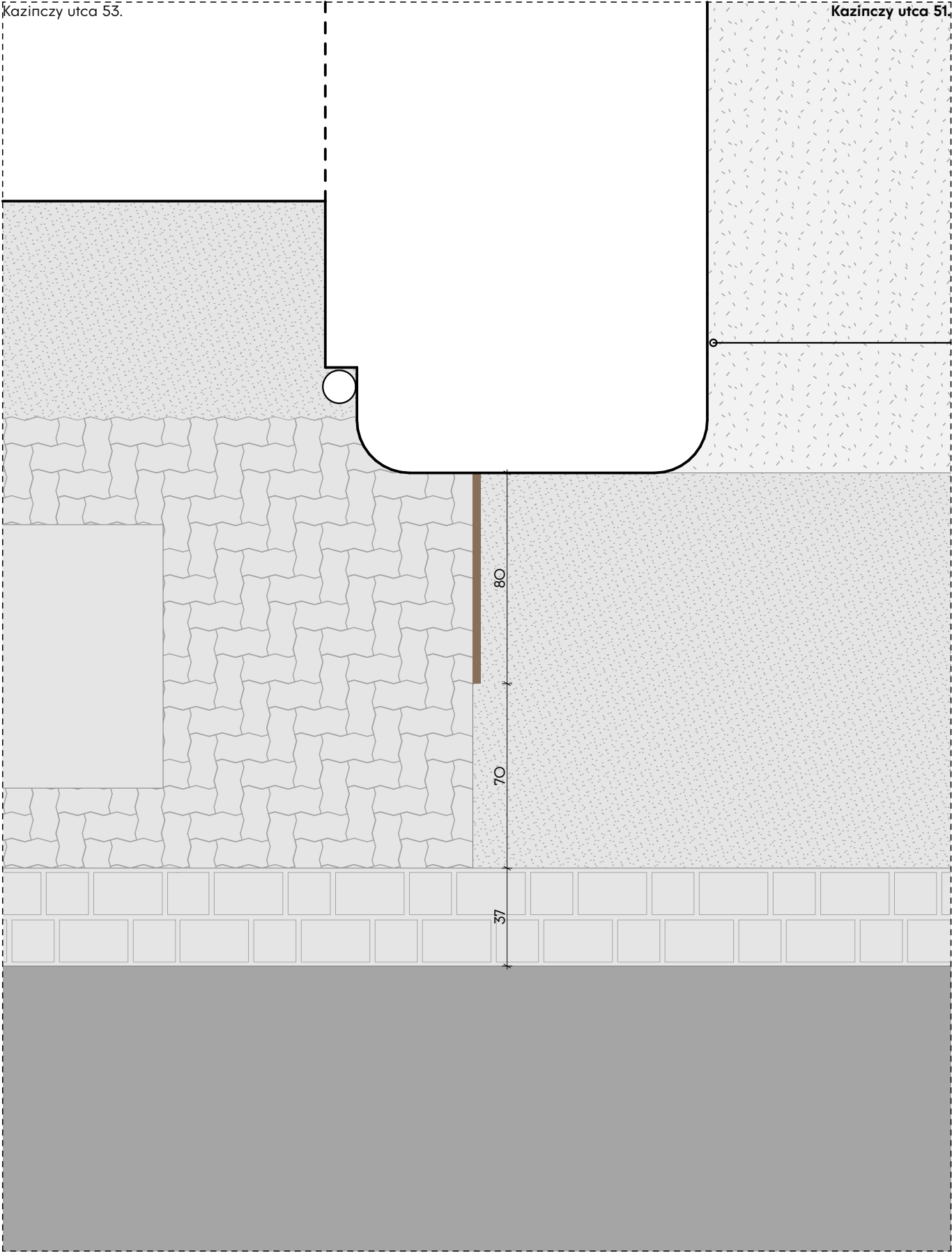
12A/16

12B/16

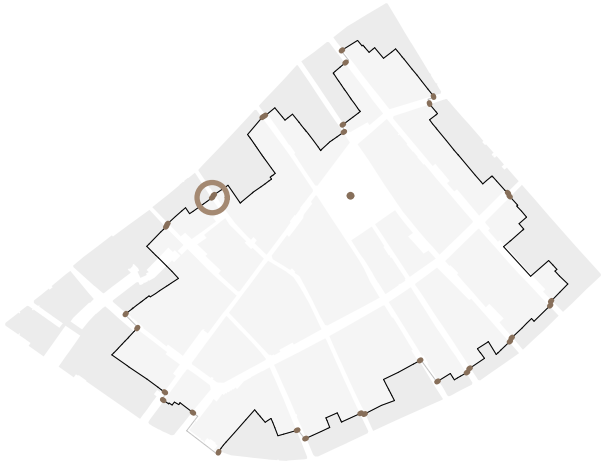
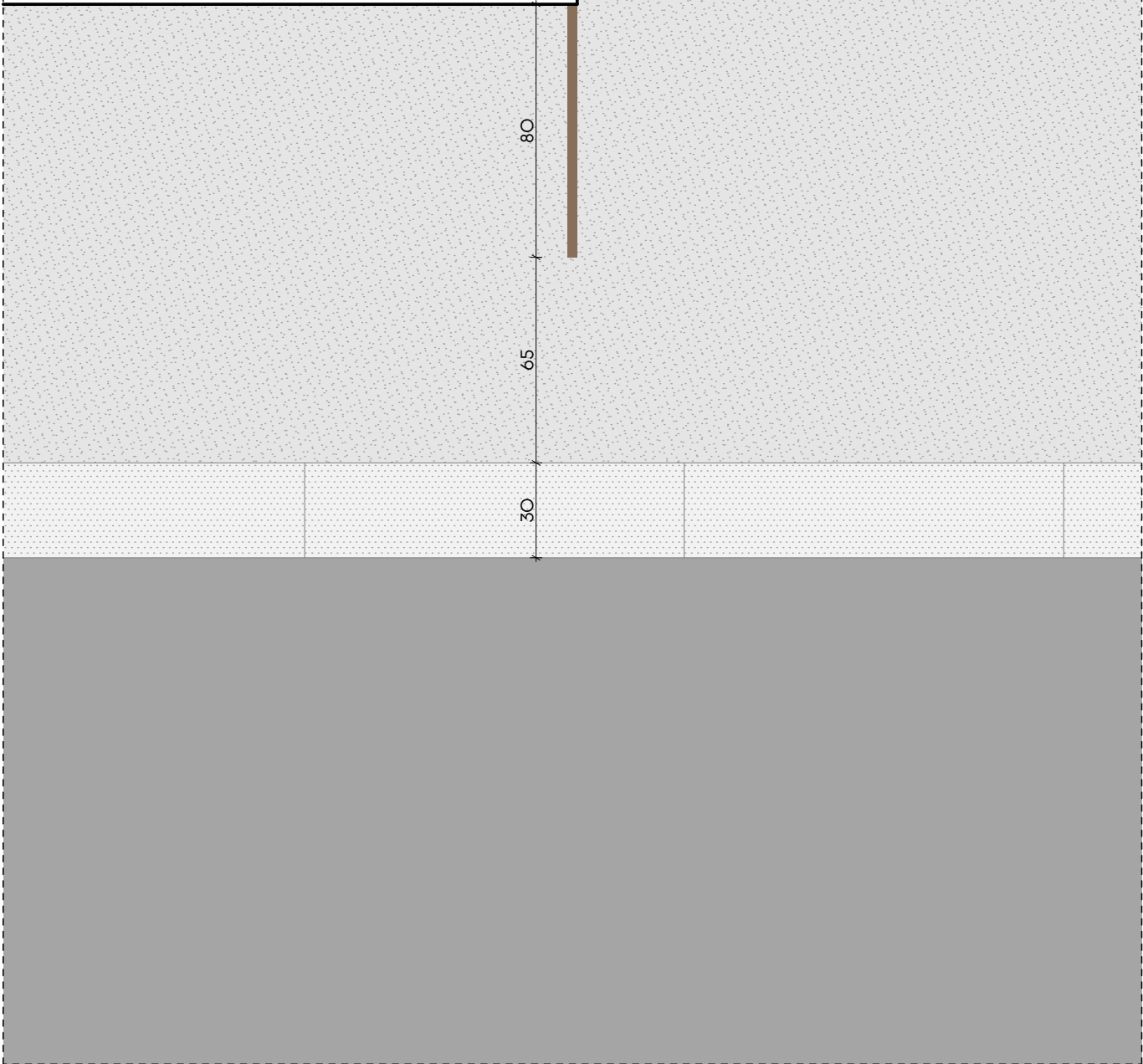

13A/16

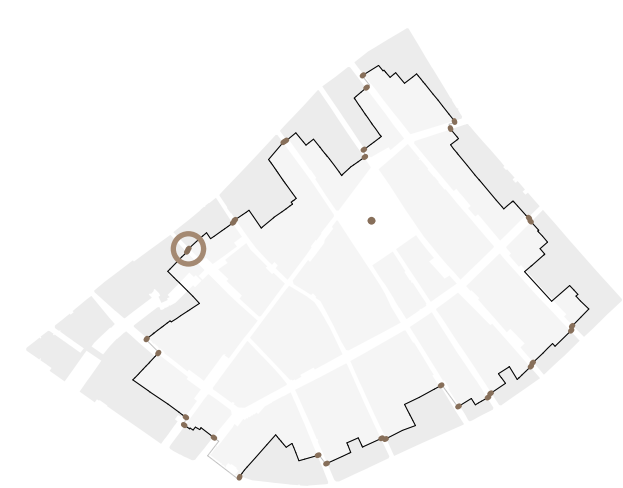
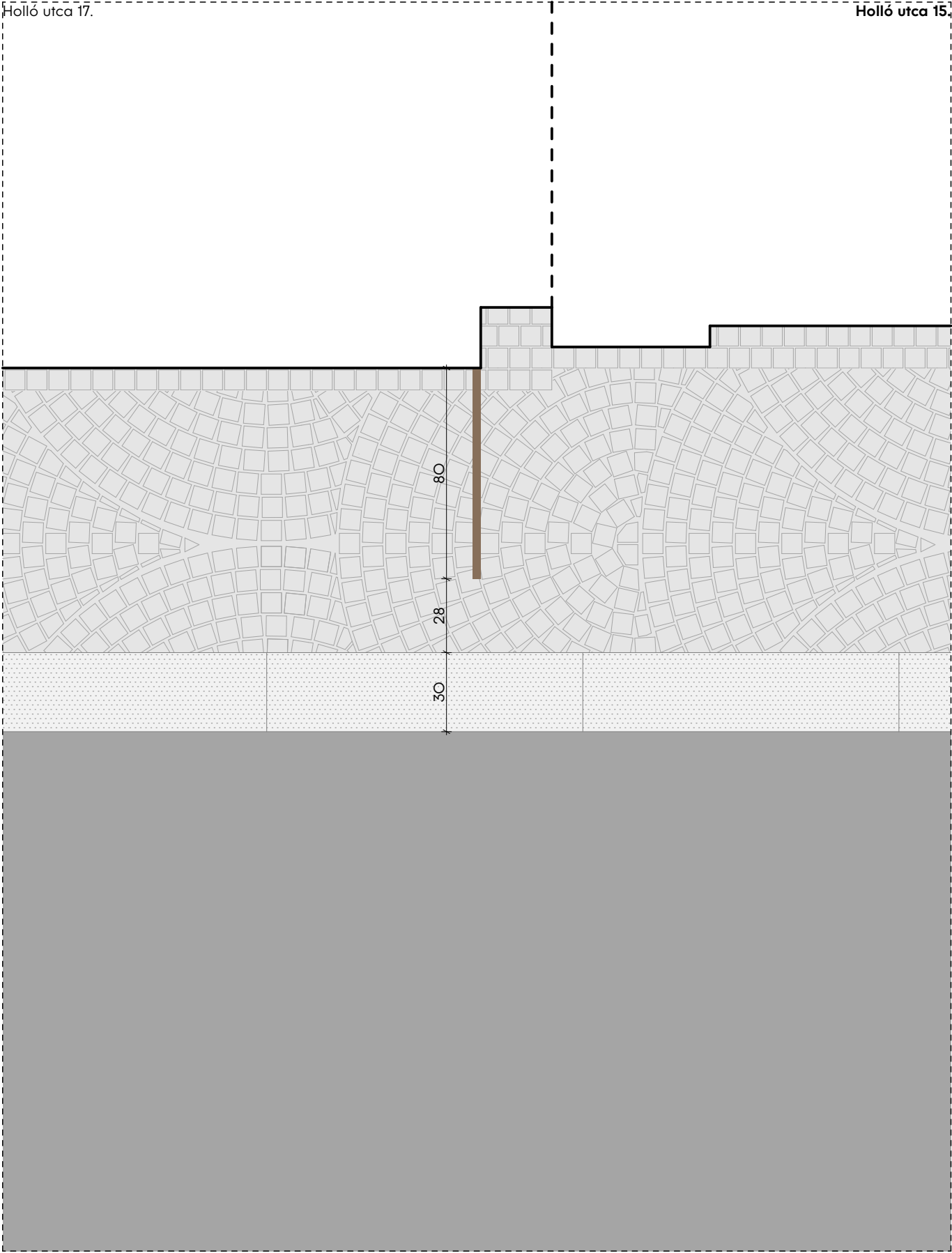

Kazinczy utca 52-54. Kazinczy utca 56.

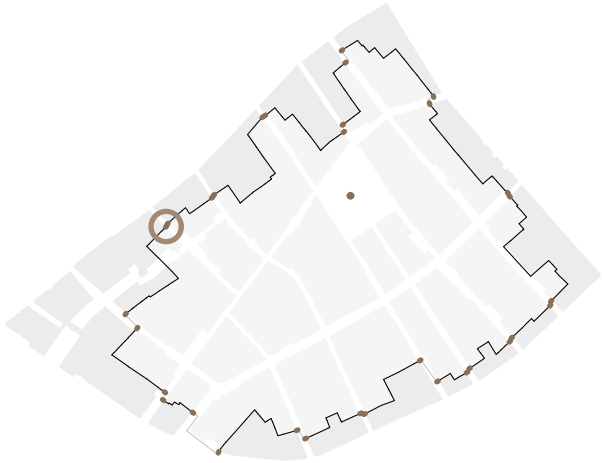
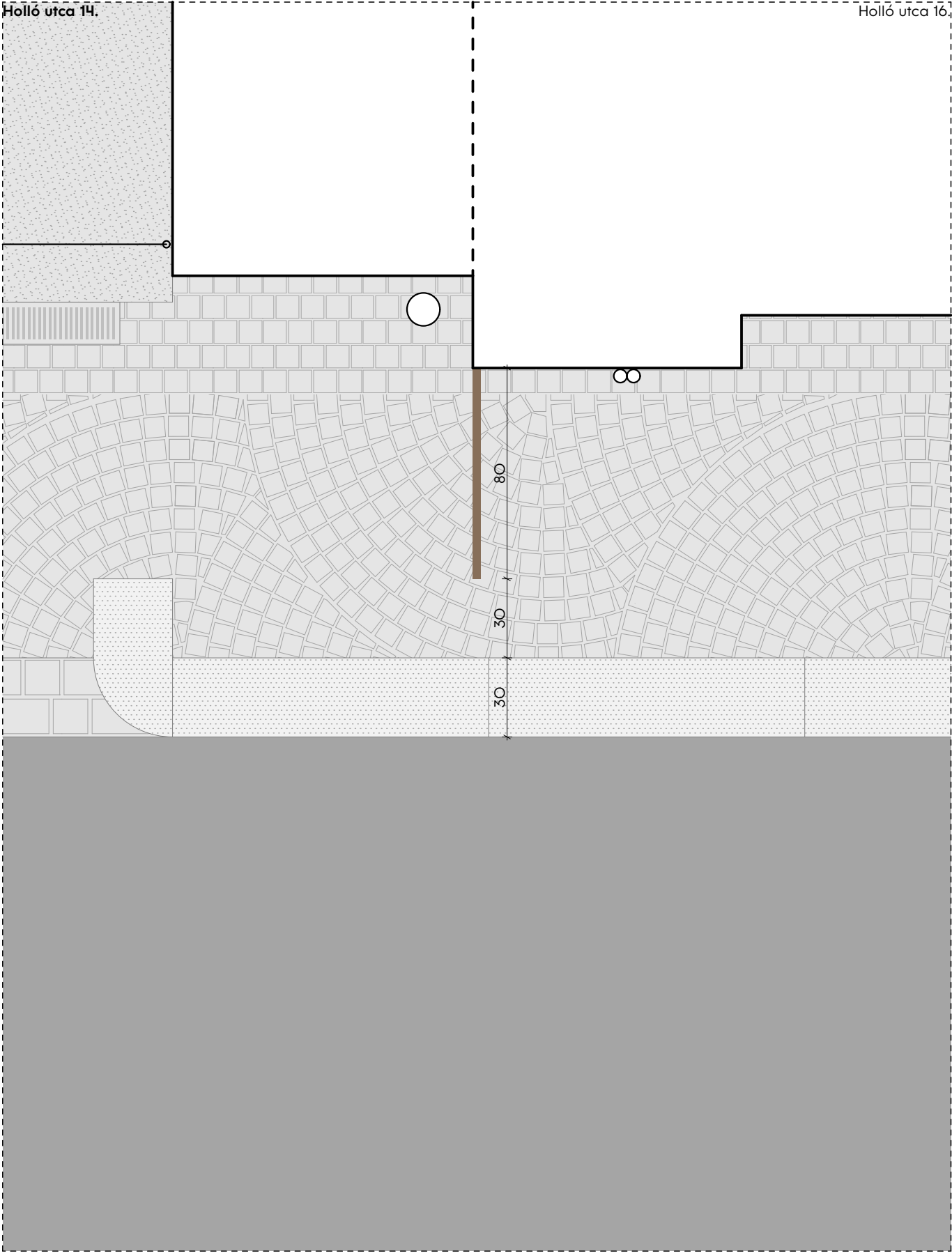
13B/16

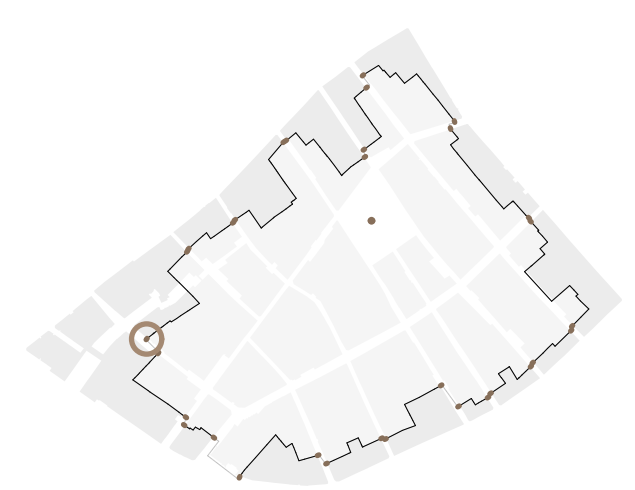
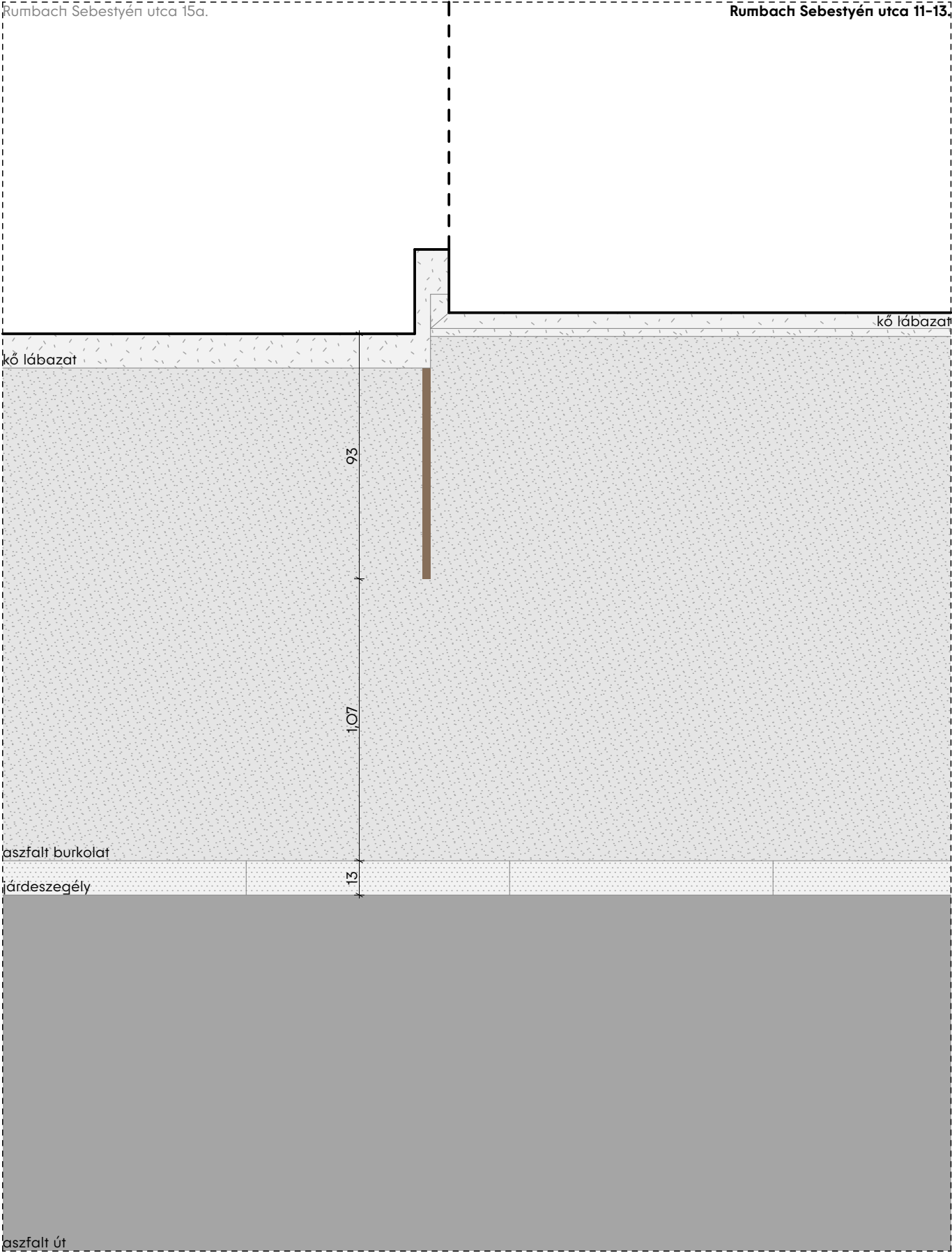
14A/16

14B/16

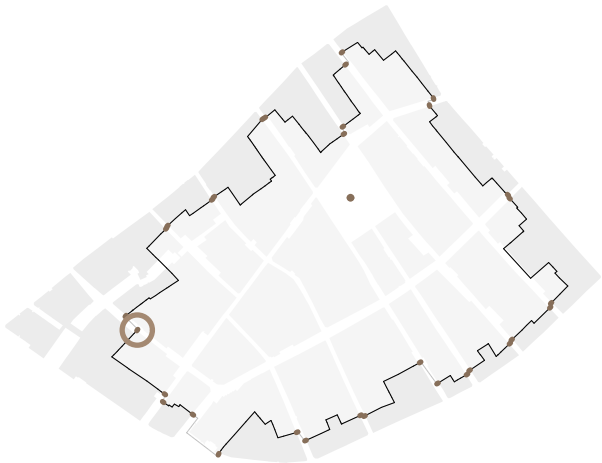
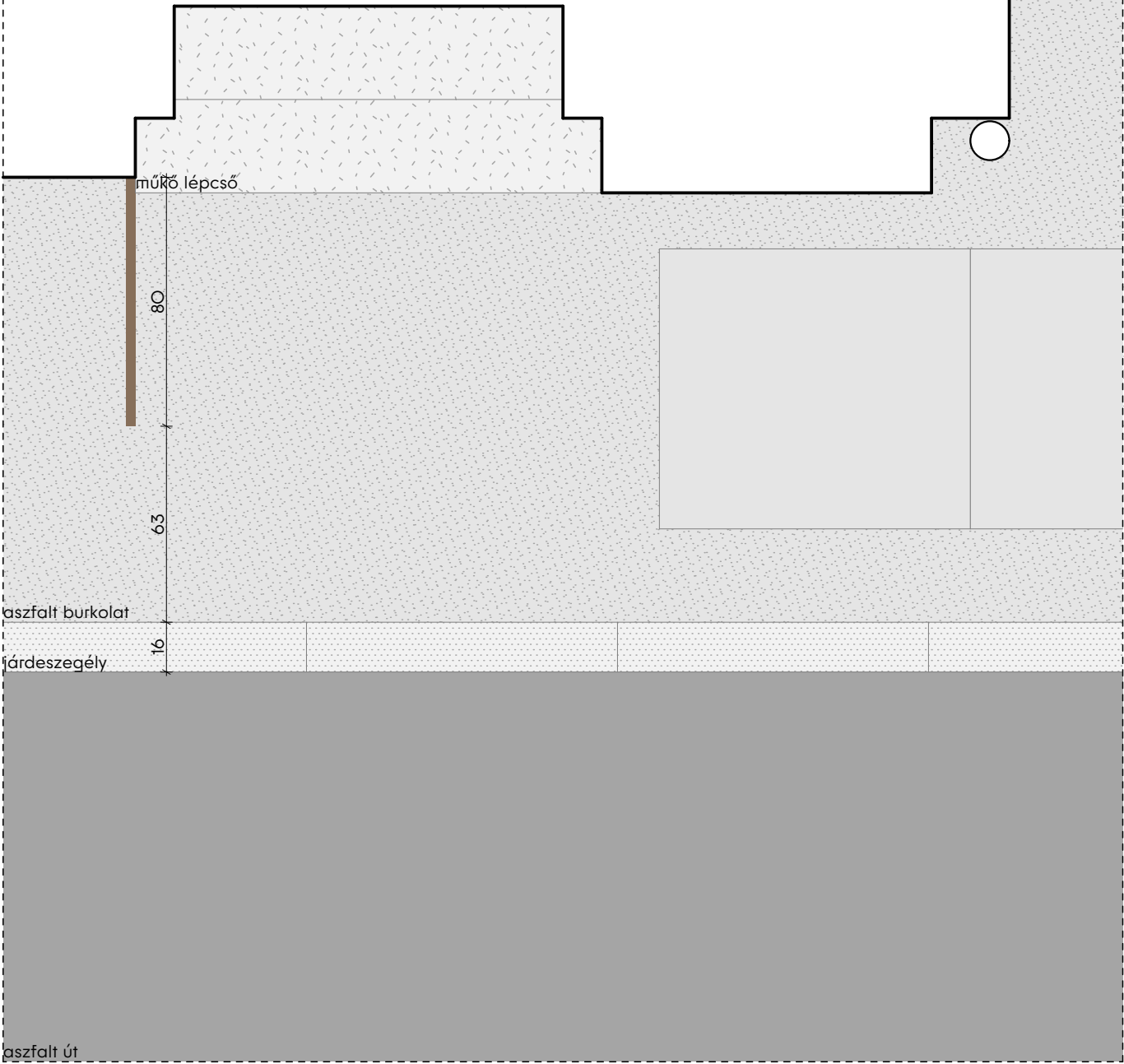

15A/16

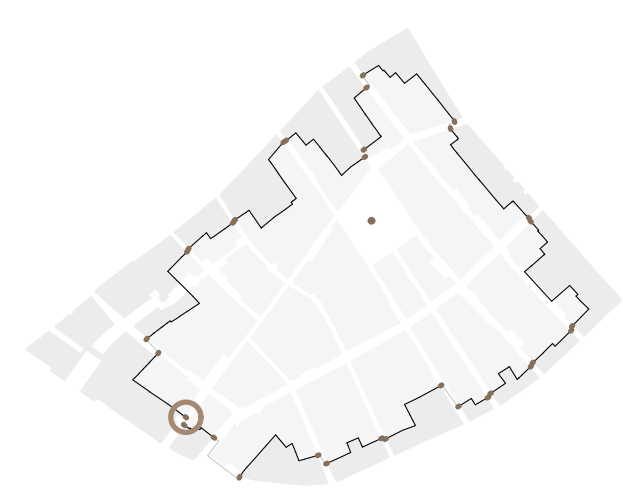
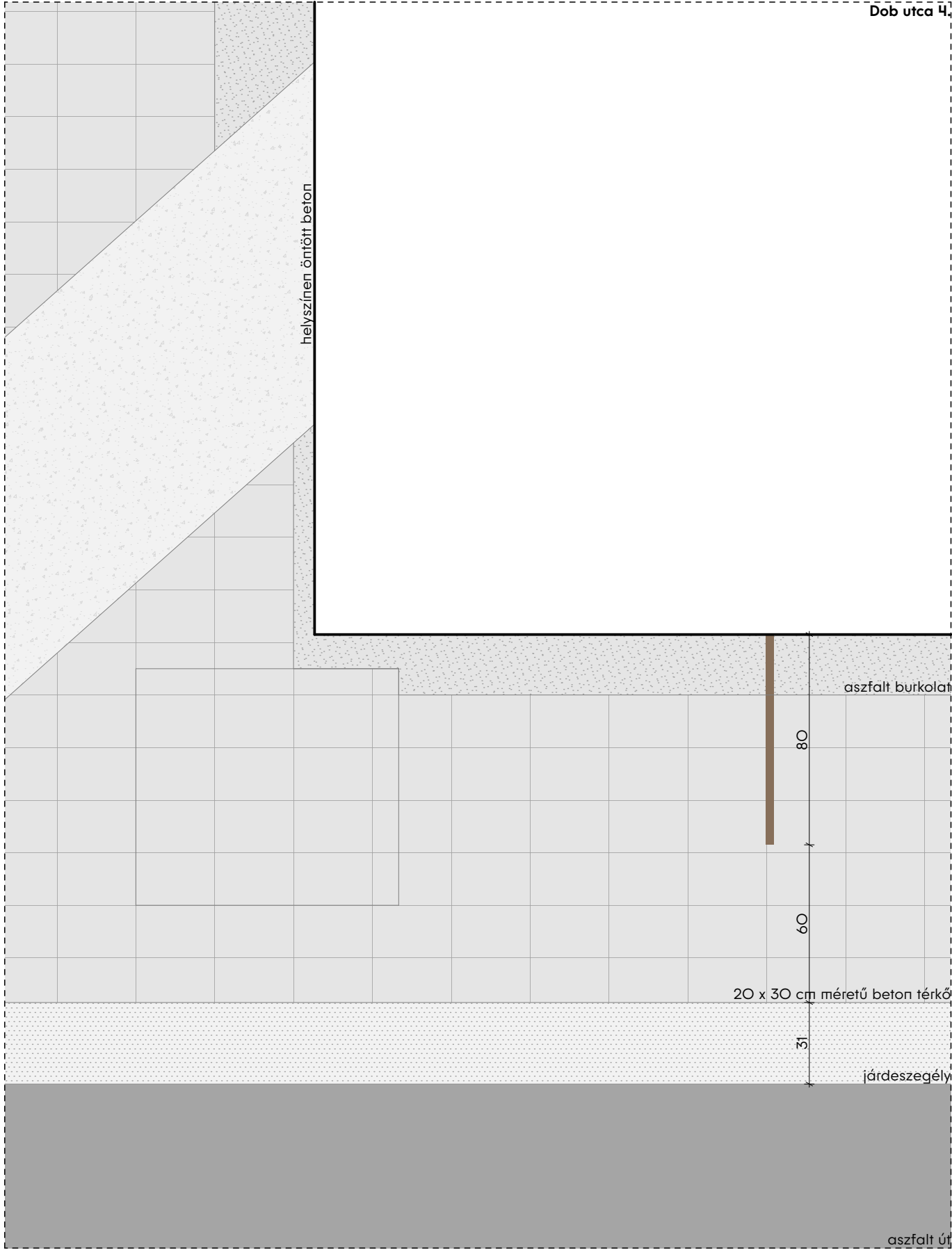
Rumbach Sebestyén utca 10.

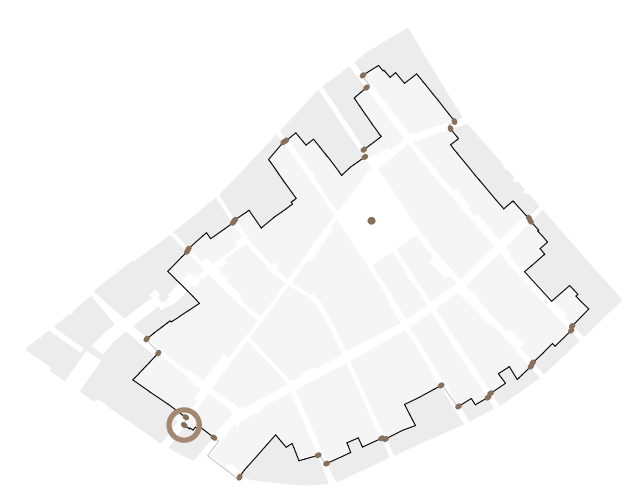
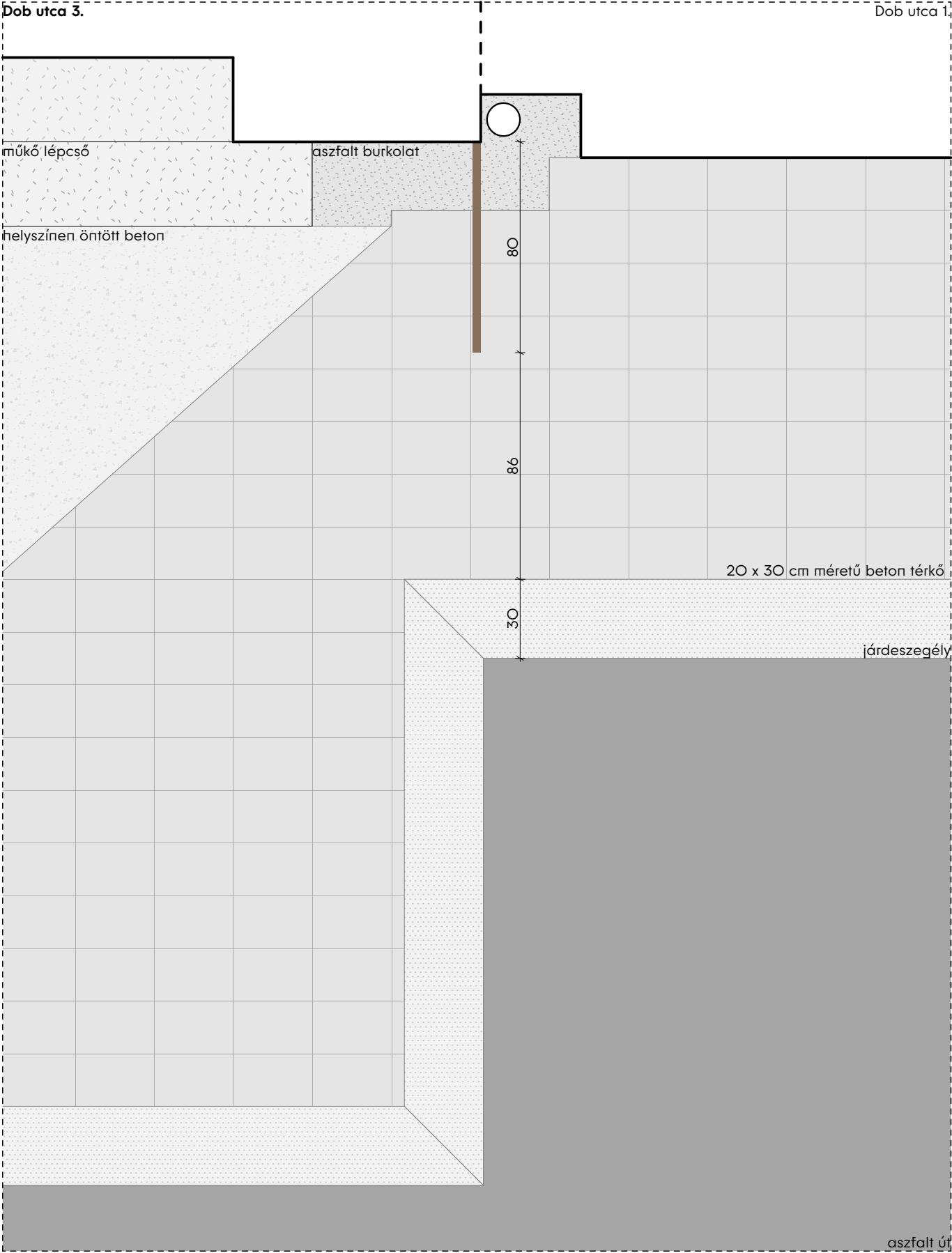

15B/16

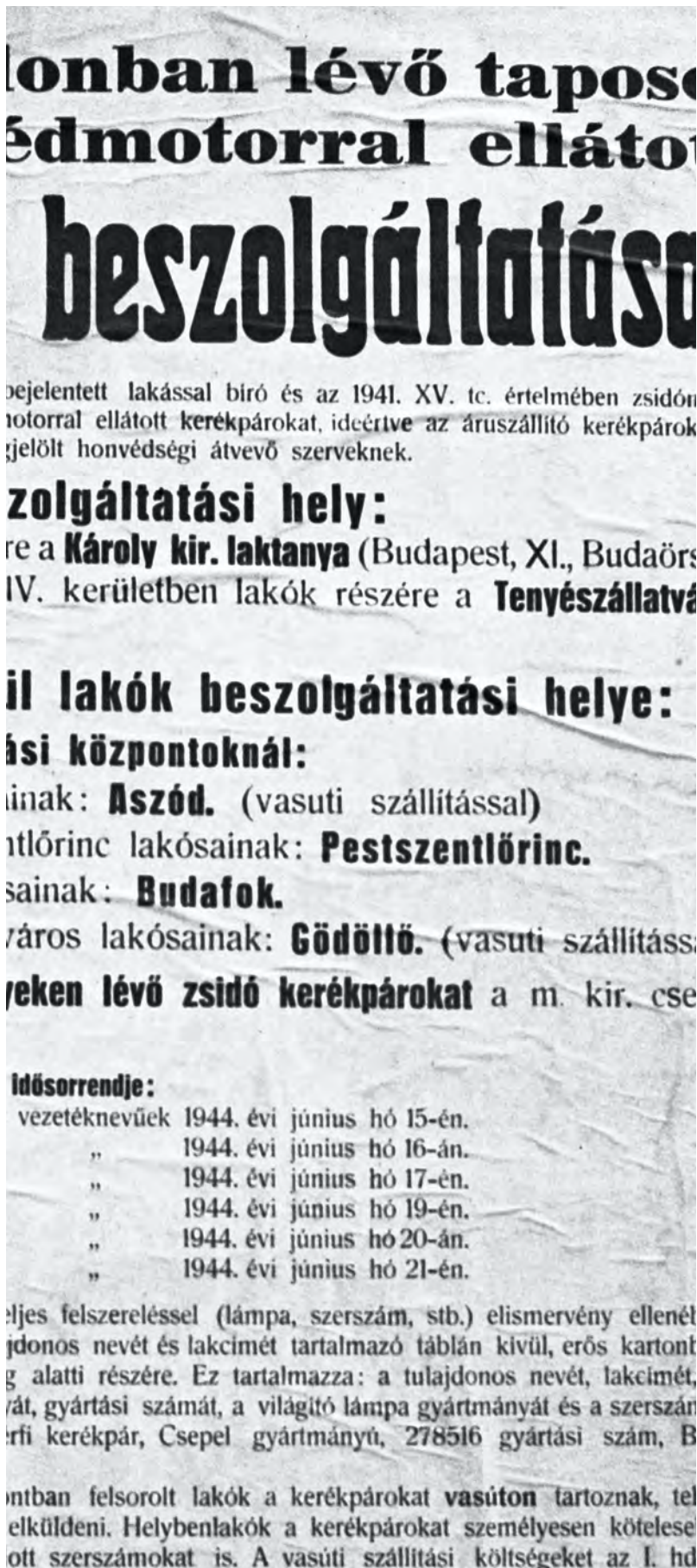
16A/16

16B/16

HU

GT Alpina Bold

GT Alpina by Reto Moser proudly calls itself a workhorse serif, but delights in playing with the very meaning of that concept. It reaches into the grab bag of typographic history to resurrect shapes some may mistakenly see as too expressive. Over the course of eight years Reto meticulously worked on melding these distinct shapes with a pragmatic execution. The result is a comprehensive family of seventy fonts covering a wide range of width, weight, contrast, and proportionality.

EN

Marr Sans Semibold

The influence of Scotland in typefounding belies the nation's small size. Marr Sans, a characterful grotesque design, was inspired by a typeface from the 1870s found in the work of James Marr & Co. in Edinburgh, successors to Alexander Wilson & Sons. From a few lines in three sizes, and only one weight, Paul Barnes and Dave Foster have expanded the family from Thin to Bold, plus an Ultra Black weight, a wider companion to the six lighter weights. While Graphik and Atlas represent the greater homogeneity of twentieth century sans serifs, Marr, like Druk, revels in the individuality of the nineteenth century, and is like an eccentric British uncle to Morris Fuller Benton's Franklin and News Gothics. Marr Sans is suited for a wide range of applications, from corporate to editorial design, that require a sharp and distinctive taste.

HE

Parmigiano Sans Hebrew Medium

**הקרויה על שם) Parmigiano למערכת הטיפוגרפית
(ארמה, העיר שבה בודוני הקים את בית הדפוס שלו)
יש את השאיפה המוצהרת להיות משפחת הגופנים
Giambattista הנרחבת ביותר אי פעם בהשראת
שילוה רומן sans serif הרעיון של Bodoni.
בהשראת בודוני מעלה את השאלה כיצד ליישם את
הרגישויות העיצוביות של בודוני על גופן שהוא לעולם
חב חוב עיצובי Parmigiano Sans. לא היה מעצב
לגרוטסקות של תחילת המאה ה-19 כמו גרוטסק שבע
השורות של ויליאם ת'ורגוד (1834), אשר אופייני
בניגודים בולטים בין קווים עבים ודקים, סיום תאומי
ועגולות כללית של האותיות. בעוד שתכונות אלה
Parmigiano ברורות למדי בגזרות הנועזות יותר של
המשקולות הקלות יותר מציגות פחות ניגודיות, Sans,
והגזרה הלייט היא כמעט מונולינארית**

Ott, ahol a pesti gettó kijaratait 1944-45 fordulojan deszkapalank vette körül, a 16 utcán atfuto egykori terulethataron ma a jardakba építve talál egy-egy jelet a jarokelo. A gettoba kenyszerultek mindegyikere fejenkent 4 m2-nyi terület jutott, éppen akkora, mint ennek a korongnak a terulete. A 3000 temetetlen aldozat emléket hordozza itt ez az emlékmű, pontosan az egykori Klauzál tér középpontjában.

At the turn of 1944-45 the Budapest Ghetto was surrounded by a plank fence. Crossing 16 streets, the border of the ghetto is now signified by marks built in the pavement. The area allocated to those forced to relocate here was 4 m²: the exact area of this cylinder. The memory of the 3000 unburied victims is held by this memorial, erected in the very center of the old Klauzál tér.

בתחילת 1944-45 הוקף גטו בודפשט בגדר קרש. חוצה 16 רחובות, הגבול של הגטו מסומן כעת בסימנים שנבנו במדרכה. השטח שהוקצה למי שנאלץ לעבור לכאן היה 4 מ"ר: השטח המדויק של הגליל הזה. הזיכרון של 3000 הקורבנות שטרם קבורים מוחזק על ידי אנדרטת זיכרון זו, שהוקמה ממש במרכזו של קלאוזאל טר הישן.

Az egykori pesti gettó határa
Border of the former Budapest Ghetto

Az egykori pesti gettó határa
הגבול של גטו בודפשט לשעבר

↑ az egykori gettó-határt jelző elemek látványterve a Klauzál és Akácfa utcában

† a Klauzál téri központi elem és az egykori gettó-határt jelző elemek látványterve